

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**EBEVEYNLİĞE GEÇİŞ SÜRECİNDE OLAN VE
OLMAYAN EVLİ BİREYLERİN GÜÇ PAYLAŞIMI VE ROL
BEKLENTİLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Ayşe Cansu SÖNMEZ

Denizli, 2021

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EBEVEYNLİĞE GEÇİŞ SÜRECİNDE OLAN VE OLMAYAN EVLİ
BİREYLERİN GÜÇ PAYLAŞIMI VE ROL BEKLENTİLERİ
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Ayşe Cansu SÖNMEZ

Danışman

Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR

Üye: Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN (Danışman)

Üye: Doç. Dr. Emine DURMUŞ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../...
tarih ve .../ sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Buluş
Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ayşe Cansu SÖNMEZ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca bana yol gösteren, beni aydınlatan, tez danışmanım, sevgili hocam Prof. Dr. Şahin Kapıkıran'a,

Tez jürimde yer alan ve değerli geri bildirimleri ile tezimin gelişmesine katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Sevgi Özgüngör'e ve Doç. Dr. Emine Durmuş'a,

Öğrenme yolculuğumda yer alan, ufkumu açan, kişisel ve mesleki olarak kendimi geliştirmeme katkı sağlayan Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalındaki ve Pamukkale Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalındaki tüm hocalarıma,

Çalışma ortamımızı her daim neşelendiren değerli çalışma arkadaşlarım Funda Bekil'e, Yılmaz Hasret'e ve kıymetli arkadaşlığının yanında akademik bilgisi ile de bana yardımcı olan Ceren Bostan'a,

Lisans eğitimimden beri yanımda olan canım arkadaşlarım Cemile Dur'a, Huzeyfe Bilmez'e ve Ömer Ayyıldız'a,

Birbirimizden uzakta olsak da dostluğunu hep hissettiğim, beraber büyüdüğüm, lise arkadaşım Gizem Akgül'e,

Sadece tez yazma sürecimde değil hayatımın her alanında desteğini ve sevgisini hissettiğim hayat arkadaşım Cem Bilgen'e,

Son olarak hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her daim bana güvenen ve inanan annem Müzeyyen Sönmez, babam Metin Sönmez ve kardeşim Samet Sönmez'e,

Sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayşe Cansu Sönmez

ÖZET

Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Rol Beklentileri Bakımından İncelenmesi

SÖNMEZ, Ayşe Cansu

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN

Mayıs 2021, 99 Sayfa

Bu araştırmanın amacı ebeveynliğe geçiş döneminde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentileri (geleneksel rol beklentileri ve eşitlikçi rol beklentileri) ve güç paylaşımı bakımından incelenmesidir. Araştırmanın katılımcılarını en fazla beş yıllık evli hiç çocuğu olmayan ya da ebeveynliğe geçiş sürecinde olan bireyler oluşturmaktadır. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki katılımcılar, 0-36 aylık ilk çocuklarına sahip evli bireyler ile sınırlandırılmıştır. Araştırma için en az ortaöğretim mezunu 138'i kadın, 127'si erkek olmak üzere toplam 265 evli bireyden veri toplanmıştır; bunlardan 178'i çocuk sahibi değildir, 87'si ebeveynliğe geçiş sürecindedir. Katılımcıların yaşları 22-49 yaş aralığındadır ($\bar{x}=28.85$, $ss=3.46$). Verilerin toplanmasında Arıcı-Şahin ve Keklik (2019) tarafından geliştirilen “Çift İlişkilerinde Güç Paylaşım Ölçeği (ÇİPGÖ)”, Köksal (2017) tarafından geliştirilen “Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)” kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Evlilik rol beklentileri ve ilişkideki güç paylaşımı değişkenlerinin ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerde ve çocuğu olmayan evli bireylerde karşılaştırılması için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. Bununla birlikte ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin, evlilik rol beklentileri ve ilişkideki güç paylaşımı üzerindeki ortak etkisinin incelenmesi amacıyla iki faktörlü MANOVA yapılmıştır. Son olarak ebeveynliğe geçiş dönemindeki evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin ve ilişkilerindeki güç paylaşımının ebeveyn olarak geçirilen süreye göre incelenmesi için ANOVA yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin geleneksel rol beklentileri puan ortalamalarının çocuk sahibi olmayan evli bireylere göre daha yüksek olduğunu, eşitlikçi rol beklentileri puan ortalamalarının ise çocuk sahibi olmayan evli bireylere göre daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu iki sonuç ebeveynliğe geçiş döneminin evli bireyleri daha

geleneksel hale getirdiğini göstermiştir. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ilişkilerindeki g paylaşımının eşitliği ocuk sahibi olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin evlilik rol beklentileri ebeveyn olarak geçirilen yıllara göre değişmemektedir. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ilişkilerindeki g paylaşımının eşitliği ise ebeveyn olarak geçirilen yıl arttıa dşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynliğe geiş, evlilik rol beklentileri, g paylaşımı, toplumsal cinsiyet rolleri

ABSTRACT

Role Expectations and Power-Sharing Between Married Individuals who are, or not, in the Transition to Parenthood

SÖNMEZ, Ayşe Cansu

Master Thesis in Educational Sciences,
Guidance and Psychological Counseling
Supervisor: Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN

May 2021, 99 Pages

The purpose of the present study was to examine the marital role expectations (traditional role expectation and egalitarian role expectation) and power sharing between married individuals who are, or not, in the transition to parenthood. The participants of the study consist of individuals who have been married for at most five years, have no children or are in the transition to parenthood. Participants in the transition to parenthood was specified to married individuals with their first child 0-36 months old. For the research, data were collected from a total of 265 married individuals, including 138 women and 127 men, who are at least secondary education graduates; 178 of them do not have children, 87 of them are in the transition to parenthood. The ages of the participants are between 22-49 years old ($\bar{x}=28.85$, $ss=3.46$). Scales used for data collection were "Power Sharing in Couple Relationships Scale" developed by Arıcı-Şahin and Keklik (2019) and the "Marital Role Expectations Scale" developed by Köksal (2017). The demographic information of the participants was obtained using the Personal Information Form prepared by the researcher. SPSS 22.0 package program was used in the analysis of the data. One-way MANOVA was conducted to examine whether the marital role expectations and power sharing differ from married individuals who are in the transition to parenthood and who have no children. In addition, the common effect of transition to parenthood and gender on marital role expectations and power sharing was examined, and a two-factor MANOVA was used for this. Finally, ANOVA was conducted to examine the marital role expectations and power sharing of married individuals in the transition to parenthood according to the age of the baby. The result of the study showed that the mean scores of the traditional role expectation of married individuals who in the transition to parenthood are higher than who do not have child, and that the mean scores of the egalitarian role expectation are lower than who do not have child. These two results can be

interpreted as the transition to parenthood to cause married individuals more traditional. The equality of power sharing in the relationships of married individuals in the transition period was found to be lower than those who did not have children. Marital role expectations of individuals in the transition to parenthood do not change according to the time spent as a parent. The sharing of power in the relationships of married individuals in the transition to parenthood decreases as the age of the baby grows.

Keywords: Gender, marital role expectations, power sharing, the transition to parenthood

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.2. Alt Problemler	6
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.5. Sayıtlılar	9
1.6. Tanımlar	9
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1. Kuramsal Çerçeve	11
2.1.1. Ebeveynliğe Geçiş	11
2.1.2. Aile Terapisi ve Feminist Kuram	16
2.1.2.1. Toplumsal cinsiyet.....	17
2.1.2.2. Güç paylaşımı.....	19
2.1.2.2.1. <i>Sosyo-duygusal ilişkisel terapi (Socia-emotional relationship therapy)</i>	20
2.1.2.2.2. <i>İlişkisel güçlendirme yaklaşımı (Relational empowerment approach)</i>	23
2.1.2.2.3. <i>Denk bireyler arasında evlilik</i>	26
2.1.2.3. Evlilik Rollerini.....	28
2.1.2.4. Türkiye’de toplumsal cinsiyet.....	31
2.2. İlgili Araştırmalar	32
2.2.1. Evlilik Rollerini ile İlgili Araştırmalar	32
2.2.2. Güç Paylaşımı ile İlgili Araştırmalar.....	35
2.2.3. Ebeveynliğe Geçiş ile İlgili Araştırmalar	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	44
3.1. Araştırma Deseni	44
3.2. Çalışma Grubu.....	44
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	45
3.3.2. Çiftler Arasındaki Güç Paylaşımı Ölçeği (ÇİGPÖ)	46
3.3.3. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ).....	46
3.4. Veri Toplama Süreci	47
3.5. Verilerin Analizi.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	49
4.1. Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Varyans Analizi Varsayımlarının Test Edilmesi	49
4.2. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine İlişkin Bulgular	52
4.3. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Ebeveynliğe Geçiş Durumu ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	53
4.4. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	55
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	57
5.1. Tartışma.....	57
5.1.1. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	57
5.1.2. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveynliğe Geçiş Durumu ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	61
5.1.3. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	62
5.2. Sonuç.....	63

5.3. Öneriler.....	64
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	64
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	64
5.3.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler	65
KAYNAKÇA	66
EKLER	79
Ek 1. Araştırma İzin Belgesi.....	79
Ek 2. Aydınlatılmış Onam Formu	80
Ek 3. Kişisel Bilgi Formu	811
Ek 4. Çift İlişkilerinde Güç Paylaşım Ölçeği (ÇİPGÖ).....	82
Ek 5. Evlilik Rol Beklentileri (ERBÖ).....	83

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. <i>Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik İstatistikler</i>	46
Tablo 4.1. <i>Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Varyans Analizi Varsayımlarının Test Edilmesi</i>	49
Tablo 4.2. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olma Durumu ve Cinsiyete Göre Gruplandırıldığında Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler</i>	50
Tablo 4.3. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireyler Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre Gruplandırıldığında Bağımlı Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri</i>	51
Tablo 4.4. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireyler Bebeklerinin Yaşına Göre Gruplandırıldığında Bağımlı Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri</i>	52
Tablo 4.5. <i>Güç Paylaşımının ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylere Göre İncelenmesine İlişkin Tek Faktörlü MANOVA Gruplar Arası Sonuçları</i>	52
Tablo 4.6. <i>Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Durumunun ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin İki Faktörlü MANOVA sonuçları</i>	54
Tablo 4.7. <i>Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Durumunun ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin İki Faktörlü MANOVA Gruplar Arası Sonuçları</i>	54
Tablo 4.8. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Tek Faktörlü Anova Sonuçları</i>	55
Tablo 4.9. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Welch Anova Sonuçları</i>	56
Tablo 4.10. <i>Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları</i>	56

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

DİSK: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

OECD: İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi ve alt problemleri yer almaktadır. Araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları sunulmuştur. Son olarak araştırmanın değişkenlerine ilişkin tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bireylerin, hayatları boyunca edindikleri ve uyum sağlamaya çalıştıkları birçok değişim vardır. Değişimlerle birlikte gelen yeni kurallar, roller ve davranış örüntüleri söz konusu olabilir (Bush, Price ve McKenry, 2017). Değişim süreçleri bireyler için stresli olabilseler de aynı zamanda birer gelişim fırsatı yaratmaktadırlar (Erikson, 1968).

Evli yetişkinler için en köklü değişikliklerden biri ebeveynliğe geçiştir (Miller ve Sollie, 1986). Ebeveynliğe geçiş bebeklerin sürekli ve sık sık bakıma ihtiyaç duyduğu, ebeveynlere esneklik sağlamayan, zaman alıcı ve yoğun bir dönemdir. Bununla birlikte bu dönem bireylerin hayatında meydana gelen birçok önemli değişikliklerle ilişkili olarak bir yeniden yapılanma sürecine işaret etmektedir. Ebeveynlik, bireylere kişisel yeterlilik ve tatmin fırsatı, sosyal olarak tanımlanmış bir olgunluk statüsü ve devamlılık duygusu sağlamaktadır (Peterson, 2017; Sun ve diğ., 2019). Yeni anne-baba olan çiftler, yetişkin rol ve beklentilerinin önemli bir adımını deneyimlerler (Rossi, 1968), hem duygusal hem de fiziksel olarak yeni sorumluluklar edinirler (Feldman, Sussman ve Zigler, 2004). Diğer yandan ebeveynliğe geçiş, çift ilişkisinin cinsiyet dinamikleri için önemli bir değişim noktasıdır (Yavorsky, Kamp-Dush ve Schoppe-Sullivan 2015).

Geçmişte ebeveynlik ile çiftlerin hayatına giren yeni düzenlemeler, toplumsal cinsiyet rollerine göre belirlenmiş sorumluluklar, roller ve beklentiler olmuştur. Geleneksel olarak aile içinde kadınlar ev işleri ve çocuk bakımı gibi hane içi sorumluluklara, erkekler para kazanmak, aileyi korumak, lider olmak gibi hane dışı sorumluluklara sahip olmuştur. Cinsiyet normlarının etkisiyle aile düzeninde ataerkillik etkili olmuştur (Murry, Satterwhite-Mayberry ve Berkel, 2013). Ataerkillik anne ve babaların nasıl ebeveyn olacaklarını şekillendirmektedir. Geleneksel bir ebeveyn olarak baba, çocuklarına ve eşine karşı duygusal mesafeli, genellikle evin dışında olan, nispeten özerk, televizyon izleyerek ailesi ile vakit geçiren, disiplin ve ahlâk konularında eğitici ve otorite konumundadır (Bozok, 2018a). Anneler ise çocuklarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayan fedakâr ebeveynlerdir (Knudson-Martin ve Silverstein, 2009). Ancak tüm sosyal kurumlar gibi aile de sürekli bir değişim süreci içerisinde dir.

Yirminci yüzyılın ortalarından bu yana toplumsal, teknolojik ve endüstriyel gelişmeler aile hayatını da etkilemiştir. Kentleşmenin artmasıyla küçük çekirdek aileler kalabalık şehirlerde, geniş ailelerinden uzakta daha çok kendi hallerinde yaşamaya başlamışlardır. Doğum kontrol yöntemlerinin gelişmesi, bulaşık makinesi, çamaşır makinesi gibi ev işlerini kolaylaştıracak teknolojilerin icadı ile ev işleri ve çocuk bakımı daha az zaman almaya başlamıştır. Bunların sonucunda kadınların iş gücüne katılımları artmıştır (Cowan ve Cowan, 2000). Çift gelirli ailelerin çoğalmasıyla erkeğin eve ekmek getiren, kadının ev kadını olarak görüldüğü geleneksel roller değişmeye başlamıştır. Babalık rolleri yalnızca ekonomik sorumluluklara odaklanmadan çıkıp, çocuklarının bakımına doğrudan dâhil olma ve çocuklarıyla yakın, duygusal bağlar kurma beklentilerine doğru ilerlemiştir. Annelik rolleri ev kadını olmanın yanında ekonomik sorumlulukları da içerecek şekilde genişlemiştir (Mickelson ve Biehle, 2017). Ancak erkeklerin ev işlerine katılımı, çocuk bakımı gibi geleneksel kadın rollerine uyumu; kadınların istihdam, politika, eğitim alanlarındaki erkek rollerine uyumu kadar hızlı ve köklü olmamıştır. Günümüzde hâlâ ev işlerinin dağılımı kadınların aleyhine işlemektedir, kadınlar ev işlerinin birincil sorumlusu olarak görülmektedirler. Erkekler ise ev işlerinin paylaşımında kadınlara *yardım eden* konumundadırlar. Hatta bazı araştırmacılar, toplumsal cinsiyet devriminin adil bir ev içi iş bölümü sunma konusunda tıkanıldığını iddia etmektedir (England, 2010).

Hane içi işlerin sorumluluğunun kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği, ilk çocuğun doğumuyla anlamlı olarak artmaktadır (Kim ve Cheung, 2019). Bununla birlikte eşitliği idealize eden, yüksek eğitilmiş çiftlerde bile ilk çocuğun doğumundan sonra kadınların ev işleri ve çocuk bakımına erkeklerden daha çok zaman ayırdığı görülmektedir (Kamp-Dush, Yavorsky ve Schoppe-Sullivan 2018). Yeni ebeveynler, anne-baba olunmadan öncesine göre daha geleneksel rolleri benimsemektedirler (Perales, Jarallah ve Baxter, 2018). Erkeklerin evin ekonomik geçimini sağlayan rolleri ön plana çıkarken, kadınların bakım veren rolleri ön plana çıkmaktadır (Cowan ve Cowan, 2000).

Ebeveynliğe geçiş sürecinde bireylerin gelenekselleşmesine yönelik değişimlerin yanında, ebeveynlik ile gelen değişimler ve yeni düzenlemeler çiftlerin ilişkilerindeki güç dengesinin de değişmesine neden olabilir. “Güç, bir bireyin ihtiyaçlarının, ilgilerinin, amaçlarının diğeri üzerindeki etki düzeyi olarak kavramsallaştırılmaktadır” (Knudson-Martin, 2013, s.6). Bu etki davranış, düşünce veya tutum şeklinde olabilir. Gücün, -özellikle romantik ilişkilerde- temelde ikili ve ilişkiyel bir yapı olduğu belirtilmektedir (Fishbane, 2011; Knudson-Martin, 2013). Güç bireye özgü değildir, her iki tarafın da kaynak, yetki, birbirlerine

bağlılık düzeyi ve genel olarak ilişkilerinin doğası hesaba katılarak anlaşılabilir (Kim, Visserman, Impett ve 2019; McDowell, 2015).

Alanyazına bakıldığında güç kavramını inceleyen teorisyenlerin ortak bazı kavramlarda hemfikir olduğu görülmektedir. Öncelikle çiftlerin ilişkilerindeki geleneksel cinsiyet rollerine dayalı örüntüler örtük bir güç dengesizliği yaratmaktadır (Kimmel, 2011). Cinsiyete dayalı beklentiler ve davranışlar, özellikle flört etme, evlilik ve ebeveynlik gibi yaşam geçişlerinde bireylerin kadın ve erkek olarak ne yapması/yapmaması gerektiğini belirler ve sınırlandırır (Risman ve Johnson-Sumerford, 1998). Bu durum çoğu zaman sosyal bağlamın gücü erkeğe verdiği, *cinsiyetlendirilmiş güç (gendered power)* olarak karşımıza çıkmaktadır (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009a).

Ebeveynliğe geçiş dönemi ise kadın ve erkek arasındaki cinsiyet farklılıklarının en belirgin olduğu dönemlerden birisidir (Yavorsky ve diğ., 2015). Toplumsal cinsiyet kalıplarına göre anneler bebeğin bakımından birincil olarak sorumludur (Feldman ve diğ., 2004) ve kadınlar *annelik* yeteneği ile dünyaya gelmektedir. Çocuk bakımında babalar daha ikinci planladır, çoğu baba ancak annelerin aracılığı ile çocuklarıyla ilgilenmektedir. Annelerin çocuklarla ilgilenme ve onlarla bağlantı kurma konusunda babalardan daha iyi olduğunun varsayılması ve *ideal anne* baskısı ilişkideki eşitsizliğin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sosyal kalıplar ebeveynliğe babanın katılımını sınırlayarak babaların da kendilerini –duygusal açıdan- güçsüz hissetmelerine sebep olabilir. Daha önemlisi bu inançların, geleneksel cinsiyet rollerini desteklemeyen çiftler arasında bile sürdüğü görülmektedir (Cowdery, Knudson-Martin ve Mahoney, 2009).

Çiftler arasındaki güç paylaşımını belirleyen önemli faktörlerden birisi ilişkide yükün nasıl paylaşıldığıdır (Arıcı-Şahin ve Keklik, 2019). Yükün eşit paylaşımı, ev işleri, çocuk bakımı gibi pratik konuları paylaşmanın yanı sıra çift ilişkisinin sürdürülmesi için gerekli olanı yapmaya aktif ilgi göstermeyi ve duygusal yükün paylaşımını da içermektedir (Knudson-Martin ve Huenergardt 2010). Geleneksel ilişkilerde uyum sağlayan taraf kadındır, erkeğin istekleri, kararları ve ihtiyaçları önceliklidir ve ilişkiler bunun etrafında şekillenmektedir (Gottman ve Silver, 1999) buna karşın eşit bir ilişkide partnerlerin birbirleri üzerinde eşit etki kapasitesine sahip olmaları beklenir (Fishbane, 2011; Gottman ve Silver, 1999; Knudson-Martin ve Huenergardt, 2015). Böylece bir taraf daha baskın olmadan birbirlerinin düşünceleri, duyguları, kararları ve eylemleri üzerinde iz bırakabilirler. Bu, aynı zamanda, partnerlerin karşılıklı olarak birbirlerini önemsedikleri anlamına gelmektedir. Partnerler, diğerleri tarafından değiştirilmeye açıktırlar ve uyum sağlamaya isteklidirler (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010).

Ebeveynliğe geçiş her iki partner için de stresli bir süreçtir ancak duygusal ve fiziksel sorumluluklar açısından değerlendirildiğinde aile ve eş rolleri, toplumsal beklentiler ve kamusal düzenlemelerin etkisi ile anneliğin daha zorlu olduğu ileri sürülebilir (Fox, 2001). Örneğin anneler babalara göre daha fazla rol çatışması yaşamaktadırlar (Lorensen, Wilson ve White, 2010). Bu süreçte dengeli bir iş bölümünün yanı sıra duygusal sorumlulukların nasıl paylaşıldığı da partnerler arasındaki ilişkinin eşitliğini etkileyebilir. Yapılan araştırmalar annelerin, ebeveyn olmaya ilişkin stres faktörlerini (düşük yaşam kalitesi, evlilik stresi, kişisel stres gibi) bebek doğar doğmaz yaşamaya başladığını göstermektedir, ancak babalar için bu durumlar ebeveynliğe geçiş sürecinin sonlarına doğru ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar, muhtemelen çocuk yetiştirme sürecinde kadın ve erkeğin farklı rollerini yansıtmaktadır. Genellikle kadınlar çocuk bakımına doğum anından itibaren dâhil olmaktadır ancak çoğu erkek çocukları biraz büyüdüğünde çocuk bakımına katılmaktadır (Miller ve Sollie, 1986; Sun ve diğ., 2019). Babaların bebek bakımının yanında annelerin duygusal deneyimlerine de yabancı kalması çiftin arasına duygusal mesafe ve duygusal yükün eşitsiz dağılımını getirebilmektedir (Knudson-Martin ve Silverstein, 2009).

Duygusal mesafe ve duygusal yükün eşit dağılmaması partnerlerin arasındaki yakınlık ve arkadaşlık duygularını zedeleyebilmektedir (Cowan ve Cowan, 2000). Arkadaşlık eşit bir ilişkinin temel yordayıcılarından birisi olarak görülmektedir. Çünkü arkadaşlık ancak eşit statüdeki bireyler arasında kurulabilir (Rabin, 1996). Birbirlerinin duygu ve düşüncelerini eşit bir düzlemde değerlendirerek önemsemeleri, birbirlerinin iyi oluşu için çaba harcamaları, kendilerinde diğerine baskı kuracak herhangi bir üstünlük görmemeleri için aralarında yakınlık ve samimiyetin ötesinde bir anlamı olan arkadaşlık duygusunun gelişmiş olması gerekmektedir (Gottman ve Silver, 1999; Scwhartz, 1999). Ebeveynliğe geçiş döneminde bireylerin odağı eş rolünden ebeveyn rolüne kaymaktadır buna ek olarak ebeveynlik, çiftin birlikte geçirdikleri vakti, cinsel aktiviteleri, romantizmi ve samimiyeti etkileme potansiyeline sahiptir (Faircloth, 2015).

Her evlilik, kendi görüşlerini, kişiliklerini ve değerlerini ortaya koyan iki birey arasındaki bir birliktir. Dolayısıyla çiftler arasında çatışmalar olağandır ve çiftler bu gibi bazı stres verici durumlar ile başa çıkmak zorundadırlar (Gottman ve Silver, 1999). Anlaşmazlıkların nasıl çözüldüğü çiftin arasındaki güç dengesi ile ilgili olabilir. Partnerini suçlama, partnerinden uzaklaşma, özür dilememe içeren tepkiler bir çatışma için eşitlik anlayışı içermeyen tepkilerdir ve bunlar ilişkideki güç dengesizliği durumu ile ilişkilidir (Fishbane, 2001). Yeni anne/baba olmuş çiftlerin çatışma sıklığındaki ve olumsuz iletişim kalıplarındaki artışı ve evlilik mutluluğundaki düşüşü gösteren çalışmalar (Crohan, 1996;

Huss ve Pollmann-Schult, 2019; Rauch-Anderegg, Kuhn, Milek, Halford ve Bodenmann, 2019) göz önüne alındığında, ebeveynliğe geçiş döneminde çiftlerin güç dengesinin bu açıdan risk taşıdığı söylenebilir.

Bir çiftin ilişkisini şekillendiren etmenler kültürel ve sosyal bağlamlardaki normlarla daha anlaşılır hale gelmektedir (Arıcı-Şahin, 2017). Türkiye sosyal olarak bir değişim süreci içerisinde. Küreselleşme, endüstriyelleşme, kentleşme, gibi faktörlerin etkisiyle Türkiye’de toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik, ebeveynlik rolleri ve aile hayatı değişmektedir. Ülkemiz geleneksellikten eşitliğe doğru bir geçiş sürecindedir. Alanyazında yüksek sosyoekonomik düzey, yüksek eğitim seviyesi, anlaşarak evlenme, kadının istihdamı bireylerin daha eşitlikçi roller benimsemelerinde etkili değişkenler olarak yer almaktadır (Arıcı-Şahin ve Keklik, 2019; Günay ve Bener, 2011; Tezel-Şahin, 2007).

Geleneksellikten modernleşmeye doğru değişim sürecinde bireyler değişime dirençli eski cinsiyet norm beklentileri ile eşitlikçi yeni idealler arasında çatışmalar yaşamaktadırlar. Bozok (2018a), yaptığı çalışma ile ülkemizde erkeklerin eşlerine karşı cinsiyetçi tutumlar sergilerken; çocuklarına karşı daha eşitlikçi tutumlar sergilediğini ortaya koymuştur. Erzeybek ve Gökçearslan-Çıfci’ nin (2019) eğitim düzeyi yüksek, çift gelirlili, anlaşarak evlenmiş bireylerle yaptığı çalışmada, bireylerin eşitlik ideallerine rağmen içselleştirdikleri toplumsal cinsiyet tutumlarının hâlâ etkili olabileceğini belirlemiştir. Örneğin erkek katılımcılar, eşlerinin çalışmasını destekleyerek eşitlikçi bir tutum sergilemişlerdir ancak ev işlerinin sorumluluğunun dağılımı bakımından cinsiyetlendirilmiş gücün hâkim olduğu görülmüştür.

Cinsiyet eşitliği konusunda değişim sürecinde olan ülkemizdeki bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının ya da ilişkilerinin eşitliğinin ebeveynliğe geçiş gibi geleneksel cinsiyet rollerinin özellikle belirginleştiği bir dönemde değişip değişmediği merak edilmektedir. Alanyazın incelendiğinde ülkemizde bu konu ile yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle bu çalışmada, ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin ve ilişkilerindeki güç paylaşımı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için, modernleşme hareketinin daha belirgin olduğu ve eşitlikçi yönelimlerin daha yüksek olmasının beklenildiği orta ya da üst sosyoekonomik kesimden, en az ortaöğretim mezunu bireylerle çalışılmıştır. Bu çalışmanın hem bireylerin yaşamlarını şekillendirmelerinde hem de toplumsal düzen yapısında oldukça önemli olan evlilik, ebeveynlik ve kültür dinamiklerini araştırdığı için alanyazına ve uygulamaya dönük süreçlere katkı sağlaması beklenmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmada “ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentileri ve ilişkilerindeki güç paylaşımı farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

1.1.2. Alt Problemler

- 1) Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentileri (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2) Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentileri (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin ortak etkisine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4) Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin ortak etkisine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 5) Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin evlilik rol beklentileri (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ebeveyn olarak geçirilen süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 6) Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı ebeveyn olarak geçirilen süreye göre göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan bireylerin deneyimlediği kişisel ve ilişkisel değişimlerden bazılarını ortaya koymaktır. Buradan hareketle, ilişkideki güç paylaşımının ve evlilik rol beklentilerinin (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın nemi

Bu çalışmada hem bireysel hem de aile bağlamında önemli değişimler teşkil eden ebeveynliğe geçiş dönemi incelenmiştir. Aile geçişlerini inceleyerek neler öğrenilebilir?

Cowan'a (1991) göre, yaşam geçişleri sadece birer zaman dilimi değil çok daha karmaşık süreçlerdir. Aile geçişlerini incelemek, ailenin büyüme ve çöküş süreçleri, aile içi ilişkilerin oluşumu ve bozulması, uyum zorlukları ve aile örüntüleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca, aile geçişleri toplum ve birey arasındaki potansiyel temas alanlarını ve etkileşimi temsil etmektedir.

Gerçekçi bir bakış açısı ile ebeveyn olmayı tamamen olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Türk kültürü de dâhil olmak üzere birçok kültürde ebeveyn olmak olumlu ve istendik bir yaşam olayı olarak nitelendirilir. Diğer tüm geçişler gibi, çiftlerin hayatında yeni bir başlangıcı temsil eden ebeveynliğe geçiş sürecinin de uyum sağlanması gereken zorlukları vardır, bu süreç kimi zaman stresli, kaygı verici hatta travmatik olabilmektedir. Bunlara ek olarak birlikte günümüzde ebeveynliğin geçmişe göre çok daha karmaşık olduğu düşünülmektedir. Günümüz bireyleri için aile hayatının duygusal yönünün daha önemli bir hale gelmesiyle eş ve ebeveyn olmanın duygusal yükleri ve eşlerin birbirlerinden duygusal beklentileri de artmıştır. Doğum kontrol yöntemlerinin gelişmesiyle çiftler çocuk sahibi olma kararı ve zamanı konusunda geçmiş nesillerden daha özgürdür. Ancak daha fazla seçenek daha fazla çatışmayı da beraberinde getirebilmektedir ve zaman zaman partnerlerin birbirleri ile uyuşmayan beklenti ve istekleri olabilmektedir. Kadınların iş yaşamına girmesiyle, çift geliri aileler için –özellikle kadınlar için- ev, ebeveynlik ve iş yaşamı arasındaki dengeyi kurmak güçleşmiştir. Sosyal politikalar ve iş düzenlemeleri çalışan ebeveyn olmayı kolaylaştıracak şekilde gelişse de yapılan düzenlemeler anne babalar tarafından yeterli görülmemektedir. Ayrıca günümüzdeki ebeveynler toplumsal cinsiyete dair geleneksel normlar ile eşitlikçi idealleri arasında kalmaktadır (Cowan ve Cowan, 2000; Peterson, 2017). Tüm bunlar değerlendirildiğinde ebeveyn olmak, başa çıkmayı ve denge kurmayı gerektiren bireysel, ilişkisel, sosyal, psikolojik ve politik unsurları beraberinde getirmektedir. Eğer çiftler, bu dönemdeki zorluklarla yeterince baş edemezse normatif bir yaşam geçişi yıkıcı bir kriz haline dönüşebilir. Araştırmalara göre ebeveyn olduktan sonra çiftlerin birlikte geçirdikleri zaman, evlilik doyumu ve çift uyumu düşerken, çatışma sıklıkları artmaktadır (Cowan ve Cowan 2000; Şendil ve Korkut, 2008). Bununla beraber ülkemizde boşanmaların %37'sinin evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiği belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2018a). Aynı zamanda çiftlerin büyük bir çoğunluğu ilk çocuklarına evliliklerinin ilk beş yılında sahip olmaktadır (TÜİK, 2018b). Evliliğin ilk beş yılında ortaya çıkan uyum sürecindeki güçlüklerle, ebeveynliğe geçişin olumlu ve olumsuz katkılarının bilinmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu noktada, bu araştırmanın ebeveynliğe geçişin dinamiklerinin anlaşılması için önemli olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynliğe geçiş döneminde çift ilişkisinin niteliğinde meydana geldiği düşünülen ve bu araştırmanın hipotezlerinden birinin de dayanağını oluşturan değişken güç paylaşımıdır. Feminist aile terapistleri, ailedeki birçok problemin fark edilemeyen güç eşitsizliğinden kaynaklandığını savunmaktadırlar. Çiftlerin strese dayanma düzeyleri, değişim karşısındaki tepkisellikleri, bireysel olarak sağlıklarını ve iyi oluşlarını korumaları nispeten eşit güç dengesine sahip olmalarına bağlıdır (McDovell, 2015). Bu nedenle çiftin iyi oluşunun temelinde yer alan güç paylaşımının ele alınmasının hem alanyazın hem de aile danışmanlığındaki pratik uygulamalar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de geçmiştten günümüze modernleşmeye ve cinsiyet eşitliğine doğru bir yönelim gözlenmiş (İmamoğlu, 1993) olsa da Dünya Ekonomik Forumunun (2020) son Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre Türkiye cinsiyet eşitliği konusunda 144 ülke arasında 131. sırada yer almıştır. Kadın istihdam durumu incelendiğinde Türkiye’nin İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) ülkeleri arasında sonuncu olduğu görülmüştür (OECD, 2019). Türkiye’de yapılan toplumsal cinsiyet algısı araştırmalarında ise katılımcıların eğitim, istihdam, kadın-erkek statüsü gibi alanlarda nispeten eşitlikçi tutumlar benimserken, evlilik ve aile hayatı hakkında geleneksel tutumlar sergilediği görülmüştür (Esmer, 2012; Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, 2020; Özmete ve Zubaroglu-Yanardağ, 2016). Disk/Genel İş Sendikası Raporu’na (2020) göre Türkiye’de iş gücüne katılmayan kadınların yarısı *ev işleri ile meşgul oldukları için* iş gücüne katılamamaktadır. Yine aynı rapora göre 2019 yılında çocuklara ve diğer yetişkinlere bakım vermek için işinden ayrılan kadın sayısı 494 bin iken sadece 14 bin erkek aynı sebeple işlerini bırakmıştır. Bu bulgu Türkiye’de kadınlar için geleneksel rollerin, eşitlikçi rollerin önüne geçtiğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, Türkiye’de cinsiyet eşitliği konusunda önemli adımlar kat edilse de hâlâ istenen düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu araştırmanın bulgularının, ülkemizde cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına yürütülen/yürütülecek sosyal politikalar için de kaynak oluşturması beklenmektedir.

Son olarak bu araştırmanın alanyazına olumlu bir katkı sağlaması beklenmektedir. Alanyazına bakıldığında, Türkiye’de ebeveynlik üzerine yapılan araştırmaların genellikle “nasıl ebeveyn olunur” a ya da evliliğin nitelikleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak yeni ebeveyn olan çiftlerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve güç dengelerinin incelendiği araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Ayrıca ebeveynliğe geçiş sürecini toplumsal cinsiyet ve güç kavramları ile incelemek, aynı zamanda bizlere kültürel bir perspektif sunarak, ebeveyn

olmanın, toplumun, evlilik kurumunun ve çift ilişkisinin etkileşimini ve dinamik yapısını keşfetmemize olanak sağlamaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Covid-19 pandemisi sebebiyle, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de 2020 yılının mart ayından itibaren birtakım kısıtlamalar yürürlüğe konulmuştur. Okulların ve üniversitelerin uzaktan eğitim vermeye başlaması, kafeler gibi sosyal merkezlerin kullanımının sınırlandırılması, sokağa çıkma yasakları, birçok iş yerinin evden çalışma düzenine geçmesi, sosyal mesafe nedeniyle akraba, arkadaş ziyaretlerinin kısıtlanması bireylerin evlerinde eskisine göre daha fazla zaman geçirmelerine sebep olmuştur. Bu durumun birçok ailede süregelen normları değiştirmiş olması muhtemeldir. Özellikle toplumsal cinsiyet ve güç konularında kritik bir dönem olan ebeveynliğe geçiş aşamasındaki bireylerden pandemi öncesi ve sonrasında toplanan verilerin birbirine denk olmama ihtimali düşünülerek, 2020 yılının mart ayından itibaren bireylerden veri toplanmamıştır. Bu durum çalışmaya katılan bireylerin sayısının istenenden daha az olmasına neden olmuştur.

Bu araştırma, aile yaşam döngüsünün farklı dönemlerindeki bireylerin deneyimlerini yansıtan kesitsel bir araştırmadır. Ebeveynliğe geçiş döneminin incelenmesi için yapılacak boylamsal bir çalışma ile daha detaylı verilerin elde edilebileceği düşünülmektedir. Boylamsal bir araştırma için veri toplanması gereken örnekleme ulaşmanın zorluğu ve bu tez çalışmasının iki yıl ile sınırlandırılmış olması boylamsal bir çalışma yapılmasını engellemiştir.

Son olarak, bireylerin ölçekleri yanıtlarken gerçek ilişki örüntüleri yerine idealize ettikleri düşünceleri yansıtmaya ihtimalleri de bu araştırmanın bir sınırlılığı olarak düşünülebilir.

1.5. Sayıtlar

Katılımcıların araştırmada kullanılan ölçeklere içtenlikle ve doğru yanıt verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Ebeveynliğe Geçiş: Bireylerin ilk kez ebeveyn olmanın gereklerine uyum sağlamaya çalıştıkları yaşam dönemi ebeveynliğe geçiş olarak adlandırılır (Cowan ve Cowan, 2000). Ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireyler, sosyal, fiziksel ve psikolojik olarak birçok değişimi deneyimlerler (Parfitt ve Ayers, 2014).

Güç: Bireylerin birbirlerini etkileme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Eleştirel bir bakış açısından, güç ilişkisel, çift yönlü ve mevcut kaynaklara bağlı olarak tanımlanma eğilimindedir. Eşit bir ilişkide gücün partnerler arasında eşit paylaşımı beklenir (McDowell, 2015).

Evlilik Rol Beklentileri: Eşlerin birbirinden beklediği davranış, tutum ve düşünce örüntüleridir (Mangus, 1957). Evlilik rol beklentileri geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Geleneksel rol beklentilerinde geleneksel toplumsal cinsiyet değerleri etkilidir (Scwhartz, 1999). Eşitlikçi rol, rollerin toplumsal cinsiyet değerlerine göre paylaşılmadığı anlayışını ifade etmektedir (İmamoğlu, 1993).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi sunulmuştur. Ebeveynliğe geçiş, toplumsal cinsiyet, güç paylaşımı ve evlilik rolleri açıklanmıştır. Bu değişkenlerle ilgili araştırmalar özetlenmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Ebeveynliğe Geçiş

Bireylerin yaşam boyunca deneyimlediği fiziksel, duygusal ve sosyal değişimler; bu değişimlerle birlikte gelen yeni roller, uyum sağlanması gereken durumlar ve aşılması gereken bazı görevler bulunmaktadır. Aslında bireyler doğumdan ölüme kadar gelişimsel bir süreç içerisindeyler. Gelişim teorisyenleri, bireylerin ontogenetik ve kişisel gelişimi ile bu gelişimi inceleyen faktörlere odaklanmışlardır. Piaget, Freud, Erikson gibi birçok kuramcı, bireyin gelişimini farklı açılardan ele alarak çeşitli “gelişimsel dönemler” ileri sürmüşlerdir (White, Martin ve Adamsons, 2019).

Aile Gelişim Kuramı, tıpkı bireysel gelişim teorilerinde olduğu gibi aileyi gelişimsel bir perspektif ile ele almıştır. Aile Gelişim Kuramcıları, bireysel gelişimin önemini kabul ederler, ancak temel olarak bireyleri etkileşime sokan ve sosyal normlar tarafından düzenlenen bir *grup* olarak ailenin gelişimine odaklanırlar (White ve diğ., 2019). Bireyin ve ailenin gelişimi birbirlerinden bağımsız olarak düşünülemez (Gladding, 2012). Bireysel gelişim, önemli duygusal ilişkiler bağlamında gerçekleşmekte olup bu ilişkilerin kurulmasında ailenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bireylerin gelişimi daha geniş sosyokültürel bağlam içinde olan aile yaşam döngüsü çerçevesinde şekillenir (McGoldrick, Carter ve Preto, 2015).

Aile yaşam döngüsü modeli tipik bir ailenin evlilik, çocuk sahibi olma, ölüm gibi gelişimsel olarak yaşadığı krizler yoluyla zaman içinde nasıl dönüşüme uğradığına odaklanmaktadır (Glick, 1977). Kuramın temelinde ailenin yaşantılarının gelişimsel olarak analiz edilmesi vardır (Rodgers, 1964). Döngüler aile bireylerinin rol, tutum ve davranışlarında meydana gelen önemli değişikliklere göre belirlenmektedir (Selman ve Uçar, 2017). Aile yaşam döngüsünün her bir aşaması kendine özgü uyum sağlanması gereken değişimleri ve baş edilmesi gereken zorlukları içermektedir. Aile üyelerinin ve bir bütün olarak ailenin ayakta kalabilmesi ve ilerleyebilmesi bunların üstesinden gelmesini gerektirmektedir (Gladding, 2012).

Teorisyenler neredeyse tüm ailelerin geçtiği aşamaları incelerken bu aşamalar arasında ne olduğu ile daha az ilgilenirler (Cowan, 1991). Çiftler aile yaşam döngüsünde bir aşamadan

diğerine ilerlemektedirken rollerinde ve statülerinde değişiklik meydana getiren ve önceki durumlarından bir ayrımı ifade eden yaşam değişimleri “geçiş” olarak adlandırılmaktadır (Cowan, 1991; Roy, Schumm ve Britt, 2014). Aile içindeki ilişki sistemi, zaman içinde genişleyerek-daralarak geçişlere ayak uyduracak kadar esnektir ancak geçiş olayları, çiftin ilişkisindeki rollere ve kurallara ilişkin bir belirsizlik hissi yaratır. Bu süreç stresli ve kaygı verici olabilmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 2006). Stres ve kaygının derecesi ailenin bu geçişlerle nasıl başa çıktığı ile ilgilidir (Carter ve McGoldrick, 1988). Eşlerden birinde ya da ikisinde de devam eden durumsal zayıflık (örneğin; alkolizm veya hastalık) ya da genel ilişkideki bazı olumsuz kalıplar (örneğin; karşılıklı saygı eksikliği, şiddet) var ise bu durum normatif bir değişim sürecini yorucu bir krize dönüştürebilir (Gotman’dan aktaran Markey, 2005).

Evli çiftler çocuk sahibi olduklarında “küçük çocuklu aileler” olarak aile yaşam döngüsünün yeni bir aşamasına geçerler. Eş olma yükümlülüğünden sonra anne-baba olma yükümlülüğü ailenin hayatında önemli bir geçiş noktası teşkil etmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 2006). Evli çiftlerin ilk kez çocuk sahibi olduklarında yaşadıkları “anne-baba olmaya uyum süreci” ebeveynliğe geçiş olarak adlandırılır (Cowan ve Cowan, 2000). Hamilelik, ebeveyn olmanın habercisi olsa da bebek doğduğunda ebeveynliğin rolleri ve görevleri aniden kazanılır (Miller ve Sollie, 1986) ve çocuklu çiftlerin yaşam biçimleri çocuksuz çiftlerden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Çocuk sahibi çiftlerin, çocukları ile kurdukları bağ, kişisel tatmin, çocukların başarılarından memnuniyet gibi olumlu deneyimlerinin yanı sıra günlük yaşamda karşılaştıkları güçlükler, kaygı, depresyon gibi bazen travmatik de olabilen olumsuz deneyimleri de bulunabilmektedir. Aslında, çocuk yetiştirmek kişilerin yaşamdaki en anlamlı aynı zaman da en zorlu yaşantı olabilir (Peterson, 2017).

Ebeveynliğe geçişin ne zamanı kapsadığı ile ilgili farkı görüşler bulunmaktadır. Ancak hamilelik ile başladığı ve çocuğun iki-üç yaşına kadar sürdüğü yaygın bir kanıdır (Gottlieb ve Pancer’dan aktaran Kılıçarslan, 2011). Bu konu ile ilgili alanyazında bulunan çalışmalara bakıldığında bazılarının hamilelik, bazılarının ise bebeğin doğumundan başlayarak ebeveynliğe geçiş sürecini incelediği görülmüştür (Barett, Hanna ve Fitzpatrick, 2017; Cowan ve Cowan, 1988; Kılıçarslan, 2011). Ayrıca ebeveynliğe geçiş sürecini sınırlandırmak adına ilk çocuğun doğumdan en fazla altı ay sonrasını dâhil eden çalışmalar olduğu gibi bu süreci üç yıla kadar uzatan çalışmaların da olduğu görülmektedir (Belsky ve Rovian, 1990; Parfitt ve Ayers, 2014).

LaMasters (1957), küçük bir sistem olarak aileye yeni bir üyenin dâhil olmasının aileden bir üyenin çıkması (ölüm vb.) kadar zorluk yaratabileceğini iddia etmiş ve bu iddiasının doğru olması halinde ilk çocuğun doğumun bir kriz ya da kritik evre olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu hipotezlerine yönelik olarak yaptığı araştırmasında ise ilk çocuğun doğumunun çiftlerin %83'ü için bir kriz olduğunu bulgulamıştır. Bu dikkat çeken sonucunun ardından ebeveynliğe geçiş konusu çift çalışmalarının odak noktalarından biri olmuştur. Sonraki 20 yılda araştırmacılar LeMasters'ın bulgusuna kuşku ile yaklaşmışlardır. Bu araştırmacılar yeni ebeveyn olmuş çiftlerde stresin yaygınlığı, sıklığını ve ciddiyetini küçümseyerek, "ilk kez küçük bir çocuğa sahip olmanın oldukça güçlüklerle dolu olduğunu ancak bunu bir kriz olarak nitelendirmenin de zor olduğunu" ileri sürmüşlerdir (Hobbs, 1965; Hobbs ve Cole, 1976). Ebeveyn olmanın risklerini minimize eden bu geçmiş araştırma sonuçlarına rağmen, günümüzdeki araştırmalar bu dikkate değer normatif yaşam geçişi ile önemli stres faktörlerinin ilişkili olduğunu göstermektedir (Cowan, Cowan, Heming ve Miller, 1991).

Günümüzde ebeveynliğe geçişin, geçmişe göre daha karmaşık olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni son yüzyıldaki teknolojik, ekonomik ve toplumsal değişimlerin aile hayatını, toplumsal cinsiyet rollerini ve bireylerin ebeveyn olmak konusundaki beklentilerini etkilemiş olmasıdır (Cowan ve Cowan, 2000). Ebeveynliğe geçiş bireysel olarak kadın ve erkek için, çift olarak ilişkileri için ve bir bütün olarak aile için birçok değişimi beraberinde getirmektedir. Cowan ve Cowan (1995), ebeveynliğe geçişin çiftlerin hayatını beş noktada etkilediğini ileri sürmüştür; bunlar, yeni ebeveynler olarak çiftin ilişkisi, çiftin kök aileleri ile ilişkileri, her bir ebeveynin bebekle ilişkisi, ailede stresin ve sosyal desteğin dengesi, aile üyelerinin bir birey olarak iyi oluşu ya da sıkıntısı olarak sıralanabilir. Barnes (2015) ise ebeveynliğe geçiş dönemi ile ilgili alanyazındaki araştırmaların genel olarak dört konuya odaklandığını söylemiştir: ilişki tatmini ve çatışmasındaki değişiklikler, bireysel kimliklerdeki değişiklikler, sosyal politikalar ve işyeri politikaları, cinsiyete dayalı iş bölümündeki değişiklikler. Buradan yola çıkılarak ebeveynliğe geçişin bireylerin içinde bulunduğu mikro ve makro sistemler üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

Ebeveyn olma süreci, çiftlerde öncelikle bireysel bağlamda değişikliklere neden olabilmektedir. Bireyler kendilerini anne-baba olarak tanımlamakta ve yaşam görüşleri buna göre şekillenmektedir. Anne-babalar çocuklarının geleceğini düşünerek daha hassas ve koruyucu olmaktadır. Yeni bir birey dünyaya getirmek ve onu yetiştirmek bireylere bir tatmin duygusu da sağlamaktadır (Cowan ve Cowan, 2000). Diğer yandan her iki çift için de genel olarak yaşam kalitesi düşmektedir. Ebeveyn olmak, yaşam kalitesini kadınlarda

psikolojik olarak daha olumsuz etkilerken, erkeklerde sosyal olarak daha olumsuz etkilemektedir (Sun ve diğ., 2019). Özellikle kadınlarda doğum sonrası depresyon, tükenmişlik, düşük benlik saygısı gözlenebilmektedir (Cowan ve Cowan, 1995; Roy ve diğ., 2014; Ulusoy, 2010).

Yeni ebeveyn olan çiftler, aile hayatında da çeşitli değişiklikler deneyimlerler. Bireyler yeni evlendiklerinde aile sistemi, kurallara daha az bağlı bir şekilde örgütlenme eğilimindedir, eşlerin rolleri esnektir ve çoğu zaman rolleri yer değiştirebilir. Çocuksuz bir ailenin yapısı acil sorunlara çeşitli birçok çözüm sunar. Örneğin, eşlerden biri veya her ikisi evde akşam yemeği hazırlayabilir; bir restoranda yemek yemeyi seçebilirler; yemek için bir tanıdıklarının evine uğrayabilirler, ayrı ayrı yemek yemeyi tercih edebilirler. Bununla birlikte, evde doyurulması gereken bir çocuk var ise daha kurallı ve özel bir akşam yemeği düzenlemenin formüle edilmesi gerekebilmektedir. Yaşamlarında çocuk sahibi olmaya psikolojik ve fiziksel olarak yer açmanın ötesinde, çift, görev dağılımını ve iş bölümünü daha net bir şekilde tanımlamaya ihtiyaç duyacaktır (Goldenberg ve Goldenberg, 2006).

Ebeveynliğe geçiş hem ekonomik hem de kültürel otoriteler tarafından cinsiyet eşitsizliğinin üretildiği kritik bir yaşam geçişi olarak ifade edilebilir. Günümüzde yeni evli çocuksuz çiftler hem ücretli işleri hem de diğer işleri eşit bir şekilde paylaşma eğiliminde olsalar da ebeveyn olduklarında davranış kalıpları öncesine göre daha fazla toplumsal cinsiyete göre şekillenmektedir. Geleneksel olarak anneler, bebeklerinin bakımının birincil sorumlusu olarak görülmektedir (Barnes, 2015). Eğer kadın, doğumdan sonra bebek bakımından birincil derecede sorumluyorsa kadınların anneliğe ve iş bölümüne ilişkin beklentilerinin ve tutumlarının bu düzenlemeyi destekleyecek şekilde ayarlanması muhtemeldir (Baxter ve diğ., 2015). Kültürel olarak kadınların anneliğe, erkeklerin babalığa hazırlandığından daha iyi hazırlandığı bir süreç işlemektedir. Toplumun ebeveynlik ve bebek bakımı üzerine vereceği tavsiyelerin çoğu annelere yöneliktir. Anneler hamilelik ile birlikte fiziksel ve hormonal değişimlerin yanında değerler, roller, amaçlar konusunda da derin değişimler yaşamaktadırlar. Ancak bazı babalar bu değişimleri yaşamaktadırlar (Cowan ve Cowan, 2000). Ayrıca, kadınları bebek bakımı için birincil sorumluluğu almaya teşvik eden kurumsal düzenlemeler de (kadınlara daha uzun ebeveynlik izni verilmesi vb.) çocuk bakımı ve ev işleri konusundaki cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirmektedir (Baxter, Buchler, Perales, Western, 2015).

Ev ve bebek bakımı ile ilgili iş bölümü dışında ebeveyn olma deneyimi çiftlerin ilişkilerini farklı açılardan etkilemektedir. Bireyler biz olma duygusunu ve aile sıcaklığını daha derinden hissetmektedirler. Bunun yanında geçmişten günümüze yapılan birçok

araştırmada ilk kez çocuk sahibi olan çiftlerin evlilik doyumunun ve kalitesinin eskisine göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Cowan, Cowan, Heming, Garrett, Coysh, Curtis-Boles ve Boles, 1985). Roy ve diğerleri (2014), hamilelik döneminin çift için çoğunlukla neşeli bir süreç olduğunu dolayısıyla çiftin ilişki memnuniyetini anlık olarak arttırabileceğini ve ancak bu artışın çocuk doğduktan sonra hızla düşebileceğini belirtmiştir. Literatürde bu hipotezi destekleyen boylamsal araştırmalar bulunmaktadır (Lawrence, Cobb, Rothman, Rothman ve Bradbury, 2010; Shapiro, Gottman ve Carrere 2000). Kadının odağının bebeğe kayması, erkeğin ev dışında daha çok zaman geçirmesine sebep olabilmekte bu durum eşler arasındaki iletişimi zayıflatabilmektedir (Selman ve Uçar, 2007). Ebeveynlik statüsü ile gelen değişimler çift için beklenmedik tartışmalara ve strese yol açabilmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 2006; Grunow ve Evertsson, 2016; Kaźmierczak, ve Karasiewicz, 2019).

Ebeveynlik statüsü, eşlerin kariyer yönelimleri üzerinde de etkiye sahiptir. Her iki ebeveyn de evlilik, kariyer ve ebeveynlik arasındaki ilişkiyi dengelemeye ihtiyaç duymaktadır. Genel olarak kadınlar, erkeklerden daha uzun süre ebeveynlik iznine ayrılmaktadırlar (Han ve Woldfogel, 2003; Feldman ve diğ., 2004). Türkiye’de Aile, Sosyal Çalışmalar Bakanlığı, kamu görevlisi ve işçi annelere 16 hafta; kamu görevlisi babalara 10 gün, işçi babalara 5 gün ebeveynlik izni öngörmektedir. (T.C. Resmi Gazete 4857 sayılı İş Kanunu, 2003: madde 13; T.C. Resmi Gazete 457 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2016). Bazen yeni ebeveyn olan çiftlerin ikili gelir durumları ebeveyn olmadan öncesine göre bozulabilmektedir. Genellikle kadınlar çalışma saatlerini düşürmeyi ya da kariyerlerine ara vermeyi düşünmektedirler (Goldenberg ve Goldenberg, 2006).

Sonuç olarak ebeveynliğe geçiş çiftlerin hayatında bir yandan bir aileye sahip olmak, kabul görmek, doyum sağlamak gibi olumlu sonuçlar doğurabilirken diğer yandan her geçiş sürecinde olduğu gibi travmalara, dengesizliklere ve düzensizliklere neden olabilmektedir. Bu geçiş sürecinde aileler çeşitli açılardan değişimler yaşamaktadırlar. Bu değişimler kök aile ile ilişkilerinde, ev işlerinin paylaşımında, toplumsal cinsiyet rolleri algısında, evlilik doyumunda, bireylerin iyi oluş ve stres düzeylerinde gözlemlenebilmektedir. Söz konusu değişimlerin şiddeti, ailenin sahip olduğu kaynaklara, gelir düzeyine, kültürüne, herhangi bir açıdan risk grubunda olup olmamasına (alkol, şiddet, yoksulluk vb.), çiftin hâlihazırdaki ilişkisinin kalitesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Genel olarak boylamsal ve nedensel karşılaştırmalı araştırmalar ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin evlilik doyumu ve ilişki kalitesinde azalma; toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel paylaşımı ve evlilik stresinde artış ortaya koymaktadır.

2.1.2. Aile Terapisi ve Feminist Kuram

Aile terapisine ilişkin kuramlar, uzun bir zaman boyunca toplumsal cinsiyet kalıplarını kabullenmiş ve bu durumun aile için sonuçlarını göz ardı etmiştir (Haddock, Zimmerman ve MacPhee, 2000). Feministler ise aileler hakkındaki genel fikirlere meydan okumuş ve bunları eleştirmişlerdir (Allen, Walker ve McCann, 2013). Feminist kuramcılar aile terapisinin beyaz erkeklere hizmet ettiğini, toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmeye yönelik olduğunu ve ataerkil düzeni desteklediğini dile getirmişlerdir (Hare-Mustin, 1980). Feminizm gibi eleştirel-sosyal kuramların, sosyal, politik ve tarihsel etmenleri göz önünde bulundurarak aile danışmanlarının bakış açılarını genişletmelerine yardımcı olduğu söylenebilir (McDovell, 2015).

Feminist Kuram temelde güç paylaşımını, eşitliği ve toplumsal cinsiyet rollerini ele almaktadır (Arıcı-Şahin, 2017; McDovell, 2015). Biyolojik ve psikolojik olarak toplumsal cinsiyet algısı, kadın ve erkek arasındaki güç farkının artmasını destekliyse zarar verici olarak görülmektedir. Feminist Kuramın merkezinde tüm bireyler arasında daha eşit bir ilişki yaratmak vardır (Knudson-Martin, 1997). Feminist sosyal bilimciler, ailelerde toplumsal cinsiyetin etkisini bulmaya, bunu görünür kılmaya, bu etkinin ne zaman azalmaya başladığının altını çizmeye odaklanmaktadırlar. Toplumsal cinsiyeti sosyal bir yapı olarak kabul etmektedirler bu nedenle sosyal değişimin mümkün olduğunu göstermek birincil amaçları arasındadır (Risman ve Johnson-Sumerford, 1998).

Haddock ve diğerlerine (2000) göre Feminist Terapi, teknikleri olan yapılandırılmış bir kuram olmaksızın bir düşünce sistemidir. Feminist aile danışmanları cinsiyet ayrımcılığının ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin toplum hayatındaki olumsuz yansımalarını göz önünde tutarak feminist düşünce sistemini, benimsemiş oldukları diğer kuramlar ile birleştirmektedirler (Enns, 1988). Çünkü sadece toplumsal cinsiyet rollerine dikkat ederek psikolojik danışma tekniklerinin geliştirilmesi pek mümkün değildir. Psikolojik danışmanların kendi kuramsal bakış açıları ile feminist düşüncüyü birleştirebilmeleri için çift ilişkilerindeki güç eşitsizliğini gidermeye çalışmaları, danışanın sahip olduğu tüm yönlerini kabul ederek güçlenmesini desteklemeleri ve psikolojik danışman-danışan ilişkisinde de güç eşitliğine karşı duyarlı olmaları gerekmektedir. Psikolojik danışmanlar öncelikle kendi değer ve düşünce sistemlerinde feminizmi içselleştirmelidirler; böylelikle feminizmin diğer aile terapisti kuramlarına aktarılması kolaylaştırabilir (Haddock ve diğ., 2000).

Bu çalışmada ebeveynliğe geçiş döneminin, çiftlerin ilişkileri üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Yeni evli çiftler ilk kez çocuk sahibi olduklarında yaşamlarında yeni bir aşamaya geçmektedirler ve ebeveynliğe alışma süreci yaşamaktadırlar. Ebeveynliğe geçiş

döneminin evlilik ilişkisine etkileri feminist bir lens kullanılarak incelenmiş; güç paylaşımı ile evlilik rol beklentileri üzerinde durulmuştur.

2.1.2.1. Toplumsal cinsiyet. Kadınların ve erkeklerin farklı olduklarını günlük hayatımızda sıklıkla duymaktayız. İki cinsiyetin birbirinden farklı beyin yapıları, kimyaları, hormonları olduğu söylenmektedir. Farklı bilme yollarımızın olduğunu, farklı ahlaki değerlerimiz olduğunu, konuşma ve birbirimizi dinleme yollarımızın farklı olduğu kabul edilmiştir. Farklı anatomilerimizin farklı kadelere yol açtığı ima edilmektedir (Kimmel 2011). Bununla birlikte toplum, biyolojik farklılıkların ötesinde kadın ile erkeğin farklı dünyalara sahip olduğunu düşünerek, erkeklik ve kadınlığa ait şemalar oluşturmuştur. Böylece kadın ve erkek sözcükleri bir bireyin biyolojik olarak cinsiyetini tanımlamak dışında bir anlam kazanmış ve toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkmıştır (İmamoğlu, 1993; Vatandaş, 2011). Toplumsal cinsiyet bir kişinin cinsiyetinden çok daha fazlasını ifade etmektedir (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009a); kadın ya da erkek olmanın psikolojik, kültürel, sosyal ve davranışsal yönlerini vurgulamaktadır (APA, 2020).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetimizin doğuştan getirdiği özellikleri değil -geçmişten günümüze ve hâlen- yaşayışımızla sosyal olarak inşa edilen dinamik bir yapıyı ifade etmektedir (Knudson-Martin, 1997; Vatandaş, 2011). Cinsiyet normları, erkeklerden veya kadınlardan beklenen belirli davranışlar, yetenekler ve nitelikler ile zaman içinde oluşturulmaktadır. Cinsiyete dayalı kalıp yargılar kültürel uygulamalar, ortak anlayışlar ve toplumsal süreçler çerçevesinde sürdürülmektedir ve günlük yaşamda kullanılan dil örüntüleri ile de pekiştirilmektedir. Genellikle bireyler, toplumsal cinsiyet hakkındaki fikirleri öyle içselleştirmişlerdir ki bu fikirlerin toplumsal yapılar tarafından dayatıldığını fark etmezler ve toplumsal cinsiyet kalıpları bireyin kendi kişisel fikirleri haline gelir (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009b).

Kimmel'e (2011) göre kadının ve erkeğin biyolojik olarak farklı olduğunu kabul edebiliriz. Ancak biyolojik farklılıklarımız keskin ve evrensel farklılıklara yol açıyor olsa bile bu farklılıkların erkek egemenliğinin temelini oluşturması kabul edilebilir mi? Toplumsal cinsiyet, basitçe biyolojik erkeklerin ve biyolojik dişilerin eşit cinsiyet rollerine göre sınıflandırıldığı, ayrıldığı ve sosyalleştirildiği bir sınıflandırma sistemi değildir. Toplumsal cinsiyet aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki evrensel eşitsizliği ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpları hakkında konuşulduğunda, sadece farklılıktan değil, hiyerarşi, güç ve eşitsizlikten de bahsedilmelidir. Toplumsal cinsiyet, uzun süredir hak, güç, ayrıcalık ve sorumluluk tahsisi için meşru bir kaynak olarak görülmektedir (Risman ve Johnson-

Sumerford, 1998). Erkeklerin güçlü olması gerektiği şeklindeki baskın söylem sadece erkekleri değil tüm sosyal sistemi etkilemektedir ve genel olarak toplumsal cinsiyet, ataerkil düzene hizmet eden bir yapıya dönüşmüştür. Bu anlayışlar, toplumun tüm sosyal katmanlarına yerleşmiş ve kurumsallaşmıştır. Aile, iş hayatı, evlilik, eğitim, politika, fırsat eşitliği, kadın-erkek ilişkisi, ebeveyn olmak gibi sosyalizasyon süreçlerinin işleyişleri, kuralları ve bireylerden beklentileri toplumsal cinsiyete göre belirlenmiştir (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009b).

Cinsiyet, bir rol olarak kavramsallaştırıldığında, bireylerden cinsiyet ekseninde beklenen davranış kalıpları toplumsal cinsiyet rolleri ile ifade edilmektedir (Altınova ve Duyan, 2013). Toplumsal cinsiyet rollerine göre, kadının ve erkeğin farklı ancak genellikle birbirini tamamlayıcı görevleri, sosyal yapıların bütünlüğü ve işleyişlerinin düzeni için gerekli normlar olarak şekillenmiştir. Bu normlar, diğer sosyal kalıplar gibi, bireyin davranışını şekillendirir, tanımlar ve sınırlarını çizer (Fox ve Murry, 2000). Toplumsal cinsiyet rolleri, her davranışın ve hareketin bir cinsiyeti olması demektir. Buna göre kadınlar kadın gibi, erkekler erkek gibi davranmalıdırlar. Geleneksel olarak erkekler kendilerine atfedilen koruyucu, aileyi geçindiren, cinselliği başlatan ve belirleyen özellikleri ile otorite konumundadırlar; kadınlar ise empatik, besleyici ve cinsel olarak alıcı ve kabul edici konumdadırlar (Risman ve Johnson-Sumerford, 1998).

Cinsiyete dayalı egemen fikirler, toplumun çoğu kurumunda fark edilmeyecek kadar doğal kabul edilen köklü inançlardır (Risman ve Johnson-Sumerford, 1998). Kadın ve erkek arasındaki güç dağılımı çoğu zaman görünmez, örtük ve normalize edilmiştir. Örneğin ilişki içerisinde kadınlar, erkekler tarafından kabul edilebilir davranışlara göre davranma eğiliminde olmaktadır. Diğer yandan genel olarak evlilik hayatında erkeğin çıkarına olan şeyin, kadının da yararına olduğuna dair temel bir varsayım vardır. Ayrıca her iki tarafın eşitlikçi fikirleri olsa dahi sohbetin, karar vermenin ve yapılacak faaliyetlerin erkeğin ilgi alanlarına göre şekillendiği görülmektedir (Knudson-Martin ve Laughlin, 2005).

Eski kültürel normlar çiftlerin eşitlikçi niyetine ve arzusuna rağmen ilişkilerin doğasını şekillendirmekte ısrarcıdır. Çoğu kadının ve erkeğin eşitliği tanımlama şekli bile toplumsal cinsiyet kalıpları ile şekillenebilmektedir (Fishbane, 2011; Mahoney ve Knudson-Martin, 2009b). Toplumsal cinsiyet yargıları değişen ilişkiler ve durumlar için uygun olmasalar bile sürdürülebilirler. Ataerkil düzen, yoksulluk, düşük eğitim seviyesi, din, kültür bu durum üzerinde etkili olmaktadır (Fishbane, 2011).

Cinsiyet eşitsizliğini yaratan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri karşısında Feminist kuramın bir uzantısı olan *postgender* bakış açısı hegemonik cinsiyet algısını reddederek

kadını ve erkeği cinsiyetin ötesinde kavramlarla tanımlamaktadır. Postgenderizm, toplumsal cinsiyetin metafizikten dilbilimine kadar dünyayı –maskülen vs. feminen olarak- ikili kategorilerle bize sunan ve davranışlarımızı sınırlandıran yaklaşımını eleştirmektedir. Toplumsal cinsiyet baskısı her iki cinsiyet için de dezavantajlıdır; ataerkilliği destekleyerek, kadınları ikinci planda ve daha güçsüz olarak konumlandırarak kadınlara zarar vermektedir. Diğer yandan erkeklere ev geçimi, güçlü olmak, cesur olmak, koruyuculuk gibi konularda büyük sorumluluklar yüklemektedir. Postgenderizm, toplumsal, politik, kurumsal ve bireysel bağlamlarda toplumsal cinsiyetin aşılması gerektiğini savunmaktadır (Dvorsky ve Hughes, 2008).

2.1.2.2. Güç paylaşımı. Feminist düşüncenin ana kavramlarından biri olan güç, bireylerin birbirlerini etkilemek için sahip olduğu kaynakları ifade etmektedir (McDovell, 2015). Enns' e (1997) göre, tarihsel süreçte genel olarak erkekler kadınlardan daha yüksek düzeyde gücü (bilgi, ödül, uzmanlık, zor şartlara meydan okuma vb. konularda) ellerinde tutmuştur. Toplumlar, -toplumsal cinsiyet rollerinin erkeğin güç üstünlüğünü onaylayan görüşü ile- bunu doğal ve otomatik bir süreç olarak yansıtmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması ve kadınların eşitlik mücadelesi içine girmesiyle erkekler gücü paylaşmayı öğrenmeye başlamışlardır. Bu da “güç paylaşımı” olarak tanımlanan kavramı beraberinde getirmiştir (akt. Ades, 2008).

Güç paylaşımı çift terapisinde önemli bir noktadır (Fishbane, 2011). “Gücün nasıl paylaşıldığı eşitlik ile yakından ilişkidir” (Arıcı-Şahin ve Keklik, 2019, s.254). Kaynakların paylaşımı, karar verme durumları, bir kişinin diğerine etkisi, cinsiyet, finansal konular bireyler arasında güç farkına neden olabilecek konulardır. Bu konulardaki asimetric bir dağılım güç eşitsizliğine yol açmaktadır (Ades, 2008). Hiyerarşi, rekabet ve bireyciliği vurgulayan kültürlerin yanı sıra erkeğin ayrıcalığını ve kadının uyumunu teşvik eden kültürlerin değerleri -eşitlikçi ilkelere bağlı heteroseksüel çiftlerde bile- güç eşitsizliğini pekiştirmektedir (Fishbane, 2001).

Mutsuz ilişkilerde sıklıkla her iki partner de kendisini güçsüz hisseder, ne ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklarını ne de nasıl başarılı bir birliktelik kurabileceklerini bilemezler (Fishbane, 2011). Güç, nispeten dengelendiğinde, her bir partner birbirleri için önemli olan konularla ilgilenebilir; fikirlerini, ihtiyaçlarını ve duygularını eşit derecede ifade etme hakkına sahip olur. Her iki partner de diğerinin ihtiyaçlarını fark eder ve bu ihtiyaçların karşılanması muhtemel hale gelir (Knudson-Martin, 2015).

Arıcı-Şahin ve Keklik (2019), çift ilişkisindeki güç paylaşımı kavramını ülkemizin sosyal bağlamında ele almış ve kavramsallaştırmışlardır. Güç paylaşımını vurgulayan farklı kuramları inceleyerek bir ilişkideki güç eşitliğinin/eşitsizliğinin anlaşılması için incelenmesi gereken beş başlık ortaya koymuşlardır. Bu başlıkları arkadaşlık (*friendship*), ilişkide bir kişinin baskınlığı (*power over*), ilişkisel strese tepkisellik (*reactivity to relational stress*), etkiye açıklık (*openness to influence*) ve ilişkide talepte bulunma (*making a relational claim*) olarak belirtilmişlerdir. Arıcı-Şahin ve Keklik' in yararlandıkları kuramlar esas olmak üzere güç paylaşımını inceleyen kuramlar ve ilişkili kavramlar bu bölümde incelenmiştir.

2.1.2.2.1. Sosyo-duygusal ilişkisel terapi (Socia-emotional relationship therapy).

Sosyo-duygusal İlişkisel Terapi (Socia-Emotional Relationship Therapy- SERT) çift ilişkisinde güç paylaşımı ve toplumsal cinsiyet konularını ele alan bir kuramdır. SERT terapistleri, güç süreçlerinin, kişisel-duygusal deneyim, toplumsal söylem ve çiftin iletişim kalıpları arasındaki etkileşimin bir parçası olarak görüldüğü sosyo-duygusal bir yaklaşımı benimsemektedirler (Knudson-Martin, 2013) ve çift terapisine başvuran partnerler arasındaki cinsiyete dayalı güç örüntüsünü dönüştürmenin, diğer klinik değişimler için önemli bir dayanak noktası olduğuna inanmaktadırlar. Buna göre çiftlerin problemlerinin giderilmesinin ve sağlıklı bir ilişki için becerilerinin geliştirilmesinin ön koşulu güç dengesizliğinin ortadan kaldırılmasıdır (Knudson-Martin ve Huenergardt 2010). “SERT’ in beş temel prensibine göre kişisel kimliği ve ilişkisel süreçleri bağlam şekillendirmektedir, duygular bağlamsaldır, güç ilişkiseldir, bir ilişki her iki partner için de destekleyici olmalıdır ve terapistler sosyal süreçlere aktif bir şekilde müdahale etmelidir” (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2015, s.2).

SERT, bireyleri sosyokültürel bağlamda ele almaya özen gösteren bir kuramdır. Nasıl ki aile terapistleri bireylere baktıklarında bir ilişkiler ağı görüyorsa; SERT terapistleri de bireylere baktıklarında sosyokültürel kişiler görürler ve danışanların hikâyelerinde daha geniş sosyal bağlamın işaretlerini ararlar. Terapist, toplumda bulunan cinsiyetlendirilmiş güç yapıları ile toplumsal cinsiyet gibi kalıplara ilişkin bilgilerden yola çıkarak danışanın bunlar çerçevesindeki kişisel deneyimini keşfeder. Bunun için kuramın önemli kavramlardan birisi sosyokültürel uyum kavramıdır, SERT terapistleri, danışanlara sosyokültürel olarak uyum sağlayarak terapiye başlamaktadırlar. İkinci önemli kavram toplumsal söylemdir. Toplumsal söylem kavramı, kişisel deneyimleri şekillendiren kültürel mesajların ve düşünme yollarının belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Terapistler, söylemler yoluyla bireyin içselleştirdiği özgürlük-bağlılık, konum-hiyerarşi, uyum sağlama, kişisel değer kaynakları, rol beklentileri ve karar verme konuları hakkındaki mesajları dinler ve bireye geri yansıtır. Bu iki kavramın

amacı, bireylerin deneyimlerini sosyokültürel perspektiften elde etmek ve bireylerin aslında sosyal olarak konumlandırıldıklarının farkına varmalarını sağlamaktır. Aynı zamanda SERT terapistleri duyguların içsel süreçlerden ziyade, sosyal bir durum karşısında gösterdiğimiz nörobiyolojik tepkiler olduğunu ve duyguların önemli bir bağlamsal bilgi ve anlam kaynağı olduğunu ifade etmektedirler (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010; 2015).

Sosyokültürel perspektif gücün ilişkisel olduğunu savunmaktadır. Güç, bireyler arasında dinamik bir süreçtir (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2015) SERT terapistleri, çiftlere “Kim fark eder?, Kim ihtiyaçlarını ifade etme ve bunları karşılama hakkına sahiptir?, Kim diğerine uyum sağlar?, Bakım veren kişi konumunda olan kimdir?” gibi sorular sorarak ilişkideki güç dengesizliğini keşfetmeye çalışır (Knudson-Martin 2013, s. 6). Fiziksel görünümünden ya da gelir miktarından kaynaklanan güç eşitsizlikleri daha görünür olurken toplumsal cinsiyetin etkilediği benlik algısından, beklentilerden, yetkinliklerden kaynaklanan güç eşitsizliği daha az görünür olmaktadır. Diğer yandan gücün cinsiyetlendirilmiş olarak karşımıza çıkması, ilişkideki güç eşitsizliğini fark etmeyi zorlaştırmaktadır. Erkeğin daha güçlü olması gerektiğine dair sosyokültürel söylemler, hem erkekler hem de kadınlar tarafından içselleştirilmiştir. Günlük hayatlarında zaten kanıksadıkları cinsiyet rollerine göre yaşamak çiftlere son derece doğal gelmektedir. Çiftler bunların yarattığı güç farklılıklarının çoğu zaman farkında değildir. Örneğin, erkeklerin daha bireyci yetiştirilmesi ve kadınların daha ilişkisel olması erkekleri daha özgür kılarken kadınları daha bağımlı yapmaktadır. Ayrıca erkeklerin sahip olduğu gizil üstünlük gücü (Kotmer, 1989) bir ilişkide verilen kararların onların iyiliğine göre olmasına neden olabilir, böyle bir ilişkide kadın çatışmayı azaltmak için uyum sağlayan taraf konumdadır (akt. Knudson-Martin, 2015) Kadın partner daha çok para kazansa ya da daha yüksek bir eğitim derecesine sahip olsa bile erkek partnere uyum sağlama eğilimde olmaktadır. Bu açıdan kendilerini ve ilişkilerini eşitlikçi olarak tanımlayan bireyler bile bu geleneksellik yanlılığına düşebilmektedirler (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009a).

SERT, gücün eşit paylaşımını sağlamak için terapi sürecinde hem terapist hem de danışanlar için rehber olabilecek bir model önermiştir. Bakım çemberi adını verdikleri bu model, ilişkinin dört sürecini vurgulamaktadırlar: “ilişkisel sorumluluğun paylaşımı (*shared relational responsibility*)”, “karşılıklı hassasiyet (*mutual vulnerability*)”, “karşılıklı uyum (*mutual attunement*)” ve “karşılıklı etki (*mutual influence*)” (Knudson-Martin ve Huenergardt 2010). Bir ilişkide partnerler ev işleri, çocuk bakımı, finans gibi konuların yanında davranışlarının diğer partneri etkileme olasılığından da sorumludur. Dolayısıyla ilişkinin sorumluluğu paylaşıldığında partnerler birbirlerinin iyi oluşlarına karşı ilgili olurlar. Aynı

zamanda partnerler, ilişkilerini sürdürmek için gereken çabayı ve özeni gösterirler (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2015). “Her partner ilişkiyi sürdürmek ya da geliştirmek için neye ihtiyaç duyulduğuna ne ölçüde odaklanmaktadır? Evde ne yapılması gerektiğini kim takip etmektedir? Bu ilişkide/ailede bireylerin duygusal ihtiyaçlarını genelde kim karşılamaktır? Her bir partner kendi ihtiyaçlarını karşılama hakkına sahip midir? Her bir partner, kendini ilişki için ne kadar sorumlu hissetmektedir? İlişkisel sorumluluk ve otorite ile ilgili beklentiler hangi toplumsal mesajları içermektedir?” (Knudson-Martin, 2013 s.10) gibi soruların cevabı ilişkideki sorumluluğun partnerler arasında eşit dağılıp dağılmadığı hakkında terapistte bilgi vermektedir. Karşılıklı hassasiyet partnerlerin birbirlerine karşı zayıf yönlerini ve hatalarını kınanma korkusu olmadan gösterebilmeleri olarak ifade edilmektedir. Bu durum koşulsuz kabulü beraberinde getirir. Eşit olmayan ve basmakalıp cinsiyet rol tutumları aslında yakınlığın doğasında bulunan bu bileşeni bozabilir. Güçlü konumda olan partner zayıf görünmekten korkabilir. Daha az güçlü partner de kendini korumak için zayıflıklarını gizleyebilir (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010). Karşılıklı uyum, partnerlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını hissetmeleri, bunlara duyarlı olmaları ve empatik yaklaşımları ile bağıntılıdır (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2015). Eşit çiftlerin dünyayı benzer şekilde deneyimlemeleri çiftlerin birbirlerini anlama ihtimallerini arttırabilir (Schwartz, 1994). Bununla birlikte bu duyarlılığı partnerlerin birbirlerine hissettirmeleri de gerekmektedir. Karşılıklı bir ilişkide etki de karşılıklıdır. Bir partner, diğeri tarafından değiştirilmeye ve uyum sağlamaya açıktır (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010). Partnerler empatik olarak birbirlerine bağlı olduklarını hissettiğinde, birbirlerinin taleplerini yerine getirme olasılıkları da artar. Böylece birey, diğeri eşin talebinin kendi gelişimleri için olabileceğini değerlendirmeye ve diğeri için fedakârlık yapmaya hazır olur (Rabin, 1996). Güç eşitsizliği yaşayan bazı çiftler için iki seçenek vardır: hâkim olmak ya da boyun eğmek (Fishbane, 2011). Karşılıklı etkinin olduğu bir ilişkide ise partnerler uzlaşmacı bir tutum sergilerler. Güç eşit dağılıyorsa her iki partner de etkileme stratejilerini doğrudan ve açık olarak kullanır; ancak güç eşitsizliği var ise daha güçsüz konumundaki partner örtük ve dolaylı etkileme stratejileri kullanır (Steil'den aktaran Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010).

Sosyo-kültürel yaklaşımın temel prensiplerinden birisi terapistlerin sosyal süreçlere aktif bir şekilde müdahale etmeleri yönündedir. Dolayısıyla bu terapi yaklaşımı *bir sosyal müdahale aracı* olarak kavramsallaştırılmaktadır. SERT terapistleri, bireylerin ötesinde sosyokültürel bağlamı anlamaya çalışırlar böylece toplumsal söylem ve duygu arasındaki köprüyü kurarak, bağlamsal olanın anlaşılmasını hedeflerler. Terapistler güç eşitsizliği

konusunda nesnel kalmanın, eşitsizliğin sürdürülmesine neden olduğunu vurgulayarak bireylerin karşılıklı destekleyici bir ilişki kurmaları için engel oluşturan toplumsal cinsiyet fikirlerinin ve güç farklılıkların fark edilmesinde sorumluluk üstlenirler. Terapist, danışanlara eşit bir ilişkiye giden yeni yolları öğretirken, onlarla sosyokültürel uyum içinde güvenli biri terapötik ilişki kurmaya çalışır (Knudson-Martin ve Huenergardt, 2010).

Kısaca değerlendirilecek olursa SERT, çift ilişkilerinde güç paylaşımını inceleyen bir kuram olarak sosyo-nörolojik bir bakış açısı benimsemektedir. Bireyler, toplumsal bağlamlarda var olmaktadır ve bireyi anlamak, onun perspektifiyle toplumsal bağlamı da ele almayı gerektirmektedir. Toplumun ve kültürün bireye dayattığı toplumsal cinsiyet fikirleri aynı zamanda güç eşitsizliği için zemin oluşturmaktadır. Güç eşitsizlikleri hem bireysel hem de ilişkisel bağlamda zarar vericidir. SERT terapistleri, eşit bir ilişki yaratmak için bakım çemberi adını verdikleri bir model geliştirmişlerdir, buna göre eşit bir ilişkide partnerler sorumluluğu eşit paylaşırlar, eşit derecede birbirlerini etkilerler, karşılıklı uyum içerisindedirler, birbirlerine karşı savunmacı olmak yerine kabul edicidirler. Terapist, bir ilişkideki güç eşitsizliği örüntülerine karşı dikkatli olmalıdır ancak çift ilişkilerine yerleşen güç eşitsizlikleri çoğu zaman örtük ve gizil olduğu için fark edilmesi oldukça zordur. Terapistler, güç eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ve eşit bir çift ilişki kurulması için danışanlara yardımcı olurken diğer yandan toplumsal cinsiyet kalıplarına meydan okumaktadırlar.

2.1.2.2.2. İlişkisel güçlendirme yaklaşımı (Relational empowerment approach).

Nörobilim'e göre insanlar, biyolojinin ve kültürün yaratımıdır. Beynin işleyişi, kişisel geçmiş, kültürel ve toplumsal bağlamlar gibi çeşitli etmenlerin birbirine karışması ile her bir bireyin kimliği şekillenmektedir. İlişkisel Güçlendirme Yaklaşımı da SERT gibi sosyo-nörolojik bir perspektif ile bireyleri ve çift ilişkilerini incelemektedir. Çiftlerin ilişkisel güçlendirme becerileri geliştirmeleri için hem makro (kültürel) hem de mikro (nörobiyolojik) düzeyde çalışmalara odaklanılmaktadır (Fishbane ve Wells, 2015).

İlişkisel Güçlendirme Yaklaşımı, partnerlerin hem duygusal hem de fiziksel olarak birbirlerinin iyi oluşunu etkilediğini ileri sürmektedir (Fishbane, 2007). Kuramın nörobiyolojik boyutu biyokimyasal etmenlere, duygu ve duygu düzenlemelerine, partnerlerin nörofizyolojik olarak birbirlerini düzenlemelerine, bireylerin tepkiselliğine ve değişim sürecine odaklanmaktadır. Buna göre, çiftlerin güç mücadeleleri ve duygusal tepkisellikleri, insanların tehdit hissettiklerinde kendilerini korumaya yönelik gösterdikleri evrimsel tepkileriyle ilişkilidir. İnsanlar tehdit algıladıklarında evrimsel olarak savaş ya da kaç tepkisi

gösterirler; ilişkideki bireyler tehdit altında hissettiklerinde ise bu savaş ya da kaç tepkisi, eleştiri/saldırı ya da geri çekilme/duvar örme şeklinde kendini gösterir. Bu tepkisellik çiftin arasında bir güç dengesizliği yaratabilir. İlişkisel Güçlendirme Yaklaşımı da SERT gibi duyguların nörobiyolojik olarak başlatılan sosyal tepkiler olduğunu savunur ve duygusal zekânın çift ilişkisinde önemli bir yeri olduğuna değinir. Ayrıca bu yaklaşıma göre bireyler, nöroplastisitenin gücü (beynin yapısal ve fizyolojik olarak değişime uğrama yeteneği) sayesinde güç dengesizliğine neden olan ve ilişkilerini zorlaştıran kalıpları bırakıp yeni beceriler geliştirebilirler. Bireyler yeni davranış kalıpları geliştirerek beyinlerindeki nöroplastisiteyi beslerken aynı zamanda ilişkileri için değişimler de yaratabilirler böylece hem nörolojik hem de sosyal bir değişim gerçekleşir (Fishbane, 2011; Fishbane ve Wells, 2015).

Fishbane (2001), “*Relational Narratives of the Self*” başlıklı makalesinde ilişkisel benliği ele almıştır. Batı toplumunun kültürel örüntülerini ve Psikoanaliz gibi psikolojik danışma kuramlarını bireyciliği destekledikleri için eleştirmiş, bireyci anlayışın insan doğasına aykırı olduğuna, insanın doğası gereği sosyal bir varlık olduğuna ve bireyci yerine ilişkisel bir benlik geliştirmesi için bireylerin teşvik edilmesi gerektiğine değinmiştir. Fishbane’e göre bireyler bireyci benlik anlayışı ile power over taktiklerini besleyerek bu örüntüleri yakın ilişkilerine de taşıyabilmektedirler.

Çiftler hem nörobiyolojik tepkilerin (ör.: savaş-kaç tepkisi) hem de sosyokültürel varsayımların (ör.: rekabetçi kültür, bireycilik, ataerkillik) etkisi altında kalarak güç mücadelesi içine girerler. Fishbane çift ilişkisinde güç kavramını, sadece güç eşitsizliği – *power over*- üzerinden ele almak yerine güç eşitliği için de alternatif kavramlar –*power to*, *power with*- ile almıştır. Power over, güç eşitsizliğini yansıtmaktadır partnerlerden birisinin diğeri üzerinde daha baskın olmasını ifade etmektedir. Güç ve etki mücadelesi çiftler için zorlayıcıdır. Power over statüsünde olan çiftler bir bakımdan kazan-kaybet durumu içerisindedirler. Her biri kendini kurban gibi hisseder ve ilişkideki sorunlar için diğeri suçlar. Partnerler arasındaki farklılıklar, karşılıklı diyalog ve bireyin kendini ifade etme fırsatı olmaktan çok tehlike olarak algılanabilir. Çatışmalar ilişkinin doğal bir parçası değil yıkıcı kaotik durumlar haline gelebilir (Fishbane, 2001). Bu süreçte partnerler sağlıklı iletişim kuramazlar, birbirlerini tehdit olarak algırlar ve diğeri karşı saldırgan olma ya da duvar örme taktiklerine başvururlar. Bu davranışlar ve beklentiler genellikle bilinçsizdir dahası partnerlerin kendilerini dışlanmış veya haksızlığa uğramış hissetmelerine neden olan etkileşim kalıpları yaratırlar. Power over dinamikleri otoriter davranış, tehdit, aşağılanma, suçlama ya da küçümseme biçimini aldığıda güç dinamikleri zararlı hale gelebilir. Bir ilişkide bir

partnerin diğerine üstünlüğü keşfedildiğinde, yapılması gereken power to ve power with etkileşimlerini güçlendirmeye çalışmaktadır (Fishbane, 2011).

Power to kişinin sahip olduğu değerler ile uyumlu seçimler yaparak kendini partnerine göre düzenleyebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Power with ise daha ilişkiseldir; partner ile iş birliğini, paylaşımı ve partneri önemsemeyi içermektedir. Power to durumu seçim yapma, öz düzenleme, duyguları yönetme, ilişkiyel bir talepte bulunma, ayrışma, tartışma ve değişim becerilerini beraberinde getirerek kişiyi; power with durumu işbirliği, empati, bakım verme, suçlamama ve özür dileyebilme becerilerini beraberinde getirerek ilişkiyi güçlendirmektedir (Fishbane, 2011). Power over diğer iki durum üzerinde baskındır öyle ki yoksulluk, ataerkil toplum düzeni, travmalar güç dengesizliğini arttırarak kişinin otantik bir ilişki kurmasını sınırlandırabilir (Fishbane, 2001).

İlişkiyel güçlendirme için partnerin sahip olması gereken bazı davranış kalıpları belirlenmiştir, Fishbane (2007) bu kavramları “alet çantasındaki araçlar” (s. 408) olarak adlandırmaktadır ve bu kavramların SERT’ in bakım çemberindeki kavramlarla örtüştüğünü söylemek mümkündür. Öncelikli olarak Fishbane (2001, 2007, 2011), birçok makalesinde ilişkiyel güçlendirme için “ilişkide bir talepte bulunma” kavramından bahsetmiştir. İlişkide bir talepte bulunma, temelde her bir partnerin kendi duygularını, düşüncelerini, inançlarını ve ilişkileri hakkındaki endişelerini diğerine açarak onunla etkin bir biçimde konuşabilmesini içeren, bunun yanında diğer partnerin bakış açısına açıklık getirebilme, ilişkide kendi sınırlarını çizebilme ve sesini duyurabilme yeterliği gerektiren karmaşık bir ilişkiyel beceridir. Güçlü ve eşit bir ilişki için faydanılacak diğer kavramlar: partnerler arasında güven duygusunun oluşması, çiftin duygusal iletişiminin güçlendirilmesi, empatinin geliştirilmesi, “biz” duygusunun geliştirilmesi ve var olan alışkanlıkların yerine eşitlikçi davranış kalıplarının kazanılması için nöroplastiteden yararlanılmasıdır (Fishbane ve Wells, 2015).

Özet olarak, İlişkiyel Güçlendirme Yaklaşımı’nın da SERT’in dayandığı temel kavramlardan yola çıkılarak geliştirilmiş bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür. Yaklaşımın temel amacı partnerleri ve çift ilişkisini nörobiyolojik ve toplumsal bağlamda incelerken, ilişkiyel olarak da güçlendirmektedir. SERT’ in ortaya koyduğu bakım çemberine benzer olarak Fishbane de ilişkiyel güçlendirme için power to ve power with becerilerinin geliştirilmesini önermiştir. Böylece partnerler power over taktiklerini bırakarak değişim için sorumluluğu birlikte paylaşırlar. Eşit bir ilişki içerisinde olan bireyler hem kişisel hem ilişkiyel olarak daha güçlenmiş hissederler.

2.1.2.2.3. Denk bireyler arasında evlilik. Schwartz (1994), bazı çiftlerin geleneksel cinsiyet rollerinin etkisinde kalırken bazılarının bu etki altında kalmayıp eşit bir ilişki geliştirme motivasyonlarını araştırmıştır ve bu araştırması sonucunda eşit bir evlilik için bazı özellikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu tür evliliklere denk bireyler arasında evlilik anlamına gelen “*peer marriage*” adını vermiştir. Schwartz’ a göre eşit bir ilişkinin en önemli belirleyicisi derin arkadaşlık bağıdır. Bu çiftler önceliklerini işlerinden, kök ailelerinden ya da arkadaşlarındansa ilişkilerine vermektedir, partnerlerinin yerinin doldurulamaz olduğunu düşünmektedirler ve partnerleri ile derin bir arkadaşlık ilişkisi kurmaktadır. Eşit bir ilişkide çiftler ortak bir dünyayı paylaştığı için birbirlerinin deneyimlerine yabancı değildirler. Bu paylaşım onların birbirlerine sempati duymalarının yanında empati duymalarını da güçlendirmektedir.

Çiftler arasında eşit bir ilişkinin gelişmesi için arkadaşlık duygusunun önemine başka kuramcılar da değinmiştir (Gottman ve Silver, 1999; Knudson-Martin 2015; Rabin, 1996). Arkadaşlık bir kişinin baskın olmadığı, ortak ilginin ve saygının olduğu eşit ilişkilerde geliştirilebilir. Eşit güç paylaşımına sahip çiftlerle yapılan araştırmada ortaya çıkan ortak ifadenin “partnerim benim en iyi arkadaşımdır” olması arkadaşlığın eşit bir ilişki için önemli bir ideal hakkında bize bilgi verebilir. Katı toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyetler arasındaki güç eşitsizliğine dair geleneksel söylemlerin varlığı nedeniyle arkadaşlık, evlilik kurumunda sınırlandırılmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel evlilik, bireyler için erken çocuklukta başlayan cinsiyet rolleri ayrımını devam ettirmektedir. Erkekler güçlü, kadınlar ise korunmaya muhtaç taraftır (Rabin, 1996). Erkekler evin ekonomik sorumluluğunu üstlenir kadınlar ise ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenir. Kadın ve erkeğin yerine getirmesi gereken ayrı görevleri vardır. Aslında bu durum bu şartlar için adil bir paylaşım olarak görülebilir. Ancak günümüzde idealize edilen –özellikle iki eşin de çalıştığı- evlilikler için bu adillik anlayışı yerini yol arkadaşlığına bırakmıştır (Rabin, 1998; Schwartz, 1994).

Denk bireyler arasında evlilik diğer birçok kuram gibi eşit çiftlerin, derin bir arkadaşlığa sahip olmalarının yanında ev işleri, ekonomi, çocuk yetiştirme, karar verme gibi konularda eşit sorumluluğa sahip olduğunu vurgulamaktadır. Geleneksel çiftlerin eşit bir ilişki geliştirmekte yetersiz kalmasının temel nedenlerinden birisi geleneksel evlilik rollerinin kadın ve erkeğin görevlerini, rol ve beklentilerini keskin sınırlarla ayırması ve bu ayrımın bir güç dengesizliğine yol açmasıdır. Geleneksel çiftlerde erkekler hanenin sağlayıcısı (para, güven, ev) konumunda bulunurken, kadınlar destekleyici (empatik, bakım veren, ev işlerini üstlenen) bir konumdadır. Geleneksel anlayış bu rol paylaşımını yüceltir ve ev işi ve çocuk yetiştirme için para kazanmak kadar önemli olduğunu vurgular ancak gerçekte para kazanan –

genelde erkek- taraf güçlü konumdadır (Scwhartz, 1999). Diğer yandan eşit statülere sahip ancak cinsiyet kalplarına uymaya içten içe devam ettikleri için mutlu olmayan çiftler de bulunmaktadır. Bu çiftlerin eşitlik konusunda çelişkileri bulunmaktadır. Erkekler mali konularda daha fazla sorumluluk hissederler ve daha çok çalışırlar; kadınlar ise ev bakımı konusunda daha fazla sorumlu olma eğilimindedirler ve bu konuda kendi standartlarını partnerlerine dayatma konusunda ısrarcı olurlar (Rabin, 1996).

Eşit bir ilişki için diğer nokta ebeveyn olma sorumluluğunun paylaşımıdır. Birçok kadın eşit bir ilişki yaratmanın önündeki engelin çocuk sahibi olmak olduğunu düşünmektedir. Çünkü çocuk sahibi olmak cinsiyete dayalı özelleşmenin en çok görüldüğü alanlardan birisidir. Geleneksel çiftler, çocuk bakımının birincil olarak kadının sorumluluğunda olduğuna inanırlar. Bu inançlar, kadınların çocuk yetiştirme yeteneği ve ebeveynlik için daha fazla eğitime sahip oldukları düşüncesine, birçok kadının –çalışmak yerine- çocuklarıyla birlikte evde olmak konusunda büyük arzu duyduğu inanişına, çocukların da babalarındansa temel olarak annelerine ihtiyaç duyduğu hissine dayanmaktadır. Geleneksel anlayışta babalar çocuk bakımına ancak sadece annelerin gölgesi altında, birer yardımcı olarak katılabilir. Eşitlik idealine sahip olan çiftler bile anneliğin konumu hakkında geleneksel inançlara sahip olabilirler ve çocuk sahibi olduktan sonra kadının evde kalmasının hem anne hem de çocuk için en iyi seçenek olduğunu savunabilirler. Eşit çiftler ise aileleri için en iyi düzenlemeyi birlikte planlarlar, bu çiftler için çocuk sahibi olmanın fiziksel ve duygusal sorumluluğu ortaklaşa deneyimlenir (Scwhartz, 1999).

Genel olarak incelendiğinde çift ilişkisinde güç paylaşımını inceleyen kuramlar, partnerler arasında güç eşitliğini savunurken aynı zamanda her bir eşin bir birey olarak güçlenmesini de desteklemektedir. Çünkü eşit bir ilişki eşit bireyler arasında kurulabilir. Fishbane'nin (2011) *power to* statüsü kavramının içeriğine bakıldığında güçlü bir benliğin özellikleri görülmektedir. Buradaki bireyler kendini tanıma ve ifade etme, öz düzenleme gibi becerilere sahiptir. Knudson-Martin (2015), bakım çemberinin gereklerinden bahsederken bunların bireylerin değerleri çerçevesinde yerine getirilebileceği de vurgulamaktadır. İlişki, kendini karşıdakine adamaktansa kendi benliğini de koruyarak ortak olmayı gerektirir. Rabin (1996) ise eşlerin kendi özerkliklerini koruyarak birbirleri arkadaşlık bağı kuramları gerektiğinden bahsetmiştir. Bu söylemlerden hareketle Bowen'ın ayrışma-bütünleşme kavramına ulaşılabilir. Ayrışma kavramı, bireyin doğduğu ailesinden farklı olarak kendi değerlerini geliştirmesi olarak tanımlanabilir (Bowen' dan aktaran Gladding, 2012). Benliğin ayrışması, bir ucunda bireysellik bir ucunda iç içe geçmenin olduğu bir çizelgenin ortasında bulunmaktadır (Gladding, 2012). İç içe geçme istenilen bir durum değildir çünkü bu tip

ailelerde bireylerin görüşleri, duyguları ve tepkileri birbirine karışmış durumdadır ve bireyler hangisinin kendilerine ait olduğunu belirlemede zorlanır (Tuason ve Friedlander, 2000). Bireycilik ise güç eşitsizliğini yaratan etmenlerden biri olarak görülmektedir. Çünkü toplumlar öncelikle erkeğin bireyciliğini desteklemektedir (Hare-Mustin, 1980; Knudson-Martin, 2015). Bireyin ilişki içerisinde olduğu aynı zamanda kendi benliği de koruduğu dengeli bir modelin (İmamoğlu, 1998) güç eşitliği için ideal olduğu söylenebilir.

2.1.2.3. Evlilik rolleri. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve güç paylaşımının çift ilişkisine yansımalarının belirgin olarak gözlemlendiği alanlardan biri de evlilik ve evlilik rolleridir. Evlilik rolleri, ailenin işlevini sürdürmesini sağlayan ve ihtiyaçlarını karşılayan beklentiler ve tekrarlayan etkileşim kalıplarıdır (Bray, 1995). Evlilik rollerini aile işleyişini ve sürecini açıklamak için kullanılan kuramlar, bu çerçevede ev içi iş bölümü, çocuk bakımı, iş ve aileyi dengeleme konularına odaklanılmışlardır.

Uzun yıllar boyunca alanyazındaki kuramlar toplumsal cinsiyet rolleri çevresinde evlilik rollerini ve aile örüntülerini açıklamışlardır (Murry ve diğ., 2013). Geleneksel rollerde kadın ve erkeğin rolleri birbirinden kesin olarak ayrılmıştır, aile cinsiyetler arası kutuplaşmanın olduğu bir kurum gibidir (Risman ve Johnson-Sumerford, 1998). Kadınlardan beklenen, eşlerinin karar, düşünce ve tutumlarına uymaları, evlilik ilişkisinin sürdürülmesi için problemleri alttan alan bir pozisyonda olmaları, eşlerinin isteklerine karşı kabul edici olmalarıdır. Erkeklerden beklenen kırılğan olmamaları, aile içindeki sorunlara çözüm bulan taraf olmalarıdır. Ailede erkeğin ihtiyaç ve istekleri sorgulanmaya kapalıdır (Knudson-Martin, 2012). Ailede erkekler liderlik ederken, kadınlar erkeklere uyum sağlayan konumdadır. Erkek liderliği, erkekliğin belirleyici yönlerinden biri olarak övülür; kadınlığın ise savunmasız, eşine ihtiyaç duyan ve eşini destekleyici olması beklenmektedir (Schwartz, 1999). Erkeğe aile bireylerinin barınma ve korunma ihtiyaçlarını sağlamak, aile geçimini sağlamak hane dışı gibi sorumluluklar biçilmişken kadına çocukların bakımını üstlenmek, evin temizlik ve düzenini sağlamak, yemek yapmak gibi daha çok ailenin sorunsuz işlemlerini sağlayan hane içi sorumluluklar biçilmiştir (Günay ve Bener, 2011; İmamoğlu, 1993). Geleneksel evlilik rolleri eşler arasında bir *pazarlık* gibidir (Rabin, 1998).

Geleneksel anlayışın etkisi altında kadınlar ve erkekler kendileri için farklı rollerin yanında kendilerine atfedilen eşit olmayan değerleri de öğrenmektedir. Geleneksel roller, kaynakların ve gücün aile içinde dağılımı konusunda eşitsizlik yaratmaktadır (Murry ve diğ., 2013) böylece geçmişten günümüze aile içinde erkeğin lehine hiyerarşik bir yapı oluşmuştur (İmamoğlu, 1993). Ancak geleneksel cinsiyetçi söylemler, bu durumun kadın ve erkeğin

doğal yeteneklerinin ve kişisel seçimlerinin bir sonucu olduğunu savunmaktadır ve kadının evdeki “otorite” sini yüceltmektedir (Knudson-Martin ve Mahoney, 2005; Risman ve Johnson-Sumerford, 1998).

Yirminci yüzyılın ortalarından sonra kadın ve erkeklerin becerilerindeki, tutumlarındaki, düşünme biçimlerindeki ve yaşam anlayışlarındaki farklılığın doğuştan gelmediğini, bu söylemlerin sosyal olarak yapılandırılmış ve güçlendirilmiş olduğunu savunan kuramların etkisiyle aile süreçlerinin cinsiyetlendirilmesini eleştiren perspektifler ön plana çıkmıştır (Murry ve diğ., 2013). Kentleşmenin, endüstriyellemenin, eğitim düzeyinin yükselmesinin de katkısıyla toplumsal cinsiyet fikirleri değişmeye başlamıştır ve kadınlar, erkeklerden daha hızlı bir şekilde toplumsal cinsiyet kalıplarının dışına çıkmaya başlamıştır. Toplumda kadınların aile örüntülerinin, uygulamaların, rollerin ve ritüellerin birincil taşıyıcısı olarak görülmesi nedeniyle kadınların rollerindeki değişimlerin aileye etkisi dikkate değerdir (Botkin, Weeks ve Morris, 2000; İmamoğlu, 1993).

Bireyler için güçlü bir evlenme motivasyonu olan, bireyin karşı cinsin tamamlayıcı cinsiyet rollerine ihtiyaç duyduğu inancı sarsılmıştır. Bunun yerini evlilik içinde samimiyet ve arkadaşlık arzusu almıştır. İdeal evlilikleri tarif etmeleri istendiğinde, birçok birey 'dürüstlük, bağlılık, aşk, tutku, ilgi, bireysel özgürlük, saygı' gibi aslında derin ve samimi bir arkadaşlığın özelliklerinden alıntı yapmaktadır (Rabin, 1998). Bireyler, zamanlarını, eşyalarını tüketebilecekleri karşılıklı olarak zevkli boş zaman aktivitelerini paylaşabilecekleri eşler aramaktadırlar (Stevenson ve Wolfers'tan aktaran Kamp Dush ve diğ., 2018). Günümüzde bireylerin evliliklerinin ana hedefi olarak *zamanında sıcak yemek yemek veya temiz bir ev sahibi olmak* az rastlanır bir durumdur. Bireyler için evlilik, araçsal kaynaklar sağlamaktan çok duygusal kaynaklar sağlamaya doğru ilerlemektedir (Rabin, 1998). Batılı toplumlardaki aile terapistleri, 1950'lilerden sonra ailelerin kendi rollerini ve kurallarını yaratmakta özgürleşmeye başladıklarını gözlemlemişlerdir (Knudson-Martin ve Laughlin, 2005). Bireyler, geleneksel evlilik rollerini benimsemek yerine kendi ilişki dinamiklerine ve beklentilerine göre davranışlar, tutumlar benimsemektedirler.

İkinci olarak geleneksel evlilik rolleri zayıflamıştır. Güç eşitsizliğinin temel dayanaklarından biri olan erkeğin üstünlüğünün gücü kamusal asayiş önlemleri ve yasalarla azaltılmıştır. Post-endüstriyel üretim, doğum kontrolü ve kürtaj, işte ve ailede toplumsal cinsiyete dayalı sosyal rollerin mantığının çoğunu ortadan kaldırarak ataerkil baskının kadınlar üzerindeki yükünü azaltmıştır (Dvrosky ve Hughes, 2008). Örneğin teknolojik gelişmeler (bulaşık makineleri, çamaşır makineleri, elektrikli fırınlar vb.), ev işlerini tamamlamak için gerekli zamanı ve emeği önemli ölçüde azaltmış bununla birlikte kadınların

işgücüne katılımlarında önemli bir rol oynamıştır (Stevenson ve Wolfers'tan aktaran Kamp-Dush ve diğ., 2018). Kadınların ev işlerine ayırdığı zaman azalırken erkeklerinki artmaya başlamıştır. Ancak yine de bireylerin sorumlulukları bölüşürken cinsiyet temelli bir ayrıma gittiği görülmektedir. Yemek pişirme, temizlik veya çocuk bakımı gibi belirli görevler öncelikle kadınlar tarafından gerçekleştirilme eğilimindedir. Öte yandan otomotiv bakımı, bahçe işi veya ev onarımları gibi görevler öncelikle erkekler tarafından yapılmaktadır. Bu durumda sorumlulukların paylaşımı adil ve birbirini tamamlayıcı olarak görülebilir ancak niteliksel olarak farklıdır. Erkeklerin üstlendikleri görevlerinin sınırlarının iyi tanımlanmış olduğu, ne zaman gerçekleşeceğinin erkeğin inisiyatifinde olduğu görülmektedir. Kadınların görevlerinin başlangıç ve bitiş noktasını tespit etmek oldukça zordur. Genellikle daha “düşük kaliteli” olarak nitelendirilebilecek görevleri kadınlar üstlenmektedirler (Blair, 2013; Knudson-Martin ve Laughlin, 2005). Bu durum sorumlulukların dağılımında eşitlik arzusunda olan bireylerin bile farkında olmadan geleneksel cinsiyet rollerini içselleştirdiklerini dahası bunları evlilik rol beklentilerine yansıttıklarını göstermektedir.

Geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını içselleştirmiş kadın ve erkeklerin, aile hayatlarında daha eşitlikçi bir iş bölümü sürdürmeleri beklenmektedir. Eşitlikçi rolleri benimsemiş çiftlerde ev işleri ve çocuk yetiştirme gibi sorumluluklar kadına ya da erkeğe ait olarak sınıflandırılmamaktadır. Her bir partner, alınacak kararlar üzerinde eşit etkiye ve söz hakkına sahiptir. Partnerler aile ekonomisi üstünde eşit kontrol gücüne sahiptir. Gündelik yaşam ile ilgili düzenlemelerde her bir partner diğer ile eşit derecede emek vermektedir. Örneğin daha düşük statüde ve daha az ücretli bir işe sahip olan partner, daha fazla ev işi yapmak ya da çocuk bakımını üstlenmek zorunda değildir (Scwartz, 1994). Toplumsal cinsiyet kalıplarına karşı değişim sürecindeki çiftler için dört örüntü özellikle dikkat çekicidir: Çift aile hayatı hakkında daha fazla konuşmaktadır. Bireysel ya da çift olarak yeni yetkinlikler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bireyler, cinsiyet temelli hak ve görev kalıplarına meydan okumaktadır. Partnerler ev içindeki görevlerin paylaşılmasını önemserler (Knudson-Martin ve Mahoney 2005).

Bireyler, evlilikte rollerin nasıl olması gerektiğini öğrenmeye evlilikle beraber değil daha öncesinden başlamaktadır ve bu rol beklentilerini bilinçli ya da bilinçsiz olarak evliliklerine getirmektedirler (Çopur ve Safak, 1999). Evlilik rol beklentileri, bireyin, bir eş olarak evliliğinde nasıl davranması gerektiğine dair fikirlerini ve eşinin rolüne dair beklentilerini içermektedir (Dyer, 1962). Bireyler geleneksel ya da eşitlikçi rol beklentileri içinde olabilirler. Toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmiş bireyler geleneksel beklentilere, *postgender* bireyler ise eşitlikçi beklentilere sahiptir (Dunn, 1960). Bu çalışmaya katılan

bireylerin geleneksel ya da eşitlikçi rol beklentileri içinde olmalarının saptanmasının amacı bireylerin geleneksel ya da eşitlikçi eğilimlerini belirlemektir.

2.1.2.4. Türkiye’de toplumsal cinsiyet. Güç paylaşımı, eşitlik ve toplumsal cinsiyet birçok kuramcı tarafından tartışılmaktadır. Bunun yanında toplumsal cinsiyet perspektifiyle eşitlik ilişkisini incelemek istiyorsak sosyal bağlamı da gözden geçirmeliyiz (Knudson-Martin, 1997). Toplumsal cinsiyet fikirleri, sosyal birer yapı oldukları için kültürlere göre farklılık gösterebilirler. Eşitlikten bahsedildiğinde ise kültür gücün nasıl ifade edildiğini belirlemektedir (Fishbane, 2011).

Hofstede’ ın (2001) kültürlerarası çalışmasına göre Türkiye, güç mesafesinin (güçlü olan ve olmayana yönelik tutum farkının büyüklüğü) fazla olduğu bir kültürdür. Bu toplumdaki tüm bireylerin eşit olmadığı anlamına gelmektedir. Aynı zamanda toplumdaki, daha az güçlü konumdaki bireyler, gücün eşitsiz bir şekilde dağıtılmasını kabul etmektedir. Bu kültürler tipik olarak bağımlı, hiyerarşik, üstlerin genellikle erişilemez olduğu ve ideal otoritenin bir baba figürü olduğu kültürlerdir. Güç merkezileştirilmiştir, bireyler kontrol edilmeyi beklerler, kurallar önemlidir ve iletişim dolaylıdır. Aynı yapı, aile birliğinde de gözlemlenebilir, ailede baba saygıyla itaat edilen bir tür otorite gibidir. Türkiye, bireycilik-toplulukçuluk bağlamında ele alındığında ise toplulukçu bir karakter göstermektedir. Güç mesafesi toplulukçu kültürlerde daha geniştir. Bu kültürler için biz olma duygusu önemlidir. Bireyler, gruplarına (aile, dostluk, vatandaşlık vb.) sıkı sıkıya bağlıdır. İlişkiler ahlaki temeller üzerine kurulur ve ilişkiler görevlerden daha önceliklidir. Bununla ilişkili olarak Türkiye erkeksilik-kadınsılık boyutunda kadınsı özellikler gösteren bir kültürdür yani sempati, mütevazılık, yardımseverlik gibi yumuşak duygular ile aileye değer verme, ilişkilere zaman ayırma teşvik edilir. Bunun yanında, kültürde hâkim olan güç mesafesi ve toplulukçuluk ile aile içinde baba merkezli hiyerarşik bir yapı ve aile düzenin korunması için de var olan kurallara sıkı sıkıya bağlılık ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Araştırması’na göre erkeklerin ev işlerine katılımı, yemek yapma, çamaşır-bulaşık yıkama, temizlik yapma alanlarındansa evdeki tamir işleri ve bakım işlerini yapma, ev için alışveriş yapma alanlarında yoğunlaşmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça erkeklerin ev işlerine katılım oranı artmaktadır ancak yine de ev dışı düzenin sağlanmasına ilişkin sorumluluklar, ev içi sorumlulukların önüne geçmektedir. Ebeveyn olarak erkeklerin, çocuk bakımı ile ilgili alt değiştirme, uyutma, yemek yedirme, yıkama gibi sorumluluklar yerine birlikte gezme, oyun oynama, okul sorunlarıyla ilgilenme gibi sorumlulukları tercih ettikleri görülmüştür (Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve

Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, 2020). Türkiye Değer Atlası araştırmasına göre katılımcıların üçte biri evin reisinin erkek olması gerektiği, yarısından fazlası kadının kocasının sözünden çıkmaması gerektiği görüşüne katılmaktadır (Esmer, 2012).

Türkiye'deki bireyler, kadın ve erkeğin eşit imkânlarla sahip olması gerektiğini ve aynı işte çalışan bireylerin cinsiyet fark etmeksizin eşit ücret almalarını gerektiğini düşünerek eşitlikçi bir tutum sergilemektedirler. Hem erkekler hem de kadınlar, kadın haklarına yönelik politikaların artması ve siyasette kadınlara daha fazla yer verilmesi gerektiğini, bunların topluma olumlu katkılar yapacağını düşünmektedirler. Ayrıca katılımcıların, büyük çoğunluğu kadınların çalışmasının ülkenin refahı için gerekli olduğunu belirtmiştir (Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, 2020). Türkiye'de kadınlar ve erkekler, kız çocuklarının da erkek çocukları kadar eğitim görmeye hakkı olduğunu düşünmektedirler (Esmer, 2012).

Türk toplumunun aile konusunda son derece geleneksel iken siyaset ve çalışma hayatı konusunda eşitlikçi bir profil çizmesi bir çelişki gibi görünebilir. Ancak daha önce bahsedildiği gibi Türk toplumu geleneksellikten eşitliğe doğru bir geçiş sürecindedir. Bununla birlikte, sosyo-demografik ve kültürel açıdan bakıldığında, son yüzyılda meydana gelen modernleşme süreci oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Türkiye'de kentsel nüfusun çoğu, geleneksel değerlere sahip kırsal bir geçmişe sahiptir (Eraslan, Yakalı-Çamoğlu, Harunzade, Ergun ve Dokur, 2012). Geleneksel olarak ev işleri ve çocuk bakımı düşük bir statüde görülerek kadına yüklenmiştir. Bu algı, erkeklerin, kadınların görevlerini sahiplenmesini ve ev içindeki sorumluluklara katılımını zorlaştırmaktadır. Değişen toplumsal cinsiyet rolleri karşısında kadınların erkeklerin rollerine uyumu daha kolay kabul edilirken, erkekler kadınların rollerine uyumu daha zor kabul edilmektedir (Mahoney ve Knudson-Martin, 2009b). Diğer yandan aile içi örüntüler değişime oldukça dirençlidir, aile kurumu, kadın ve erkek için eşitlik sağlamada, işyeri, siyaset gibi birçok kurumun gerisinde kalmaktadır (Rabin, 1996). Çoğu zaman aileler, geçmişin toplumsal cinsiyet yapıları ile günümüzün yeni talepleri ve eşitlikçi idealleri arasında sıkışmaktadır (Knudson-Martin ve Laughlin, 2005).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Evlilik Rollerine İlgili Araştırmalar

1998-1999 yılları arasında, ABD'de Aile Etkileşimi, Sosyal Sermaye ve Zaman Kullanımında Eğilimler Çalışmasının bir parçası olarak 1132 (481 kadın, 651 erkek)

katılımcıdan veri toplanmıştır. Her iki eşin de ücretli bir işte çalıştığı çiftlerde erkekler oyun oynama, tamir gibi ev işleri ve çocuk bakımının daha az zahmetli ve eğlenceli işlerini yerine getirirken, kadınlar çamaşır yıkama ve değiştirme gibi erkeklerin tercih etmediği işleri üstlendiği belirlenmiştir (Bianchi ve Mattingly, 2003).

Savaş (2018), 2015 Türkiye Anketi'nin "Değerler" modülünden yararlanarak yaptığı çalışmasında ($n=2636$) ülkemizdeki bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısını ve bununla ilişkili faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bunun için toplumsal cinsiyet rolleri boyutunun "aile içi roller" ile ilgili kısmı ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, aile içi rollerde kadınlardan geleneksel evlilik rolleri beklenmektedir. Çocuk bakımı ve ev işleri kadınların birincil görevi olarak görülmektedir. Annenin çalışmasının çocuk için zararlı olabileceği düşünülmektedir. Ailede erkeğin otoritesi desteklenmektedir. Bunlara ek olarak katılımcılar, "Erkekler ev işleri ve çocuklar konusunda kadınlar kadar sorumluluk almalıdır." ifadesine de yüksek oranda katılım (%81.1) göstermişlerdir. Yapılan analizler sonucunda, erkek olmak, düşük sosyoekonomik düzey, düşük eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyen ifadelerle katılım oranı ilişkili bulunmuştur.

Eker (2018), yılında bireylerin iş dışı zamanlarının dağılımının toplumsal cinsiyete göre nasıl şekillendiğini incelemiştir. Araştırmanın katılımcılarını Ankara'da kamu kurum/kuruluşlarında çalışan orta ve üst düzey 25-26 yaş aralığındaki yöneticiler ($n=120$) oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadın katılımcılar yemek hazırlama, temizlik yapma, çamaşır yıkama gibi ev işlerini; erkek katılımcılar tamirat-bakım işleri, fatura ödeme gibi ev işlerini üstlenmektedirler. Beyaz eşya, mobilya gibi dayanıklı tüketim mallarının alınması, alışveriş, bütçe planlaması gibi işleri kadın ve erkek birlikte yapmaktadır. Çocuk bakımının sorumluluğu kadın ve erkek arasında dengeli bir şekilde paylaşılmaktadır.

Ünal-Turan (2019), toplumsal cinsiyet bağlamında aile içi sorumlulukların paylaşımını incelemiştir. Bunun için yükseköğrenim mezunu, dindar, çift gelirli, 0-6 yaş arasında çocuğa sahip 25 evli çift ile nitel görüşme yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıları üç kategoride toplamak mümkündür: geleneksel kadın-geleneksel erkek, eşitlikçi kadın-eşitlikçi erkek, eşitlikçi kadın-eşitlikçi ama aile içi sorumlulukların paylaşımı konusunda geleneksel erkek. İlk iki grup aile içi sorumlulukların paylaşımı açısından uyumlu beklentiler içerisindedirler. Son grupta kadınlar erkeklerin ev işlerinde sorumluluk alması için ısrarcı olmaktadır. Erkekler ise eşlerini kendileri ile eşit statüde görmekte ancak kadın işi olarak nitelendirilen ev işlerine dâhil olmaktan kaçınmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu aile modelindedir. Aile içinde ev işleri paylaşılırken tehlikeli ya da güç gerektiren işleri genelde erkek üstlenmektedir. Ev işlerinde eşine yardım eden erkek

katılımcılar kök ailelerin ya da toplumun bu durumu bilmesinden rahatsız olmaktadır. Ebeveynliğe geçiş dönemi ise aileler için ev içi sorumlulukların paylaşımında bir kırılma noktası olmuştur. Eşleri ev işi yapmayan kadınlar için bu dönem durmaksızın çalıştıkları bir dönem olarak tanımlanmıştır. Ebeveynliğe geçişin özellikle ilk bir yılı bu konudaki tartışmalarla geçen bir süreç olmuştur. Bebek sahibi olmadan önce ev içi işlere aktif katılım sağlayan erkekler bu dönemde de sorumluluk üstlenmiştir ancak genel olarak bakıldığında kadınların çocuğu besleme, tuvalet eğitimi gibi çocuğun bakımı ile ilgili yoğun, tekrar eden ve zaman alan faaliyetleri; erkeklerin oyun ve eğlence içerikli faaliyetleri üstlendiği görülmüştür. Araştırmaya katılan ailelerde, karar alma ve otorite konusunda eşlerin eşit olduğunu, hatta kadınların daha avantajlı bir konuda olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca hem kadın hem de erkek katılımcıların aile hayatı konusunda kök ailelerinden daha eşitlikçi bir tutumu idealize ettikleri görülmüştür.

Kıtbilmez (2018), evli ve çocuklu 296 çalışan kadın ile yaptığı araştırmada kadınların evlilik doyumunu etkileyen faktörleri araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik doyumunu en yüksek seviyede olanlar tek çocuğu olan kadınlar olmuştur. Çocuk sayısı arttıkça kadınların evlilik doyumunun düştüğü belirlenmiştir. Buna ek olarak kadınların ev içi sorumlulukların paylaşımını adil bulma düzeyleri ile evlilikten aldıkları doyum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kadınların ev içi iş yükünü kimin üstlendiğine dair algılarının da evlilik doyumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre özellikle sofrayı kurma, temizlik yapma, çocuk bakımı, çamaşır yıkama, tamirat, fatura ödeme gibi ev işlerin birlikte yapıldığı evliliklerde kadınların evlilik doyumunu daha yüksek olmaktadır.

Akgül-Gök ve İl (2018) 371 evli kadın ve erkek katılımcıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algılarının aile işlevine etkisini incelemişlerdir. Toplumsal cinsiyet rollerini bireylerin kök ailelerindeki, kendi ailelerindeki ve idealize ettikleri toplumsal cinsiyet rolleri olmak üzere üç farklı bağlamda değerlendirmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların kendi ailelerinin, kök ailelerinden daha eşitlikçi olduğu görülmüştür. Ancak katılımcıların idealize ettikleri roller ile kendi ailelerinde benimsedikleri roller arasındaki fark eşler arasında çeşitli çatışmalara sebep olabilmektedir. Ev içi toplumsal cinsiyet rolleri, diğer rollere göre –bahsedilen üç bağlamda da- değişime daha dirençli olarak belirtilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucu katılımcıların en çok “ilgi gösterme” ve “davranış kontrolü” alt ölçeklerinde sağlıklı aile işlevi gösterdiğini ortaya koymuştur. Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevi ilişkilendirildiğinde ise katılımcılar aile içi roller konusunda daha eşitlikçi bir tutum benimsediklerinde aile işlevleri daha sağlıklı bir eğilim göstermiştir. Aile işlevi ölçeğinin alt

ölçeklerinin (iletişim, problem çözme, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verebilme, ilgi gösterme ve genel fonksiyonlar) güç paylaşımında bahsedilen kavramlarla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Buradan eşitlikçi aile içi rol dağılımının çiftler arasındaki güç dengesine de işaret ettiği sonucu çıkarılabilir.

Dur (2020), Türkiye’de bir büyükşehirde yaşayan 453 evli birey ile yaptığı çalışmada evli bireylerin eşe kendini açma ve eş tükenmişliği düzeylerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre ev işlerin paylaşımı arttıkça hem kadınlarda hem erkeklerde eş tükenmişliği azalmaktadır. Ev işlerinin paylaşılmadığı evliliklerde kadınlar, erkeklere göre daha fazla eş tükenmişliği yaşamaktadır. Bunlara ek olarak evli bireylerde ev işlerinin paylaşımı arttıkça eşe kendi açma da artmaktadır. Çocuk sayısı ise evli bireylerde eşe kendini açmayı ve eş tükenmişliğini anlamlı olarak etkilememektedir.

Akpınar ve Kırılıoğlu (2020), 245 evli çift ile yaptıkları çalışmada evlilik doyumuna etki eden bazı değişkenleri araştırmışlardır. Bireylerin eğitim düzeyi yükseldikçe çiftin evlilik uyumunun da yükseldiği bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve evlilik uyumunun ilişkisi incelendiğinde eşitlikçi tutum ile evlilik uyumu arasında anlamlı pozitif bir ilişki ortaya konmuştur. Çocuk sayısı ve evlilik uyumu ilişkisi incelendiğinde ise çocuksuz çiftlerin, iki ya da üç çocuğu olan çiftlere göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2.2.2. Güç Paylaşımı ile İlgili Araştırmalar

Arıcı-Şahin (2017), Feminist Yaklaşım Dayalı İlişki Geliştirme Programının güç paylaşımı, benlik yönelimleri ve çift uyumuna etkisini araştırmıştır. Her grupta altı çiftin yer aldığı bir deney, bir kontrol grubu oluşturulmuş; deney grubuna sekiz hafta boyunca program uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Programın etkililiği, nicel ve nitel ölçümlerden elde edilen veriler ile analiz edilmiştir. Deney ve kontrol grubunun son test ölçümündeki veriler karşılaştırıldığında uygulanan programın deney grubundaki çiftlerin güç paylaşımını ve evlilik uyumunu arttırdığı; benlik yönelimlerinde gruplar arası anlamlı bir değişikliğe sebep olmadığı görülmüştür. Deney grubunun ön test ve son test ölçümleri karşılaştırıldığında güç paylaşımı, ilişki yönelimi ve çift uyumu düzeyleri son test lehine anlamlı bulunmuştur. Deney grubunun son test ve izleme testleri karşılaştırıldığında programın, güç paylaşımı ve çift uyumuna ilişkin etkisinin korunduğu, ilişki yönelimi üzerindeki etkisinin kalıcı olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın nitel sonuçları, programın alt temalarına ilişkin kavramlar ile ilgili katılımcıların farkındalık kazandığını göstermiştir.

Sönmez (2020), romantik ilişkilerdeki güç dengesine dair yaptığı derleme çalışmasında ilişkideki güç dağılımının ilişkinin sürdürülmesi ya da sonlandırılması için önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Buna ek olarak ilişkinin seyrini daha güçlü partner belirlemektedir. Romantik ilişkilerde güç dağılımını çeşitli demografik değişkenlere göre inceleyen araştırmalara bakıldığında genel olarak sosyoekonomik düzeyi yüksek çiftlerin ilişkilerinde gücün daha eşit dağıldığı ancak buna rağmen erkeklerin kadınlardan nispeten daha güçlü bir konumda olduğu söylenebilir. Alanyazına göre güç paylaşımı, yaşam dönemlerine göre değişebilmektedir ve ebeveynliğe geçiş gücün dengesiz dağılımı konusunda riskli bir dönemdir. Diğer yandan alanyazında ilişkide gücün eşitsiz dağılımının bireylerin fiziksel ve psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur.

Çaykuş (2020), 645 bireyle yaptığı araştırmada romantik ilişkilerde algılanan güç, ilişki istikrarları, ilişki alçakgönüllüğü ve romantik ilişki obsesif-kompulsif belirtileri değişkenlerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre romantik ilişki obsesif-kompulsif belirtileri ile güç algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, ilişkilerinde obsesif-kompulsif belirtiler gösteren bireylerin eşit bir ilişkiye dair inançlarının zayıf olduğu anlamına gelmektedir. İlişkisel alçakgönüllülüğünün alt boyutu olan öz-farkındalık, güç algısını pozitif olarak yordamaktadır; partnerinin öz farkındalığının yüksek olduğu düşünen bireyler için güç algısı olumlu bir eğilim göstermektedir. İlişkisel alçakgönüllülüğünün diğer boyutu olan üstünlük ile güç algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur; eğer bir partner diğerini daha üstün olarak algılıyorsa güç algısı olumsuz yönde etkilenmektedir. Araştırmanın diğer bulgusu güç eşitliğinin ilişki doyumunu pozitif olarak yordadığı yönündedir. Diğer yandan güç algısı, ilişki doyumu ile üstünlük ve öz-farkındalık arasındaki ilişkiye tam aracılık; ilişki doyumu ile ilişkideki obsesif-kompulsif arasındaki ilişkiye kısmı aracılık etmektedir. Yani bireyler, partnerlerinin öz-farkındalıklarının yüksek olduğunu ya da partnerlerinin daha üstün olmadıklarını düşündüklerinde ilişkideki gücün eşit dağıldığını düşünmekte ve bunun sonucu olarak ilişki doyumları yükselmektedir. İlişki obsesif-kompulsif belirtileri attıkça bireylerin güç algısı olumsuzlaşmakta ve bunun sonucu olarak ilişki doyumu düşmektedir.

Öztürk (2016), üniversite mezunu çalışan evli çiftler ($n=226$) ile yaptığı araştırmasının bulgularına göre, evlilikte algılanan güç ile çatışma sıklığı arasında negatif bir ilişki saptamıştır. Çatışmanın sıklıkla yaşandığı evliliklerde çiftler kendilerini daha güçsüz hissetmektedir. Evlilik süresine göre algılanan güç düzeyi incelendiğinde ise evlilik süresi arttıkça algılanan gücün azaldığı bulunmuştur. Beş-on yıllık evli çiftlerin algılanan güç puanı iki-beş yıllık evli çiftlere göre anlamlı olarak daha düşüktür. Çocuk sahibi olmanın algılanan güç ile ilişkisi incelendiğinde çocuk sahibi olan ve olmayan çiftler arasında anlamlı bir fark

bulunamamıştır. Ancak çocuk sahibi olmak evlilik çatışma sıklığı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Algılanan gücün cinsiyete göre değişip değişmediğine bakıldığında ise cinsiyetler arasında bir farklılık bulunamamıştır.

Harvey, Beckman, Browner ve Sherman (2002), ilişkilerdeki güç paylaşımını incelemişlerdir. Bunun için çiftlerin gücü nasıl tanımladığına, karar verme süreçlerine, cinsel ilişki konularına ve bir ilişkide kadınları ve erkekleri neyin güçlü hissettirdiğine odaklanmışlardır. Araştırmada Meksika kökenli 39 çiftten nitel görüşme ile elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, katılımcılar tarafından güç, bir kişinin partneri üzerindeki kontrolü ya da karar verme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Kadınlar, tek başlarına kararlar aldıklarında, fiziksel olarak çekici olduklarını düşündüklerinde ve ekonomik bağımsızlığa sahip olduklarında erkekler ise partnerleri üzerinde kontrol sahibi olduklarında ve eve para getirdiklerinde kendilerini güçlü hissettiklerini belirtmişlerdir. Genellikle ev ve çocuklarla ilgili kararları kadınların, bütçe ile ilgili kararları erkeklerin verdiği saptanmıştır. Çiftler, cinsel aktivite ve doğum kontrol kullanımı konularındaki kararları birlikte verdiklerini belirtmişlerdir. Buna ek olarak erkekler genelde cinsel aktiviteyi başlatan taraf olarak görülmektedir.

Lindová, Průšová ve Klapilová (2020), Çek ve Slovak 192 heteroseksüel çift ile yaptıkları araştırmada uzun süreli ilişkilerdeki güç dağılımını ve ilişki kalitesini incelemişlerdir. Araştırmacılar güç dağılımını ölçmek için, algılanan ilişki gücü değişkeninin yanında güç ile ilgili olan karar verme baskınlığı, kişisel baskınlık ve ilişki kontrolü değişkenlerini ele almışlardır. Araştırmanın bulgularına göre ilişkilerinde güç dağılımını eşit olarak algılayan çiftlerin ilişki kalitesi, eşit olarak algılamayanlara göre daha yüksektir. Algılanan ilişki gücü özellikle erkeklerde ilişki kalitesini etkilemektedir; erkeklerin ilişki kalitesi, ilişkide gücün eşit dağılmadığını hissettiklerinde ayrıca partnerlerinin onları daha güçsüz olan taraf olarak konumlandıklarını düşündüklerinde düşmektedir. Kadınların algıladıkları ilişki kalitesi ise daha çok kontrol, baskınlık gibi olumsuz güç süreçleri ile ilişkilidir; kadınlar bir erkek tarafından kontrol edildiklerini ve erkeğin baskın olduğunu düşündükleri ilişkilerde düşük ilişki kalitesi deneyimlemektedirler. Kontrol ve kişisel baskınlık konularının aksine karar verme konusundaki güç dağılımının, ilişki kalitesi ile korelasyonu saptanmamıştır. Bunlara ek olarak kadınların ilişkide düşük güç algıları erkeklerde düşük ilişki doyumu ile ilişkili bulunmuştur ancak kadınların daha yüksek güç algıları ile erkeklerin ilişki doyumu arasında bir ilişki bulunamamıştır.

2.2.3. Ebeveynliğe Geçiş ile İlgili Araştırmalar

Vural-Batık (2019), evlilik ilişkilerini geliştirme programının ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin evlilik doyumu düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma deneysel bir çalışmadır; ön-test, son-test, izleme testi olarak üç zamanda ölçüm yapılmış deney grubunun yanında bir kontrol grubuna yer verilmiştir. Deney grubunda altı çift, kontrol grubunda altı çift olmak üzere; toplamda 24 birey araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik ilişkilerini geliştirme programı doğum öncesinde evlilik doyumunu arttırmada, doğum sonrasında ise bu artışın korunmasında etkili olmuştur.

Kolukırık, Şimşek ve Ergör (2018) yaptıkları çalışmada annelerde doğum sonrası depresif belirtiler ile ilişkili etmenleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini Manisa ilinde yaşayan ve dört-on iki haftalık anne olan 345 kadın oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre her dört kadından biri doğum sonrası depresyon yaşamaktadır. Araştırmanın diğer bulgusu, annelerin eşlerinden destek görmemelerinin doğum sonrası depresyon belirtilerini arttırdığı yönündedir. Eş desteğinin olmaması doğum sonrası depresyon riskini 2,4 kat arttırmaktadır.

Pekel-Uludağlı' nın (2017) yapmış olduğu derleme çalışmasında baba katılımını etkileyen faktörler ve baba katılımının anne, baba ve çocuk açısından yararları ele alınmıştır. Buna göre yüksek gelir, yüksek eğitim düzeyi, esnek çalışma saatleri gibi demografik özelliklerin; eşitlikçi cinsiyet tutumu, ebeveyn öz yeterliliği gibi kişisel özelliklerin aktif baba katılımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca annenin, babanın katılımı konusundaki isteği ve memnuniyeti de baba katılımını olumlu etkileyen faktörler arasındadır. Babanın çocuk bakımına aktif katılımı evlilik ilişkisi için de olumlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak baba katılımının çocuğun fiziksel, duygusal ve mental sağlığı için de faydalı olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır.

Kamp-Dush ve diğerleri (2018), yüksek eğitimli, beyaz, çift gelirli ABD'li çiftlerden elde edilen verileri kullanarak, çiftlerin ev içi ve dışı işlerin paylaşımını ve boş zamanlarını, ebeveynliğe geçiş noktasında nasıl yönettiklerini incelemiştir. Araştırmada, sorumlulukların paylaşılması konusunda çiftlerin, cinsiyet temelli özelleşmesine (geleneksel olarak erkeğin ev dışı sorumluluklara, kadının ev işi veya çocuk bakımı gibi sorumluluklara odaklanması) dair çok az kanıt bulunmasına rağmen, günlük hayatlarında toplumsal cinsiyetin hâlâ etkili olduğu ortaya konmuştur. Erkekler, dinlenme günlerinde daha fazla boş zaman geçirirken, kadınlar bu sürede ev içi işlerle meşgul olmaktadır. Diğer eş bir işle meşgul olurken boş zamana ayrılan süre, ebeveynliğe geçiş döneminde erkekler için artmaktayken kadınlar için sabit kalmıştır. İş dışı günlerde annelerin çocuk bakımına ayırdıkları sürenin

neredeyse yarısını ve rutin ev işlerine ayırdıkları sürenin üçte birinden fazlasını babalar boş zaman olarak geçirmektedir. Anneler ise babaların çocuk bakımı ve rutin ev işlerini yaptığı zamanın yalnızca beşte birinden az süreyi boş zaman olarak geçirmektedir. Buna karşılık, dinlenme ve çalışma günlerinde babaların ev işi ya da çocuk bakımı yaptığı zamanlarda anneler de çoğunlukla aynı etkinliği yapmaktadır. Bu bulgu, babaların çocuk bakımı ve ev işi sorumluluklarını çoğu zaman kendi başlarına değil, annelerle birlikte yaptıkları anlamına gelmektedir. Özetle eşitliği idealize eden çiftler arasında bile, toplumsal cinsiyet normlarının baskın olduğu görülmektedir.

Yoshida (2012), evli veya partneriyle birlikte yaşayan babaların, beş yaşın altındaki çocuklarının fiziksel bakımına katılımıyla (bez değiştirmek, banyo, beslenme vb. ile ilgili bakımlar) ilişkili faktörleri incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre biyolojik baba tarafından yetiştirilmiş olmak, yüksek eğitilmiş olmak, çift olarak en az bir sosyal programa katılmış olmak, partnerlerinin çalışan olması çocuklarının fiziksel bakımına katılımını arttıran faktörlerdir. Ayrıca diğer çocukların yaşı ve cinsiyetleri, çiftlerin iş bölümü üzerinde etkili olmaktadır. Babalar, daha çok erkek çocuklara fiziksel bakım verme eğilimindedirler. Diğer yandan bir çiftin okul çağında çocukları varsa, bebeklerin ve okul öncesi çocukların fiziksel bakımını anneler üstlenmektedir.

Yavorsky, Kamp-Dush ve Schoppe-Sullivan (2015), ebeveynliğe geçiş dönemindeki çift geliri ailelerden oluşan bir örneklemden alınan boylamsal verileri kullanarak, eşlerin ücretli ve ücretsiz (ev işi vb.) iş bölümlerindeki değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, çocuk bakımının çoğu yükünü anneler taşımaktadır ve ücretli çalışma saatlerini azaltmamaktadırlar. Ayrıca çalışma yaşamları dışında kalan diğer işler için doğumdan önce cinsiyetler arası eşitsizlik bulunmamışken, doğumdan sonra erkekler ev içi sorumluluklar, alışveriş gibi ek işler için günde ortalama 40 dakika zaman harcarken, kadınlar 2 saatten fazla zaman harcamaktadır.

Baxter, Buchler, Perales ve Western (2015), Avustralya'da büyük bir veri tabanı olan Avustralya Hanehalkı, Gelir ve İşgücü Dinamikleri Anketini kullanarak ebeveynliğe geçişin ardından erkeklerin ve kadınların anneliğe ve cinsiyet iş bölümlerine yönelik tutumlarındaki değişikliklerini incelemiştir. Araştırmanın bulguları, bireylerin ilk çocuklarının doğumundan sonra tutumlarının daha geleneksel hale geldiğini göstermektedir. Ayrıca hem erkekler hem de kadınlar, kadınların hayattaki en önemli rolünü annelik olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca, katılımcılar maddi imkânlar elverişliyse, annelerin evde kalmasını desteklemektedirler.

Kazmierczak ve Karasiewicz (2019), 187 çift ile yaptıkları araştırmada, bireylerin ebeveynliğe geçiş sürecindeki kimlik değişimlerini incelemişlerdir. Buna göre her iki

cinsiyette ilk çocuğun doğumundan sonra ebeveyn rolünün belirginliği artmıştır. Bununla birlikte, ebeveyn rolü kadınlarda, erkeklerden daha belirgin olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada mesleki yaşam rollerine ilişkin cinsiyet farklılıkları da incelenmiştir. Erkekler çalışan rolüne çocuğun doğumundan sonra daha çok değer vermişlerdir. Kadınlar için erkeklerin tersine, çalışan rolüne verdikleri değer azalmıştır. Katılımcılar için eş rolü hâlâ belirgindir ancak ebeveynliğe geçişten sonra ebeveynlik rolünün önemi nedeniyle eş rolü nispeten daha az dikkat çekici olarak kaydedilmiştir.

Hornung (2018) tarafından Almanya’da yapılan bir araştırmada, ebeveynliğe geçişten önce ve sonra iş bölümünün dağılımına ilişkin eşlerin adalet algıları araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, iş bölümüne ilişkin erkeklerin adalet algısının, babalığa geçişten neredeyse hiç etkilenmediğini göstermektedir. Kadınlarda ise anneliğe geçiş süreci, partnerler arası iş bölümünün daha adil olduğu algısına yol açmıştır. Ancak annenin istihdam durumu, anneliğe geçişin adalet algısı üzerindeki etkisini azaltarak bu ilişkiye aracılık etmektedir. Çalışan anneler, ebeveynliğe geçtikten sonra çalışma hayatlarındaki ve ev içindeki iş bölümüne dair memnuniyetsizlik yaşamaktadır.

Baxter, Hewitt, Michele (2008), Avustralya’da 1091 erkek ve kadın katılımcı ile yaptıkları araştırma sonucu ebeveynliğe geçişin, rutin ev işlerine harcanan zamana dair cinsiyet eşitsizliğinin gelişmesinde kritik bir süreç olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın bulguları, ilk çocuğun doğumunun kadınların ev işi süresinde dramatik bir artışa yol açtığını ortaya koymuştur. Erkeklerin ev içi çalışma saatleri, ebeveynliğe geçiş sürecinde anlamlı olarak değişmemektedir. Ayrıca kadınlar artan ev işi sürelerine karşılık gelecek şekilde başka bir işle de meşgul olmamaktadırlar. Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre daha fazla çocuk sahibi olmak kadınların ev iş sürelerini arttırırken erkeklerinkini azaltmıştır.

Kühnirt (2012) ebeveynliğin, bir çiftin zaman dağılımı üzerindeki uzun vadeli etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1985-2008 yılları arasında Alman Sosyoekonomik Panelinden (German Socio-Economic Panel) toplanan veri dalgaları oluşturmaktadır. 933 ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftten ve 781 çocuksuz çiftten elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Yapılan analizler, çocuk sahibi olmanın son derece cinsiyetlendirilmiş bir iş bölümüne yol açtığını göstermiştir. Ebeveynliğe geçiş, kadınların ev işlerine ayırdıkları zamanı -çalışma hayatlarında geçirdikleri zamana mâl olsa da- arttırmış, erkeklerin zaman planlaması ise bu dönemden etkilenmemiştir. Ayrıca kadının ekonomik imkânların gücü dahi ebeveynliğe geçiş döneminde cinsiyete özgü normların etkisini ortadan kaldırmakta yeterince etkili olmamıştır. Buna ek olarak cinsiyete dayalı iş bölümü çocuklar büyüdükçe doğum

öncesi düzenlemelere yaklaşmış olsa da, bu durum çocuklar ortaokula gelene kadar devam etmiştir.

Block (2016) araştırmasında ebeveynliğe geçiş ile erken ortak ebeveynlik (coparenting) etkileşimleri arasındaki ilişki doyumunun ilişkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu araştırma için, Ulusal Çocuk Sağlığı ve İnsani Gelişme Enstitüsü'nün (National Institute of Child Health and Human Development) hem annelerde hem de babalarda perinatal depresyonu incelemek amacıyla topladığı boylamsal verilerin bir kısmı kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 78 çift oluşturmaktadır; katılımcılardan ilk çocuklarına hamileliklerinin son trimester döneminde ve doğumdan sonraki birinci, üçüncü ve altıncı aylarda veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgulara göre, kadınların ev işleri ve çocuk bakımının paylaşımına dair doğum öncesi beklentilerinin, doğum sonrası süreçte karşılanmaması kadınların ilişki doyumunu düşürmektedir.

Sun ve diğerleri (2019) ebeveynliğe geçiş sürecindeki Japon çiftlerin yaşam kalitesini incelemiştir. Araştırmada, Benesse Eğitim Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü (*Benesse Educational Research and Development Institute*) tarafından yürütülen Hamilelik, Doğum ve Çocuk Yetiştirme Temel Anketinin (*Basic Survey of Pregnancy, Childbirth and Child Raising*) 2006 ve 2011 yıllarındaki veri setlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını bebek bekleyen ya da üç yaşın altında ilk çocuğuna sahip olan bireyler oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireylerin yaşam kalitesi puanları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Doğum sonrasındaki anneler ve babalar, (fiziksel yaşam kalitesi hariç) gebelik dönemindekilere göre anlamlı ölçüde daha düşük yaşam kalitesi göstermiştir. Hamilelik sürecindeki kadınlar fiziksel yaşam kalitesi alt ölçeğinden erkelere göre daha düşük puan almışlardır, kadınların doğum sonrası dönemdeki fiziksel yaşam kalitesi puanları ise erkeklerden anlamlı olarak yüksektir. Kadınlar için yaşam kalitesi alanlarının 'dönüm noktası' (düşüşün ya da artışın seyrinin değiştiği nokta) doğumdan kısa bir süre sonra ortaya çıkarken, erkekler için ebeveynliğe geçiş sürecinin son aşamasına kadar ortaya çıkmamaktadır. Örneğin babalar için, sosyal alan haricinde, doğumdan sonraki üçüncü yıla kadar yaşam kalitesinde önemli bir farklılık bulunmamıştır. Yaşam kalitesi alt alanlarına ilişkin kadın ve erkek arasındaki fark çevre yaşam kalitesinde daha belirgindir. Bu bulgular, muhtemelen çocuk yetiştirme sürecinde kadın ve erkeğin farklı rollerini yansıtmaktadır. Genellikle kadınlar çocuk bakımına doğum anından itibaren dâhil olmaktadır ancak çoğu erkek çocukları biraz büyüdüğünde çocuk bakımına katılmaktadır. Doğumdan sonraki ilk iki yıl boyunca erkeklerin yaşam kalitesinde önemli bir farklılık görülmemektedir. Bunun

nedeninin Japonya’da hâlâ devam eden geleneksel evlilik rolleri olduğu düşünülmektedir; ev işleri ve çocuk yetiştirme öncelikle kadınların sorumluluğu olarak görülmektedir.

Gross ve Marcussen (2017), ilk kez anne baba olan 150 birey ile yaptıkları araştırmada ebeveynlik etkinliğinin yeni ebeveynlerin ruh sağlığı durumları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmada doğum öncesi dönemden, doğum sonrası dört aylık döneme kadar uzanan üç veri seti elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda doğumdan sonraki deneyimleri, doğum öncesindeki ebeveynlik etkinliği inancından daha olumsuz olan anne ve babaların doğum sonrası birinci ayda daha yüksek seviyelerde doğum sonrası depresyon yaşadıkları ortaya konmuştur. Bununla birlikte bu etki, anneler için doğum sonrası dördüncü aya kadar kaybolurken babalar için kaybolmamaktadır. Araştırmacılar, cinsiyetler arası bu farka, toplumsal cinsiyet rollerinin ve ebeveynlik rolü için hazırlığın neden olabileceğini düşünmüşlerdir. Kadınların resmi ve gayri resmi olarak ebeveyn yeterlilikleri ve beklentileri hakkında daha fazla kaynağa ulaşırken, erkeklerin daha az ulaşmalarını, bu nedenle annelerin doğum sonrası dönemdeki tipik aksaklıklara babalardan daha hazırlıklı olabileceklerini ve babaların ebeveynlik beklentilerini çerçeveleyen normların annelere göre daha az yapılandırılmış olmasını bu bulgunun nedenleri olarak yorumlamışlardır.

2006 ile 2007 yılları arasında 'Devenir Ebeveyn' (Ebeveyn Olmak) projesi kapsamında 36 aday ebeveynle yapılan nitel görüşme sonuçlarına göre, İsviçre’de ebeveyn rolleri, annenin bakım vermesi, babanın çocuğa eğitim vermesi olarak bölünmüştür. Katılımcılar, babayı, yeni doğan çocuğun bakıcısı olarak hayal etmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yerine babanın rolü, çocuğa değerleri ve ilkeleri aktarmak olarak belirtilmiştir. Ayrıca geleneksel bakış açısıyla, “nesli devam ettirmenin kilit rolü erkeklerden geçmektedir” ifadesi ile katılımcılar erkek soyunun önemini vurgulamışlardır. Genel olarak analizler, kadınların çalışan ve anne kimlikleri arasında bir gerilim yaşadığını göstermiştir. Bu gerilimi azaltmak için, kadınların çalışma saatlerinin azaltılması fikri öngörülmüştür. Erkekler için benzer gerilimler görülmemiştir, erkekler hâlâ evin geçimini sağlayan olarak görüldükleri için çalışma saatlerini azaltmayı düşünmemektedirler (Girardin, Bühlmann, Hanappi, Le Goff ve Valarino, 2016).

Hollanda’da 338 kadın ve 262 erkekten veri toplanan araştırma sonuçlarına göre ebeveynliğe geçiş döneminde erkeklerden ziyade kadınlar çalışma saatlerini azaltmaktadır. Annelerin çalışan rollerini kaybetmesinin, çift memnuniyetlerini azaltan faktörlerin arasında olduğu bulunmuştur. Anne, eş, çalışan ve arkadaş rollerinin kadınlar üzerinde aşırı yüklenmeye sebep olacağı fikrinin aksine çalışma yaşamında bulunmanın annelerin iyi oluşlarını arttırdığı görülmüştür (Keizer, Dykstra ve Portman, 2010).

Christopher, Umemura, Mann, Jacobvitz ve Hazen (2015), ebeveynliğe geçiş dönemindeki eşlerin evlilik kalitesinde meydana gelen değişikliklerin, ebeveynlik nitelikleri ve ebeveynlik dinamikleri ile nasıl ilişkili olduğunu araştırmışlardır. Bu çalışma, bir boylamsal bir araştırma olup katılımcılardan ($n=96$) doğum öncesi, doğumdan sekiz ay sonra ve 24 ay sonra veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, ebeveynliğe geçiş süreci ile birlikte babaların evlilik memnuniyetleri düştükçe ebeveynlik sürecine daha düşük katılım sağlamaktadırlar ve rekabetçi ebeveynlik durumu artmaktadır. Aynı zamanda babaların evlilik çatışmasındaki artışlar, daha düşük işbirlikçi ebeveynlik durumu ile ilişkilidir. Bu bulguya göre, anneler birincil bakım veren olarak kabul edildikleri için evlilikleriyle ilgili bir sorun, annelerin ebeveynlik kalitelerini etkilemezken, babaların ebeveynlik kaliteleri evliliklerinin kaliteleri ile yakından ilişkilidir.

Stone ve Lovejoy (2004) tam zamanlı profesyonel işini çocuk yetiştirmek için bırakan 43 kadınla yaptıkları görüşme sonucu, katılımcılar iş ve aile hayatı arasında sıkışıp kaldıkları ve ailelerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar işi bırakma kararlarını kişisel tercih olarak ifade etseler de işi bırakma gerekçelerinin "seçim" veya "tercih" fikriyle tutarlı olmadığı düşünülmektedir. Esnek olmayan ve talepkâr işveren, çocuklu kadınların iş yaşamına devam etmelerinin önündeki en büyük engel olarak görülmüştür. Diğer yandan araştırmacılar, katılımcıların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini tercih etmelerinden dolayı değil, toplumsal cinsiyete dayalı gerçeklerle ilgili deneyimlerinden dolayı evde olma "seçimini" yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, ekonomik yeniden yapılanma, erkeklere göre çalışma modeli planlayan işyerleri, kadınların ev-iş dengesini kurmaları için çalışma saatlerini azaltan anlamlı düzenlemelerin bulunmayışı, erkeklerin ev ve ebeveynlik yükümlülüklerinden muaf tutulması ve ev hanımı olmayı tercih eden derin anne ideolojisini içeren birçok faktör tarafından şekillendirilmektedir.

Yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere ebeveynliğe geçiş dönemi birçok açıdan kilit bir dönemdir. Ebeveyn olmak bireylerin kimliği, yaşam tarzı, cinsiyet tutumları ve partnerler arasındaki sorumluluk yükleri üzerinde etkili olmaktadır. Sonuçlara bakılarak ebeveyn olmanın yüklerinin partnerler arasında eşit paylaşılmadığı söylenebilir. Bu durumun, bireysel iyi oluştan, evlilik niteliklerine kadar farklı alanlarda bireyleri ve ilişkileri olumsuz etkilediği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni ve çalışma grubu yer almaktadır. Kullanılan veri toplama araçları ve veri toplama süreci açıklanmıştır. Son olarak verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma bir nedensel karşılaştırma araştırmasıdır. Nedensel karşılaştırma araştırması, var olan bir durumun ya da olayın nedenlerini, bu nedenleri etkilemesi muhtemel olan değişkenleri veya bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik olarak yürütülen bir araştırma türüdür. Bu araştırmalarda bir durumun oluşmasında nelerin etkili olduğu araştırılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu araştırma da ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımının ve evlilik rol beklentilerinin karşılaştırılması bakımından bir nedensel karşılaştırma araştırması olarak desenlenmiştir. Nedensel karşılaştırma araştırmalarında, deneysel araştırmalarda olduğu gibi neden-sonuç ilişkisini belirlemeye yönelik olarak araştırmacı tarafından manipüle edilen bir kurgu bulunmamaktadır. Araştırmacının karşısına doğal olarak çıkmış bir durum bulunmaktadır ve araştırmacı bunun nedenlerini, bu durumu etkileyen değişkenleri belirlemeye çalışmaktadır (Büyüköztürk ve diğ., 2008).

Bu araştırmanın bağımsız değişkeni ebeveynliğe geçiş durumudur, bağımsız değişkenin, ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireyler olmak üzere iki grubu bulunmaktadır. Bu gruplar ve gruplara ilişkin kategorik değişkenler (cinsiyet vb.) ile yapılan karşılaştırmalar araştırmacının manipülasyonundan bağımsız olarak oluşturulmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise güç paylaşımı ve evlilik rol beklentileri (geleneksel rol-eşitlikçi rol) olmak üzere üç tanedir.

Bu çalışmada olduğu gibi nedensel karşılaştırma araştırmalarında kurulan hipotezler esnek olabilir. Ayrıca nedensel karşılaştırma araştırmalarında da kontrol grubu yerine geçecek bir grubu da araştırmaya dâhil etmek çalışmanın güvenilirliğini arttırmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2000). Ebeveynliğe geçiş sürecinde olmayan çiftlerin bu araştırma için bir kontrol grubu vazifesi gördüğü söylenebilir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma için veriler bir amaçsal örnekleme yöntemi olan ölçüt örnekleme ile toplanmıştır (Büyüköztürk ve diğ., 2008). Ölçüt örnekleme yönteminde örnekleme dâhil

edilecek kişiler, nesnelere, durumlar ya da vakalar belli özelliklere göre seçilmektedir. Araştırmacı bu şekilde araştırmanın ihtiyaçlarını karşılayacak özel bir örneklem oluşturmaktadır (Cohen ve diğ., 2000). Bu çalışmanın katılımcılar için ölçütleri en fazla beş yıllık evli olmak ve hiç çocuğunun olmaması ya da ebeveynliğe geçiş aşamasında olmaktır. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireylerden veri toplanması için üç yaşına kadar tek çocuğu olan bireylere ulaşılmıştır. Bunun nedeni alanyazında ebeveynliğe geçiş sürecinin çocuk 2-3 yaşına geldiğinde son bulan bir süreç olarak belirtilmesidir (Gottlieb ve Pancer'den aktaran Kılıçarslan, 2011).

Araştırmanın katılımcılarını 265 evli birey oluşturmaktadır, bunlardan 178'u çocuk sahibi değildir, 87'si ebeveynliğe geçiş sürecindedir. Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere araştırmanın toplam katılımcılarının 138'i kadın (% 52.1), 127'i erkektir (%47.9). Tüm katılımcılar en az ortaöğretim mezunudur. Katılımcılar genellikle öğretmen, akademisyen, psikolog gibi mesleklerde istihdam edilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu eşleri ile kendileri tanışarak evlenmiştir. Bunlara ek olarak araştırmanın katılımcıları 22 ve 49 (\bar{x} =28.85, ss =3.46) yaş aralığındadır; çocuk sahibi olmayan evli bireyler 22-49 (\bar{x} =28.07, ss =3.37), ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireyler ise 23-39 (\bar{x} =30.46, ss =3.11) yaş aralığındadır.

Tablo 3.1. *Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik İstatistikler*

		Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olmayan Katılımcılar		Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Katılımcılar		Toplam	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	96	53.9	42	48.3	138	52.1
	Erkek	82	46.1	45	51.7	127	47.9
Eğitim Düzeyi	Ortaöğretim	14	7.9	8	9.2	22	8.3
	Yükseköğretim	164	92.1	79	90.8	243	91.7
Evlenme Şekli	Görücü	2	1.1	-	-	2	.8
	Ailemin ve Kendimin Kararıyla	8	4.5	3	3.4	11	4.2
	Kendimiz Tanışarak	164	92.1	84	96.6	248	93.6
	Diğer	4	2.2	-	-	4	1.5

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.3.2. Çiftler Arasındaki Güç Paylaşımı Ölçeği (ÇİGPÖ)

Çiftler Arasındaki Güç Paylaşımı Ölçeği, Şahin-Arıci ve Keklik (2019) tarafından çiftlerde güç paylaşımını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği Açımlyıcı ve Doğrulatoryı Faktör Analizi ile belirlenmiştir. Açımlyıcı Faktör Analizi (AFA) öncesinde KMO değerinin .93, Bartlett küresellik testinin anlamlı olduğu görölmüştür. 400 kişi ile yapılan AFA sonucunda ölçeğin 30 maddeden oluşan beş faktörlü yapısı analiz edilmiştir. Son analizde KMO değeri .95 olarak bulunmuştur. Bartlett küresellik testi ile elde edilen ki kare değerinin ($\chi^2(435)=5246.405$, $p=.00$) anlamlı olduğu görölmüştür. Buna göre ÇİGPÖ, arkadaşlık (*friendship*), ilişkide bir kişinin baskınlığı (*power over*), ilişkisel strese tepkisellik (*reactivity to relational stress*), etkiye açıklık (*openness to influence*) ve ilişkisel bir talepte bulunma (*making a relational claim*) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek toplam varyansın %58.9'unu açıklamaktadır; bunun %38.29'u arkadaşlık boyutu, %7.2'si power over boyutu, %5.2'si ilişkisel strese karşı tepkisellik boyutu, %4.2'si etkiye açıklık boyutu, %4'ü ilişkisel bir talepte bulunma boyutu tarafından açıklanmaktadır. Ölçek maddeleri beşli likert türünde puanlanmaktadır (5 tamamen uygun, 1 hiç uygun değil), 16 tane ters madde bulunmektedir. Ölçekten alınan puan artıka çiftler arasında güç paylaşımının eşitliği artmaktadır. 242 kişi ile yapılan Doğrulatoryı Faktör Analizi (DFA) sonuçlarına göre ölçeğin uyum indeksleri $\chi^2/df = 1.7$, RMSEA = .06, CFI = .98, NNFI = .98, SRMR = .06 olarak bulunmuştur. Ki kare değerinin anlamlı ($p=0.00$) olduğu görölmüştür; ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı ise 1.9 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin tümü için DFA'yı takip eden güvenilirlik sonuçlarına göre iç tutarlık katsayısı .94, alt boyutlarına ait ölçeklerin iç tutarlık katsayıları , arkadaşlık boyutu için .91, ilişkide bir kişinin baskınlığı boyutu için .87, ilişkisel strese tepkisellik boyutu için .84, etkiye açıklık boyutu için .78 ve ilişkisel bir talepte bulunma için .66 olarak hesaplanmıştır (Arıci-Şahin ve Keklik, 2019). Bu çalışma için ÇİGPÖ'nün Cronbach alfa katsayısı .89 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)

Ölçek, Köksal (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği Açımlyıcı ve Doğrulatoryı Faktör Analizi ile test edilmiştir. AFA öncesi KMO değeri .91 olarak analiz edilmiş ve Bartlett Küresellik testi anlamlı bulunmuştur. AFA için 93 maddelik deneme formu 468 kişiye uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda deneme formundan 53 madde çıkarılmıştır ve 40 maddelik yeni bir form elde edilmiştir. Varimax döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 36.26'sını açıklayan iki faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin faktörleri eşitlikçi ve geleneksel olarak

isimlendirilmiştir. Geleneksel faktör toplam varyansın %23.88'ini, eşitlikçi faktör %%12.38'ini açıklamaktadır. Her iki faktör 20 maddeden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen yapının doğrulanması için 298 kişiden veri toplanarak DFA yapılmıştır. Buna göre ERBÖ' nün uyum indeksleri NFI = .92, NNFI = .95, CFI = .96, IFI = .96, RMSEA = .061, GFI = .79, AGFI = .76, SRMR = .074 olarak analiz edilmiştir. Ki-kare değeri 1547.77, serbestlik derecesi ise 737 olarak hesaplanmıştır. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı 2.01'dir. Ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin incelenerek yapı geçerliğinin değerlendirilmesi amacıyla %27'lik alt ve üst grup farkı incelenmiştir, gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ERBÖ' nün ölçüt geçerliği için İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği ve Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı geleneksel faktör için .93 eşitlikçi faktör için .88 olarak saptanmıştır. Test tekrar test güvenilirliği sonuçları ise geleneksel faktör için .95 eşitlikçi faktör için .66 olarak hesaplanmıştır (Köksal, 2017). Bu çalışmada ERBÖ'nün Cronbach alfa katsayısı eşitlikçi boyut için .90; geleneksel boyut için .90 olarak bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci için öncelikle ölçeklerin kullanımı için gerekli izinler alınmıştır. Bunun için ölçekleri geliştiren araştırmacılara mail yoluyla ulaşılmış, araştırmanın amacı ve kapsamı ifade edilerek gerekli izinler talep edilmiştir. Buna ek olarak Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna başvurulmuş, araştırmanın etik izni alınmıştır (Ek 1). Veri toplama sürecinde katılımcıların gönüllülüğü ve gizliliği esas alınmıştır. Veriler, yazılı ya da çevrimiçi ölçek formlarının katılımcılara ulaştırılması ile toplanmıştır. Araştırmacının kendisinin ulaştığı katılımcıların yanı sıra, bazı katılımcılar da veri toplama araçlarını çalışmanın ölçütlerini karşılayan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan diğer evli bireylere ulaştırarak veri toplama sürecine katkıda bulunmuşlardır. Veri toplamaya ilişkin hazırlanan formun başında araştırmanın amacı ile gönüllülük ve gizliliğe ilişkin bilgiler katılımcıların bilgisine sunulmuştur. Bu form Ek 2'de yer almaktadır. Ölçeklerin nasıl yanıtlanacağına ilişkin bilgiler ilgili ölçeğin başında verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizi için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımının ve evlilik rol beklentilerinin farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla Çok Değişkenli

Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. Bunun için iki kategorili bir bağımsız değişken (ebeveynliğe geçiş sürecinde olmak/olmamak) ve üç bağımlı değişken (geleneksel rol beklentileri, eşitlikçi rol beklentileri, güç paylaşımı) ile analiz yürütülmüştür. Bununla birlikte ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin bağımlı değişkenler üzerinde ortak etkisinin incelenmesi amacıyla ebeveynliğe geçiş durumu ve cinsiyet iki faktörlü MANOVA ile aynı anda analiz edilmiştir. İki faktörlü MANOVA, iki kategorili iki bağımsız değişken (ebeveynliğe geçiş sürecinde olmak/olmamak ve cinsiyet) ve üç bağımlı değişken (geleneksel rol beklentileri, eşitlikçi rol beklentileri, güç paylaşımı) ile yürütülmüştür.

MANOVA yapılmadan önce gereken varsayımlar test edilmiştir. Normallik, doğrusallık, tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerler incelenmiştir. Çoklu doğrusallık varsayımının test edilmesi için bağımlı değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon kat sayısı ile analiz edilmiştir. Varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğinin test edilmesi için Box Testinin, hata varyanslarının homojenliğinin test edilmesi için Levene testinin sonuçları değerlendirilmiştir (Pallant, 2017). Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımının ve evlilik rol beklentilerinin, ebeveyn olarak geçirilen süreye göre incelenmesi için tek faktörlü Gruplar Arası Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA yapılmadan varyans analizinin varsayımlarını değerlendirmek için normal dağılım, uç değerler ve varyansların homojenliği test edilmiştir (Pallant, 2017). Sonuçların yorumlanmasında ise anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri test edilmiştir. İlk olarak araştırmanın değişkenlerine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiş ve Varyans analizinin varsayımları incelenmiştir. Ardından ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin ve ilişkilerindeki güç paylaşımının incelenmesine ilişkin bulgular sunulmuştur.

4.1. Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Varyans Analizi

Varsayımlarının Test Edilmesi

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ve ilişkilerindeki güç paylaşımının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. Öncelikle verilerin analizinin parametrik testlere uygunluğunun belirlenmesi için betimleyici istatistikler analiz edilmiştir. Güç paylaşımı, geleneksel rol beklentileri ve eşitlikçi rol beklentileri değişkenlerinin, gruplara göre ve toplamdaki betimsel istatistik değerleri Tablo 4.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1. *Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olma Durumuna Göre Gruplandığında Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler*

		<i>n</i>	Ortalama	Standart Sapma	Basıklık	Çarpıklık
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde	Güç Paylaşımı	178	124.83	13.45	-.258	-.615
	Geleneksel Rol	178	49.17	17.59	-.403	.489
Olmayan Bireyler	Eşitlikçi Rol	178	88.55	7.06	.496	-1.134
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde	Güç Paylaşımı	86	120.4	14.98	.422	-.899
	Geleneksel Rol	87	54.18	14.79	-.670	.100
Olan Bireyler	Eşitlikçi Rol	87	86.50	8.08	.189	-.954
Toplam	Güç Paylaşımı	264	123.39	14.09	.185	-.748
	Geleneksel Rol	265	50.82	16.86	-.530	.331
	Eşitlikçi Rol	265	87.87	7.46	.432	-.1083

Tablo 4.1.'de gruplara ilişkin basıklık değerlerinin -.670 ile .496; çarpıklık değerlerinin -.1.134 ile .489 arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2020), normal dağılım için değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.0 aralığında olması gerektiğini ancak ± 2.0 aralığına kadar genişletilebileceğini belirtmiştir. Buna göre bu araştırmanın değişkenlerinin normal dağılım gösterdiği ve parametrik testlere uygun olduğu görülmüştür. Uç değerlerin tespit edilmesi için kutu-çizgi grafikleri, saçılım matrisleri ve Mahalanobis uzaklıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda bir katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Çoklu doğrusallık varsayımının test edilmesi için yapılan korelasyon analizine göre bağımlı değişkenlerin Pearson korelasyon kat sayılarının 0.28 ile 0.46 arasında

olduğu görülmüştür ($p<.05$). Diğer bir ifade ile bağımlı değişkenler arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmamaktadır. Varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğinin test edilmesi amacıyla analiz çıktılarında Box Testi incelenmiştir. Tek faktörlü MANOVA için Box testi anlamlılık değerine ($p=.116$, $p>.05$) göre örneklemin homojen olduğu görülmüştür. Hata varyanslarının homojenliğinin test edilmesi için yapılan Levene testinin anlamlılık değerinin tek faktörlü MANOVA’da tüm bağımlı değişkenler için uygun bulunmuştur ($p>0,05$).

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ve ilişkilerindeki güç paylaşımının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için ise ebeveynliğe geçiş durumu ve cinsiyet aynı anda analiz edilmiş ve iki faktörlü MANOVA yapılmıştır. Analizler yapılmadan önce veri setinin MANOVA’ya uygunluğunun belirlenmesi amacıyla ön analizler yapılmıştır. Bağımlı değişkenlerin ebeveynliğe geçiş durumu ve cinsiyete göre gruplanmasına ilişkin betimsel istatistik değerleri Tablo 4.2.’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. *Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olma Durumu ve Cinsiyete Göre Gruplandığında Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler*

			<i>n</i>	Ortalama	Standart Sapma	Basıklık	Çarpıklık
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olmayan Bireyler	Kadın	Güç Paylaşımı	96	125.07	13.96	-.060	-.748
		Geleneksel Rol	96	42.73	13.78	.204	.609
		Eşitlikçi Rol	96	90.08	6.10	1.079	-1.437
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olmayan Bireyler	Erkek	Güç Paylaşımı	82	124.56	12.89	-.512	-.437
		Geleneksel Rol	82	56.71	18.61	-.744	.044
		Eşitlikçi Rol	82	86.75	7.70	-.007	-.827
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Bireyler	Kadın	Güç Paylaşımı	41	121.07	15.14	.710	-1.045
		Geleneksel Rol	42	47.14	13.25	-.436	.443
		Eşitlikçi Rol	42	88.19	7.71	.897	-1.252
Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Bireyler	Erkek	Güç Paylaşımı	45	119.80	14.97	-.801	-.801
		Geleneksel Rol	45	60.75	13.14	-.094	-.094
		Eşitlikçi Rol	45	84.93	8.18	-.796	-.796
Toplam		Güç Paylaşımı	255	54.18	14.79	-.670	.100
		Geleneksel Rol	256	86.50	8.08	.189	-.954
		Eşitlikçi Rol	256	87.87	7.46	.432	-.1083

Tablo 4.2. incelendiğinde grupların basıklık değerlerinin -.801 ile 1.079; çarpıklık değerlerinin ise -1.437 ile .609 arasında olduğu görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerleri için George ve Mallery (2020)’nin normal dağılıma ilişkin görüşlerini temel alındığında, grupların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. İki faktörlü MANOVA için Box testi anlamlılık değeri ($p=.08$, $p>.05$) uygun bulunmuştur. Levene testinin anlamlılık değerinin ise güç paylaşımı için uygun olduğu ($p=.876$, $p<.05$) ancak geleneksel rol ($p=.002$, $p<.05$) ve eşitlikçi rol beklentileri ($p=.015$, $p<.05$) için hata varyanslarının homojen olmadığı görülmüştür.

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin ve ilişkilerindeki güç paylaşımının incelenmesi için ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireyler bebeklerinin yaşına göre üç gruba (0-12 aylık, 12-24 aylık ve 24-36 aylık) ayrılarak üç kategorili bir bağımsız değişken elde edilmiştir, bebeğin yaşı aynı zamanda ebeveyn olarak geçirilen süreyi ifade etmektedir. Hipotezlerin test edilmesi için yapılan analiz sonucunda elde edilen Box testi anlamlılık değeri MANOVA yapılmasına uygun bulunmamıştır ($p=.012$, $p<.05$). Bu nedenle bu hipotezlerin test edilmesi için tek faktörlü ANOVA yapılmıştır. ANOVA'nın varsayımlarının değerlendirilmesi amacıyla öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Tablo 4.3.'te güç paylaşımı ve evlilik rol beklentilerinin betimsel istatistikleri ebeveyn olarak geçirilen yıla göre gruplanmış olarak verilmiştir. Tablo 4.3. incelendiğinde bağımlı değişkenlere ilişkin basıklık değerlerinin -1.180 ile .422, çarpıklık değerlerinin -.124 ile .283 arasında olduğu görülmektedir. Normal dağılıma ilişkin referanslar dikkate alındığında Tablo 4.3.'te verilen bağımlı değişkenlerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir (George ve Mallery, 2020).

Tablo 4.3. *Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireyler Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre Gruplandığında Bağımlı Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri*

Süre (Ay)		<i>n</i>	Ortalama	Standart Sapma	Basıklık	Çarpıklık
0-12	Güç Paylaşımı		126.39	9.87	-.400	-.573
	Geleneksel Rol	33	52.27	13.78	-.823	.157
	Eşitlikçi Rol		87.15	7.69	-.615	-.824
12-24	Güç Paylaşımı		118.87	13.58	.049	-.526
	Geleneksel Rol	24	50	14.99	-.721	.283
	Eşitlikçi Rol		86.45	6.85	-1.180	-.374
24-36	Güç Paylaşımı		114.25	18.53	-.730	-.461
	Geleneksel Rol	28	59.31	14.69	-.159	-.046
	Eşitlikçi Rol		85.51	9.50	.422	-1.124

Uç değerlerin belirlenmesi için kutu çizgi grafikleri, saçılım matrisleri incelenmiştir. Hata varyanslarının homojenliğinin test edilmesi için yapılan Levene testinin anlamlılık değerinin geleneksel ($p=.926$, $p>.05$) ve eşitlikçi rol beklentileri ($p=.316$, $p>.05$) için uygun olduğu ancak güç paylaşımı ($p=.002$, $p<.05$) için uygun olmadığı görülmüştür. Bu nedenle güç paylaşımının gruplara göre değişiminin incelenmesi için Welch testinden faydalanılmıştır (Pallant, 2017).

4.2. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Farklılaşım Farklılaşmadığının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan bireylerin güç paylaşımı ve evlilik rol beklentilerinin farklılaşım farklılaşmadığının incelenmesi için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 4.4.'te belirtilmiştir.

Tablo 4.4. Güç Paylaşımının ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylere Göre İncelenmesine İlişkin Tek Faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımsız Değişken	Pillai' Trace	F	Hipotez df	Hata df	p	η^2
Ebeveynliğe Geçiş Durumu	.034	3.085	3	260.00	.028*	.034

* $p < .05$

Bağımsız değişkenlerin birleşik bağımlı değişkenlere etkisini belirlemek için Pillais' Trace kriteri kullanılmıştır. Örneklem boyutu küçük olduğunda, gruplardaki katılımcıların sayısı eşit olmadığında ya da varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği varsayımı ihlal edildiğinde Pillai' Trace kriterinin sağlamlık açısından daha avantajlı olduğu belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Tablo 4.4. incelendiğinde Pillai' Trace kriterinin kullanılmasıyla birleşik bağımlı değişkenler kapsamında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir [$F(3,260)=3.085, p < .05$].

Tablo 4.5. Güç Paylaşımının ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylere Göre İncelenmesine İlişkin Tek Faktörlü MANOVA Gruplar Arası Sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Tip III Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ebeveynliğe Geçiş Durumu	Güç Paylaşımı	1137.999	1	1137.999	5.835	.016*	.022
	Geleneksel Rol	1480.389	1	1480.389	5.270	.022*	.020
	Eşitlikçi Rol	263.555	1	263.555	4.794	.029*	.018
Hata	Güç Paylaşımı	51101.031	262	195.042			
	Geleneksel Rol	73591.596	262	280.884			
	Eşitlikçi Rol	14402.975	262	54.973			
Toplam	Güç Paylaşımı	4071920	264				
	Geleneksel Rol	757052	264				
	Eşitlikçi Rol	2052400	264				

* $p < .05$

R Squared = .020 (Adjusted R Squared = .016)a

R Squared = .018 (Adjusted R Squared = .014)b

R Squared = .022 (Adjusted R Squared = .018)c

Tablo 4.5.'te belirtildiği gibi ebeveynliğe geçiş durumunun etkisi her bir bağımlı değişken açısından ayrı ayrı incelendiğinde, ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin güç paylaşımının [$F(1,262)=5.835, p<.05, \eta^2=.022$], geleneksel rol beklentilerinin [$F(1,262)=5.270, p<.05, \eta^2=.020$] ve eşitlikçi rol beklentilerinin [$F(1,262)=4.794, p<.05, \eta^2=.018$] ebeveynliğe geçiş sürecinde olmayan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ebeveynliğe geçiş durumu, bireylerin güç paylaşımı ve evlilik rol beklentileri üzerinde istatistiksel olarak etkili olmasına rağmen, etki büyüklükleri incelendiğinde, elde edilen eta kare değerlerinin küçük olduğu saptanmıştır. Cohen' e göre .06' dan küçük olan etki puanları, küçük etki değerine işaret etmektedir (Pallant, 2017).

Araştırmanın bağımsız değişkeninin iki alt grubu olduğu için Post-Hoc testlerinin yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Gruplar arası farklılaşmanın hangi grubun lehine olduğunu belirlemek için Tablo 4.1.'de verilen bağımlı değişkenlere ilişkin puan ortalamaları incelenmiştir. Buna göre ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı düzeyinin ($\bar{x}=120.4, ss=14.98$) ebeveynliğe geçiş sürecinde olmayan evli bireylere ($\bar{x}=124.83, ss=13.45$) göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin eşitlikçi rol beklentileri puanlarının ortalaması ($\bar{x}=86.50, ss=8.08$), ebeveynliğe geçiş sürecinde olmayan bireylere göre ($\bar{x}=88.55, ss=7.06$) daha düşük olduğu bulunmuştur. Bununla beraber, geleneksel rol beklentilerine ilişkin puanların ortalamasının ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerde ($\bar{x}=54.18, ss=14.79$), ebeveynliğe geçiş sürecinde olmayan evli bireylere ($\bar{x}=49.17, ss=17.59$) göre daha yüksek olduğu kaydedilmiştir.

4.3. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Ebeveynliğe Geçiş Durumu ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı ve evlilik rol beklentilerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin hipoteze yanıt aranması adına ebeveynliğe geçiş durumu ve cinsiyet aynı anda analize dâhil edilmiş ve iki faktörlü MANOVA yapılmıştır.

Tablo 4.6. *Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Durumunun ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin İki Faktörlü MANOVA sonuçları*

Bağımsız Değişken	Pillai' Trace	F	Hipotez df	Hata df	p	η^2
Ebeveynliğe Geçiş Durumu	.031	2.756	3	258	.043	.031
Cinsiyet	.167	17.292	3	258	.000	.167
Ebeveynliğe Geçiş Durumu*Cinsiyet	0	.034	3	258	.991	.000

Tablo 4.6'da verilen iki faktörlü MANOVA sonuçları izlendiğinde Pillai' Trace kriterine göre ebeveynliğe geçişin [$F(3,258)=2.756, p<.05$] birleşik bağımlı değişkenler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu kaydedilmiştir. Bu sonuçlar Tablo 4.4. ile karşılaştırıldığında, cinsiyet değişkeni analize dâhil edildiğinde ebeveynliğe geçişin birleşik bağımlı değişkenler üzerindeki rolünün bir miktar azaldığı görülmüştür. Buna ek olarak cinsiyetin [$F(3,258)=17.292, p<.05$] birleşik bağımlı değişkenler üzerindeki rolü istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunurken, ebeveynliğe geçiş durumu ve cinsiyetin ortak etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır [$F(3,258)=.034, p>.05$].

Tablo 4.7. *Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveynliğe Geçiş Durumunun ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin İki Faktörlü MANOVA Gruplar Arası Sonuçları*

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Tip III Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ebeveynliğe Geçiş Durumu	Güç Paylaşımı	1108.719	1	1108.719	5,646	.018*	.021
	Geleneksel Rol	1011.939	1	1011.939	4,318	.039*	.016
	Eşitlikçi Rol	214.938	1	214.938	4,078	.044*	.015
Cinsiyet	Güç Paylaşımı	46.033	1	46.033	.234	.629	.001
	Geleneksel Rol	11053.981	1	11053.981	47.168	.000*	.154
	Eşitlikçi Rol	599.619	1	599.619	11.375	.001*	.042
Ebeveynliğe Geçiş Durumu* Cinsiyet	Güç Paylaşımı	8.371	1	8.371	.043	.837	.000
	Geleneksel Rol	1.279	1	1.279	.005	.941	.000
	Eşitlikçi Rol	.648	1	.648	.012	.912	.000
Hata	Güç Paylaşımı	51054.665	260	196.364			
	Geleneksel Rol	60932.130	260	234.354			
	Eşitlikçi Rol	13705.158	260	52.712			
Toplam	Güç Paylaşımı	4071920	264				
	Geleneksel Rol	757052	264				
	Eşitlikçi Rol	2052400	264				

* $p<.05$

R Squared = ,188 (Adjusted R Squared = ,179)

R Squared = ,066 (Adjusted R Squared = ,055)

R Squared = ,023 (Adjusted R Squared = ,011)

4.4. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol ve Eşitlikçi Rol) Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin evlilik rol beklentilerinin ebeveyn olarak geçirilen süreye göre incelenmesi için tek faktörlü ANOVA uygulanmıştır. Tablo 4.8.'de verilen tek faktörlü ANOVA sonuçlarına göre, ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin eşitlikçi rol beklentileri puan ortalamalarında ebeveyn olarak geçirilen süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$F(8,83)=.312$, $p>.05$]. Geleneksel rol beklentileri puan ortalamalarında ise ebeveyn olarak geçirilen süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [$F(2,83)=3.19$, $p<.05$] ancak elde edilen bu anlamlılık değerinin ($p=.049$) sınırda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek için yapılan Post-Hoc testleri (Tukey HSD, Scheffe, Bonferroni) sonuçlarında gruplar arası farklılık bulunamamıştır. Bu durum dikkate alındığında geleneksel rol beklentilerine dair elde edilen anlamlılık düzeyi şüpheli görülmüştür ve sonuçlar ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin geleneksel rol beklentilerinin ebeveyn olarak geçirilen süreye göre değişmediği yönünde yorumlanmıştır.

Tablo 4.8. *Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Gruplar	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Geleneksel Rol	Gruplar Arası	1300.236	2	650.118	3.119	.049*
	Grup İçi	17302.752	83	208.467		
	Toplam	18602.988	85			
Eşitlikçi Rol	Gruplar Arası	41.314	8	20.657	.312	.733
	Grup İçi	5503.442	83	66.307		
	Toplam	5544.756	85			

* $p<.05$

Güç paylaşımı değişkeni varyansların homojenliği varsayımını ihlâl ettiği için ebeveynliğe geçiş sürecinde olan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımının ebeveyn olarak geçirilen süreye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek adına Welch ANOVA testi uygulanmıştır. Tablo 4.9.'da verilen Welch testi sonuçlarına göre ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı puan ortalamalarının ebeveyn olarak geçirilen süreye istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F(2,46.909)=6.079$, $p<.05$].

Tablo 4.9. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Welch ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	İstatistik	df1	df2	P
Güç Paylaşımı	6.079	2	46.909	.004*

* $p < .05$

Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek için Games-Howell testi kullanılarak yapılan Post-Hoc kıyaslamalarına dair sonuçlar Tablo 4.10.'da belirtilmiştir. Tablo 4.10. izlendiğinde 0-12 ($\bar{x}=126.39$, $ss=9.87$) aylık ve 24-36 ($\bar{x}=114.25$, $ss=18.53$) aylık ebeveynlik deneyimi olan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı puan ortalamalarının birbirinden anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. 12-24 ($\bar{x}=118.87$, $ss=13.58$) aylık ebeveynlik deneyimi olan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı puan ortalamaları ise diğer iki gruptan anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.10. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları

Süre (ay) (I)	Süre (ay) (J) (Karşılaştırma)	Ortalamalar Farkı (I-J)	sd	p
0-12	12-24	7.51894	3.26	.067
	24-36	12.14394	3.90	.009*
12-24	0-12	-7.51894	3.26	.067
	24-36	4.62500	4.46	.559
24-36	0-12	-12.14394	3.9	.009
	12-24	-4.62500	4.46	.559

* $p < .05$

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları alanyazındaki bilgiler çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Son olarak araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bireylerin ebeveyn olmanın rol ve sorumluluklarına uyum sağlamaya çalıştıkları ebeveynliğe geçiş süreci, aynı zamanda yaşamlarında önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Ebeveyn olmanın etkileri, bireylerin mental sağlığından çift ilişkisinin niteliğine kadar geniş bir yelpazede gözlemlenebilir (Cowan ve Cowan, 2000; Parfitt ve Ayers, 2014). Bununla birlikte günümüzde, ebeveyn-çocuk ilişkisinin önemini vurgulayan kültürel fikirler ile erkeklerin çocuk bakımına katkısını ve kadınların ev-iş dengesini vurgulayan toplumsal cinsiyet eşitliği fikirleri ebeveynliğe geçiş sürecini daha karmaşık ve ilgi çekici hale getirmektedir (Grunow ve Evertsson, 2016). Ebeveynliğe geçiş, bireysel ve ilişkisel değişimlerin yanı sıra toplumsal ve kültürel dinamikler de sunan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Spiteri, 2018). Bu çalışmada ebeveynliğe geçiş süreci Feminist bir lens ile incelenmiş ve ebeveynliğe geçişin evli bireylerin evlilik rol beklentilerine ve ilişkilerindeki güç paylaşımına etkisi araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular alanyazındaki bilgiler ışığında tartışılmıştır.

5.1.1. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada elde edilen bulgulara göre ebeveynliğe geçiş sürecinin, evli bireylerin evlilik rol beklentileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireyler, çocuk sahibi olmayanlara göre daha geleneksel rolleri benimsemektedirler. Ayrıca ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin eşitlikçi rol beklentileri çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Ebeveynliğe geçiş durumu geleneksel ve eşitlikçi rol beklentileri üzerinde etkili olsa da bu etkinin istatistiksel olarak düşük olması, katılımcıların nispeten eşitlikçi eğilime sahip profildeki bireylerden oluşmuş olması ile açıklanabilir. Bu durumda ebeveynliğe geçiş, bireylerin cinsiyet rolü tutumlarını altüst etmemektedir ancak bireyleri eskisine göre daha geleneksel hale getirebilmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular alanyazın ile tutarlıdır. Ebeveynliğe geçişin bireylerin geleneksel rol tutumlarını arttırdığını ve ev işlerinin paylaşılmasına dair eşişsizliği pekiştirdiğini ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Katz-Wise, Priess ve Hyde, 2010; Koivunen, Rothaupt ve Wolfgram, 2009; Western, 2014). Kadın ve erkekten beklenen toplumsal cinsiyet rolleri, onların anne/baba olarak da nasıl davranmaları gerektiğini belirlemektedir. Kadınların bebek bakımı konusundaki doğal kaynakları (hamilelik, emzirme vb.) ile kadına atfedilen toplumsal cinsiyet söylemleri (bakımveren, fedakâr, uyumlu vb.) birleştiğinde kadınlar için *annelik* rolünün ön plana çıktığı görölmektedir. Ebeveyn rolü, erkeklere nazaran kadınların benlik kurgusunda daha önemlidir (Simon'dan aktaran Roy ve diğ., 2014). Örneğin, kadınlar çoğu zaman kendi kariyer gelişimleri yerine anneliği öne çıkarmaktadırlar (Deutsch, Kokot ve Binder 2007). Bu durum geleneksel kültürlerde daha belirgindir (Vijver, 2007). Söz konusu erkekler olduğunda ise alanyazında iki kavramsallaştırma ile karşılaşılmaktadır: erkek olarak babalık ve ebeveyn olarak babalık. Bu doğrultuda baba olmak (*fatherhood*) ve babalık yapmak (*fathering*) olarak iki ayrımdan söz edilebilir. Baba olmak, cinsiyetlendirilmiş bir statü olarak karşımıza çıkmaktadır ve geleneksel erkek rollerini (koruyucu olmak, para kazanmak, otorite olmak) içerir (Bozok, 2018b). Kadınların kimlik hiyerarşisinde öne çıkan annelik rolü ile birlikte, erkeklerin kimlik hiyerarşisinde de baba olmanın geleneksel rolleri ön plana çıkabilir. Örneğin, kadınların bakım veren rollerinin öne çıkması, ebeveynlik izninin annelerin lehine olması, yeni doğan bebeğin getirdiği ekonomik yükler erkeklerin kimlik hiyerarşisinde *eve ekmek getiren* rolünün belirginleşmesine sebep olabilir (Katz-Wise ve diğ., 2010). Yeni ebeveyn olan bireylerin daha geleneksel roller benimsemesi çoğu zaman bilinçsizce ortaya çıkmaktadır (Walzer, 1998).

Geçmişten günümüze erkekler de çocuk bakımına aktif katılım göstermeye başlamıştır. Babalık yapmak, modern anlamda erkeklerin ebeveynliğine, ilgili ve eşişlikçi babalara işaret etmektedir (Bozok, 2018b). “İyi anne” olmak oldukça yapılandırılmıştır, buna dair toplumsal beklentiler bebek bakımının her alanında vardır. Buna karşın babaların özellikle küçük bir çocuğun bakımına katılmaları için çok az toplumsal kaynak sunulmuştur. Hatta babaların bebek bakımına katılmalarının aleyhine toplumsal baskılar ile karşılaşmaları bile mümkündür (Pedersen, 2012). Kadınların ve erkeklerin bebeğin gelmesine hazırlık süreci birbirinden farklılaşmaktadır. Çoğu zaman yeni babalar ebeveyn olmaya yeni annelere göre daha hazırlıksız yakalanırlar (Condon, Boyce ve Corkindale, 2004). Örneğin kadınlar bebekleri ile hamilelikten itibaren duygusal bağ duymaya başlarken, erkekler doğum sonrasında bebekle ilgilendikçe duygusal bağ kurmaktadır (Spiteri, 2018). Tüm bunlar, bebek

ile ilgilenme konusunda anneye daha fazla rol biçilmesine ve aile içinde geleneksel cinsiyet rollerinin belirginleşmesine neden olmaktadır.

Ülkemizde –genellikle- yeni evli bireylerin bir an önce çocuk sahibi olması beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında evliliğin ilk yıllarında çocuk sahibi olan çiftler ve çocuk sahibi olmayı erteleyen çiftler arasında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum farklılıklarının olması muhtemeldir. Bu araştırmanın katılımcılarından ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireylerin, evliliklerinin ilk beş yılı içerisinde çocuk sahibi oldukları göz önüne alınırsa, bu grubun çocuk sahibi olmayan katılımcılara göre hâlihazırda daha geleneksel tutumlara sahip olma olasılığı düşünülebilir. Bu ihtimalin kontrol edilebilmesi için bu konu ile ilgili boylamsal çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Ebeveyn olmaya daha geniş bir perspektiften bakıldığında, makro sistemdeki toplumsal geleneklerin ve kamusal düzenlemelerin ebeveynliğin geleneksel yönlerine hizmet ettiği söylenebilir. Öyle ki Roy ve diğerleri (2014), ebeveynliğe geçiş sürecinde geleneksel rolleri benimseyen çiftlerin ebeveynliğe daha iyi uyum sağladığını belirtmiştir. Dolayısıyla eşitliği idealize eden bireyler bile ebeveynliğe geçiş sürecinde çoğu zaman farkında olmadan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimsiyor olabilirler. Ancak sosyolojik ve güncel olaylara paralel olarak yaşadığımız çağ, cinsiyet eşitliğinin farkındalığının ve öneminin vurgulandığı bir dönemdir. Eğitim, istihdam, romantik ilişkiler gibi birçok alanda ilerleme kaydeden cinsiyet eşitliğinin, ebeveynlik konusunda tıkanması sonucunda ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireyler karmaşık hatta çelişkilerle dolu bir süreç deneyimleyebilirler.

Bu araştırmadan elde edilen diğer bulgu, ilişkideki güç paylaşımının ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireyler ve çocuk sahibi olmayan evli bireyler arasında farklılaştığını ortaya koymuştur; ebeveynliğe geçiş sürecindekilerin ilişkilerindeki güç paylaşımı eşitliği daha düşük bulunmuştur. Evlilik rol beklentileri ile ilgili olarak elde edilen bulguların yorumlanmasında olduğu gibi bu bulgu yorumlanırken de ebeveynliğe geçişin güç paylaşımı üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak düşük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Güç, kısaca partnerlerin birbirini etkileme kapasitesi olarak tanımlansa da alanyazında bir çiftin ilişkisindeki güç eşitliğini anlamak için birçok bileşen değerlendirilmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerinin benimsenme derecesi, otoritenin nasıl ele alındığı, ilişkisel stres durumlarına verilen tepkiler, partnerlerin arasındaki arkadaşlık bağı, iş birliği, uyum, sorumlulukların paylaşımı ilişkideki gücün eşit paylaşımı ile ilişkilendirilmektedir (Fishbane, 2011; Knudson-Martin, 2013; Rabin, 1996). Ebeveynliğe geçiş döneminde bireylerin eskisine göre gelenekselleşmesi, bireylerin eşitlikten uzaklaşmalarına ve ilişkideki güç dengesinin göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Bununla birlikte *mükemmel anne* olmaya dair toplumsal

baskılar da annelere ağır duygusal sorumluluklar yüklemektedir ve ebeveyn olmak kadınlar için erkeklere kıyasla daha yıpratıcı bir süreç haline gelmektedir (Choi, Henshaw, Baker ve Tree 2005; Faircloth, 2020). Örneğin, algılanan eşitlik düzeyi kadınlarda ebeveynliğe geçiş sürecinde düşerken, erkeklerde değişmemektedir (Meier ve diğ., 2020). Diğer yandan aileye yeni bir bebeğin katılması ile ortaya çıkan yeni sorumluluklar partnerler arasında sürtüşmelere ve anlaşmazlıklara neden olabilmektedir (Kluwer, 2010). Lawrence, Cobb, Rothman, Rothman, Branbury (2008), yaptıkları araştırmada ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin, ebeveyn olmayanlara kıyasla evlilik doyumunda daha fazla düşüş yaşadığını ortaya koymuştur. Dew ve Wilcox (2011) ise yaptıkları araştırmada, yeni bir bebeğin doğumunun ardından evlilik rollerinin gelenekselleşmesinin, evlilik doyumundaki düşüşleri doğrudan açıklamadığını, ancak yeni annelerin evlilikteki adaletsizlik algılarının bu ilişkiye aracılık ettiğini belirtmiştir. Bu örneklerde olduğu gibi ebeveynliğe geçiş dönemindeki düşük ilişki kalitesinin çiftlerin daha sık tartışma yaşamalarına neden olduğu belirlenmiştir (Kluwer ve Johnson, 2007). Buna ek olarak ebeveynliğe geçişin çift ilişkisine önemli etkilerinden biri de çiftin birlikte geçirdikleri vaktin azalmasıdır, bu durumun çift ilişkisinin romantik niteliğini olumsuz etkilemesi muhtemeldir (Dex ve Wilcox, 2011; Lévesque, Bisson, Charton ve Fernet, 2020). Collins (2003), partnerler arasındaki arkadaşlık duygusunun eşitliğin ve yakınlığın bileşiminden oluştuğunu bununla birlikte bebek sahibi olmanın *arkadaş çiftleri*, cinsiyete dayalı iş bölümü yapan *tamamlayıcı rollere sahip ortaklara* dönüştürdüğünü belirtmiştir (Faircloth, 2015).

Alanyazındaki çalışmalar genellikle ebeveynliğe geçiş sürecinin evli bireylerin ilişki niteliğini düşürdüğünü ortaya koymaktadır. Ancak tartışılan bir nokta da ebeveyn olan çiftlerin ilişki niteliğindeki düşüşte gerçekten ebeveynliğe geçiş mi etkilidir yoksa bu durum zamanın bir getirisi midir sorusu olmuştur (Kluwer, 2010). Bu araştırmada, evlilik süreleri en fazla beş yıl ile sınırlandırılmış ebeveyn olan ve çocuk sahibi olmayan iki grubun karşılaştırılması ve ebeveyn olan bireylerin ilişkilerindeki güç eşitliğinin daha düşük bulunması, ilişki niteliğindeki düşüşlerin zamanın etkisinden bağımsız olarak ebeveynliğe geçiş süreci ile ilişkilendirilebileceğini desteklemektedir. Doss, Rhoades, Stanley ve Markman (2009) ise evliliğin ilk sekiz yılı boyunca ebeveynlerin ve ebeveyn olmayanların genel ilişki işleyişinde genellikle benzer miktarlarda düşüş gösterdiğini, ancak bu değişikliklerin ebeveynler için bebeğin doğumundan sonra aniden meydana gelme eğiliminde olduğunu; ebeveyn olmayanlar için zamanla daha kademeli olarak gerçekleştiğini saptamışlardır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ve alanyazındaki bilgiler göz önüne alındığında ebeveynliğe geçiş sürecinin bireylerin yaşamlarındaki en zorlu geçiş dönemlerinden biri olduğu söylenebilir. Birçok araştırma, ebeveynliğe geçiş sürecindeki stresörlerin çift ilişkisine olumsuz etkilerini ortaya koysa da ebeveyn olmak bireyler tarafından aynı zamanda oldukça olumlu bir yaşam olayı olarak deneyimlenmektedir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde gelişimsel bir yaşam krizi olarak nitelendirilebilecek ebeveynliğe geçiş sürecinin nasıl atlatıldığı önem kazanmaktadır.

5.1.2. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveynliğe Geçiş Durumu ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın hipotezleri cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, evli bireylerin geleneksel ve eşitlikçi rol beklentilerinin ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin ortak etkisine göre değişmediği görülmüştür. Başka bir ifade ile cinsiyet, ebeveynliğe geçiş dönemindeki cinsiyet rolü tutum değişikliklerine etki etmemektedir. Alanyazın incelendiğinde cinsiyetin, toplumsal cinsiyet rolü tutumları ile ilişkili olduğu bilinmektedir, genellikle erkekler kadınlara göre daha geleneksel cinsiyet rolleri benimsemektedirler (Çiçek ve Çopur, 2018; Sönmez, 2020). Bununla birlikte ebeveynliğe geçiş sürecini inceleyen araştırmalardan bazıları erkeklerin kadınlardan daha geleneksel rolleri benimsediğini belirtirken (Katz ve diğerleri, 2010), bazı araştırmalar ise bu süreçte cinsiyet rolü tutum değişikliklerinin cinsiyete göre değişmediğini ortaya koymuştur. McDonell (2018), yaptığı araştırmasında baba olmanın erkekleri daha aile odaklı yaptığını ancak cinsiyet rolü tutumlarını etkilemediğini ileri sürmüştür.

Cinsiyet ile ilgili olarak elde edilen diğer bulgu ise evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımının, ebeveynliğe geçiş durumunun ve cinsiyetin ortak etkisine göre değişmediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç iki farklı şekilde ele alınabilir. Öncelikle alanyazına bakıldığında, ebeveynliğe geçiş sürecindeki güç paylaşımının genellikle kadının aleyhine olduğunu belirten görüşler mevcuttur (Sevón, 2011). Ancak bu çalışmada cinsiyetin, ebeveynliğe geçiş sürecindeki güç dengesinin değişimi üzerinde etkili olmaması kullanılan ölçek ile ilgili olabilir. Araştırmada kullanılan ölçek (ÇİGPÖ), bireyler bazında algılanan güç paylaşımından ziyade ilişkideki güç paylaşımını ölçmektedir. Ölçeęe göre ilişkide bir kişinin daha güçlü/güçsüz olması ilişkinin güç dengesini olumsuz etkileyecektir yani ölçeği cevaplayan taraf, güçlü taraf bile olsa ölçekten alınan puan olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle bu

araştırma için cinsiyetin etkisi saptanamamış olabilir. İkinci olarak bu çalışmanın nispeten eşitlikçi tutumlara sahip olması beklenen evli bireylerle yapıldığı ve ilişkideki güç paylaşımının power over statüsü ile birlikte arkadaşlık, uyum, ilişkide kendini ifade edebilme gibi bileşenleri içerdiği göz önüne alınırsa erkekler de ebeveynliğe geçiş sürecinde yalnız, stresli, babalığa yabancı hissetmiş, bu durum onları da ilişki olarak güçsüzleştirmiş, bu nedenle ebeveynliğe geçiş sürecinde cinsiyetin güç paylaşımına etkisi anlamlı bulunamamış olabilir. Bu durumun daha iyi anlaşılması için yapılacak başka araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

5.1.3. Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentilerinin (Geleneksel Rol-Eşitlikçi Rol) ve İlişkilerindeki Güç Paylaşımının Ebeveyn Olarak Geçirilen Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Evlilik rol beklentilerinin ve ilişkideki güç paylaşımının ebeveyn olarak geçirilen süreye göre incelenmesi için evli bireyler bebeklerinin yaşına (0-12 ay, 12-24 ay, 24-36 ay) göre gruplandırılmıştır; bebeğin yaşı, aynı zamanda ebeveyn olarak geçirilen süreyi ifade etmektedir. Buna göre evli bireylerin geleneksel ya da eşitlikçi rol beklentilerinin ebeveyn olarak geçirilen süreye göre değişmediği görülmüştür. İlişkideki güç paylaşımı incelendiğinde ise ebeveyn olarak geçirilen süre arttıkça evli bireylerin ilişkilerinin güç dengesinin azaldığı görülmüştür.

Ebeveynlik rollerinin ve sorumluluklarının dağılımı, bebeğin doğumundan hemen sonra ortaya çıkan bir durumdur ve bu dağılımın geleneksel ya da eşitlikçi niteliği de hemen gözlemlenebilir. Bununla birlikte kadınlar annelik izni süresince bebek bakımında hem deneyim kazanmakta hem de esas bakım veren konumunda olmaktadır dolayısıyla annelik izni bittiğinde -bireyler eşitlikçi tutuma sahip olsalar bile- bu durumun ansızın kadın ve erkek arasında eşitlenmesi mümkün olmayabilir (Katz-Wise ve diğ., 2010; Lévesque ve diğ., 2020). Ancak bir bebek sahibi olmanın çiftin ilişki niteliğine etkisi zaman içerisinde bireylerin ebeveynliğe geçiş sürecine nasıl uyum sağladıklarıyla ilgili olarak kendini gösterecek bir durumdur. Ebeveynliğe geçiş sürecinde ilişki niteliğine dair değişkenleri araştıran çalışmaların bazıları, ilişki niteliği ile ilgili değişkenin ebeveynliğe geçiş döneminin başlarında yüksek olduğu, ardından dramatik bir düşüşün saptandığı ve ebeveynliğe geçişin sonlarına doğru tekrar yükseldiği “U şeklinde grafikler” elde etmiştir (Huss ve Pollmann-Schult, 2019). Bunun nedeni hamilelik sürecinin birçok çift için eğlenceli ve ilişkiyi olumlu olarak besleyen bir dönem olarak yorumlanmasıdır (Roy ve diğerleri, 2014). Hatta hamilelik süreci ve doğumu izleyen ilk birkaç ayki dönemde çiftlerin ilişkisi ebeveyn olmadan öncesine

göre bile olumlu gelişmeler gösteriyor olabilir. Sevón (2011), ebeveynliğe geçiş sürecini aşamalı olarak kavramsallaştırdığı çalışmasında, kadınların hamilelik sürecindeyken partnerleri, ilişkileri ve babanın gelecekteki ebeveyn katılımı için olumlu görüşler belirttiğini ortaya koymuştur. Doğum sonrası ilk aylardaki cinsiyete dayalı iş bölümü ise anneliğin biyolojik yönlerine (emzirme vb.) atfedilerek olağan karşılanmaktadır. Ancak doğumdan sonraki altıncı aydan itibaren anneler, babaların bebek bakımına ilişkin olumsuz görüşler belirtmeye başlamışlar ve ebeveynlik sorumlulukları hakkında adaletsizlik duygusu hissetmişlerdir.

5.2. Sonuç

Bu araştırmada ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin evlilik rol beklentileri (geleneksel rol ve eşitlikçi rol) ve ilişkilerindeki güç paylaşımı incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre;

- Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireyler, çocuk sahibi olmayan evli bireylere göre daha geleneksel evlilik rol beklentilerini benimsemektedirler. Bununla birlikte ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin tutumları da çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşüktür. Bu iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde ebeveynliğe geçiş sürecinin bireylerin evlilik rol beklentilerini daha geleneksel hale getirdiği söylenebilir.
- Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ilişkilerindeki gücün paylaşımı çocuk sahibi olmayan evli bireylere göre eşitlikten daha uzaktır.
- Cinsiyet, ebeveynliğe geçiş süreci ile meydana gelen evlilik rol beklentilerine ilişkin değişimlere etki etmemektedir. Buna göre; ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ve çocuk sahibi olmayan evli bireylerin geleneksel ya da eşitlikçi rol beklentilerine ilişkin farklılıklar üzerinde cinsiyet etkili değildir.
- Cinsiyet, ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve çocuk sahibi olmayan evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımına ilişkin farklılık üzerinde etkili değildir.
- Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin geleneksel ve eşitlikçi rol beklentileri ebeveyn olarak geçirilen süreye göre değişmemektedir; kısaca, evlilik rol beklentilerine ilişkin tutumlar ebeveyn olarak geçirilen süreye göre değişmemektedir.
- Ebeveynliğe geçiş sürecindeki evli bireylerin ilişkilerindeki güç paylaşımı, ebeveyn olarak geçirilen süre ilerledikçe eşitlikten uzaklaşmaktadır.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarından yola çıkılarak uygulayıcılara, araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada, ebeveynliğe geçiş sürecinin bireylerin -eşitlikçi profilde olmalarına rağmen- gelenekselleşmesinde etkili olduğu görülmüştür. Aile danışmanları, çift ilişkisini ele alırken gizil ve örtük toplumsal cinsiyet kalıplarına karşı duyarlı olmalıdır.
- Çift ilişkisindeki güç paylaşımının, psikolojik danışma sürecinde göz ardı edilen bir kavram olduğu düşünülmektedir. Çiftlerin ilişkisel ve bireysel iyi oluşlarının artırılması için güç, otorite ve geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin alt mesajlar içeren iletişim kalıplarına psikolojik danışma sürecinde dikkat edilmeli, bu mesajlar yüzeye getirilmeli ve işlenmelidir.
- Psikolojik Danışmanların çok kültürlü ve feminist bir bakış açısı kazanmaları için Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans programlarında toplumsal cinsiyet ve çok kültürlülüğe ilişkin zorunlu ve seçmeli derslere önem verilmesi önerilmektedir. Bu kavramlarının aile danışmanlığı lisansüstü programlarının müfredatlarında ise aile ve çift danışmanlığı için özelleştirilerek yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Ebeveynliğe geçiş süreci birçok açıdan stresli bir yaşam olayıdır. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki çiftlerden oluşturulacak paylaşım grupları, yeni anne babaların deneyimlerini profesyonel bir ortamda ifade etmelerini ve karşılıklı yardımlaşmalarını sağlayabilir. Bu paylaşım grupları belediyeler, aile sağlığı merkezleri tarafından desteklenerek daha ulaşılabilir hale getirilebilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada elde edilen sonuçların genellenebilirliğinin artırılması için araştırmanın daha büyük çalışma grubuyla tekrarlanması önerilmektedir.
- Sosyoekonomik düzey evli bireylerin ebeveynliğe geçiş dönemini nasıl deneyimlediğini şekillendiren önemli etmenlerden birisidir. Bu araştırma orta ve orta-üst sosyoekonomik düzeydeki katılımcılarla yürütülmüştür. Ebeveynliğe geçiş döneminin daha iyi anlaşılması için farklı sosyoekonomik düzeydeki grupların incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

- Bu çalışma bir nedensel karşılaştırma araştırmasıdır, evlilik rol beklentileri ve güç paylaşımı ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan iki gruba göre karşılaştırılmıştır. Ebeveynliğe geçiş sürecindeki değişimlerin daha iyi anlaşılabilmesi için boylamsal çalışmalar (en az üç dalga içeren: hamilelik öncesi, hamilelik dönemi, ebeveynliğe geçiş) yapılması önerilmektedir. Ayrıca bu süreçler ile ilgili olarak nitel çalışmalar da yapılabilir.
- Bu çalışmada istenen sayıda katılımcıya ulaşamadığı için dyadic analiz kullanılamamıştır. Ancak dyadic analiz ile iki partnerin de ilişkiye dair algıları birlikte değerlendirilebilir. Böylece çiftlerin ilişkisel niteliklerindeki değişimlerin incelenmesinde daha geçerli sonuçların elde edileceği söylenebilir.
- Ebeveynlik, güç ve toplumsal cinsiyet rolleri aynı zamanda sosyoloji alanında işlenen konulardır. Bu konuların incelenmesinde multidisipliner çalışmaların yapılmasının alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

5.3.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Geniş bir perspektif ile ele alındığında toplumsal ve kültürel söylemlerin yanında kamusal uygulamaların da ebeveynliğe geçiş sürecindeki bireylerin geleneksel rolleri benimsemesine hizmet ettiğini söylemek mümkündür. Çoğunlukla annenin bakım veren rolünü, babanın çalışan rolünü destekleyen yasalar ve iş yeri politikaları ile karşılaşılmaktadır. Bu döngüyü kırmak için ilk olarak babalık izninin de annelik izni kadar uzun olması önerilmektedir. Ayrıca yeni doğana bakım vermek için anne genellikle tek başına yeterli olmamakta ve anneanne, babaanne gibi kök aile büyüklerinden yardım alınmaktadır. Annenin aile büyükleri yerine baba ile bebek bakımını paylaşmasının cinsiyet eşitliği ve güç dengesine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
- Ebeveynliğe hazırlık eğitimleri yaygınlaştırılmalı ve erkeklerin katılımı teşvik edilmelidir.
- Kamusal alanda erkeklerin de çocuk bakımından sorumlu olmaları için alanlar yaratılmalıdır. Örneğin bazı alışveriş merkezlerinde bebek bakım odasının kadınlar tuvaleti içinde olduğu görülmektedir. Bunun yerine ortak erişime açık bebek bakım odaları yaygınlaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ades, A. J. (2008). *An examination of the narratives of men in power-sharing marital relationships: a feminist perspective*. Unpublished doctoral dissertation. Faculty of the Graduate School of the University of Maryland, USA.
- Akgül-Gök, F. ve İl, S. (2017). Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 523-533. doi: 10.17719/jisr.20175434616
- Akpınar, B. ve Kırlioğlu, M. (2020). Bazı değişkenler açısından evlilik uyumunun incelenmesi ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun evlilik uyumuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 736-746.
- Allen, K. R., Walker, A. J., & McCann, B. R. (2013). Feminism and families. In: G. W. Peterson and K. R. Bush (Eds.), *Handbook of Marriage and the Family* (3rd ed., pp. 139-158). Newyork: Springer.
- Altınova, H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- American Psychological Association. (2020). *APA Dictionary of Psychology*. Erişim adresi: <https://dictionary.apa.org/>
- Arıcı-Şahin, F. (2017). *Feminist yaklaşıma dayalı ilişki geliştirme programının güç paylaşımı, benlik yönelimleri ve çift uyumuna etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arıcı-Şahin F. ve Keklik, İ. (2019) Conceptualization of power sharing between partners in couple relationships: a scale development study in Turkey. *Journal of Family Social Work*, 22(3), 253-273. doi: 10.1080/10522158.2018.1542649
- Barett, N., Hanna, L., & Fitzpatrick O. V. (2018). Barriers to first time parent groups: A qualitative descriptive study. *Nursing & Health Science*, 20, 464-471. doi:10.1111/nhs.12536
- Barnes, M. W. (2015). Gender differentiation in paid and unpaid work during the transition to parenthood. *Sociology Compass*, 9(5), 348-364. doi: <https://doi.org/10.1111/soc4.12263>
- Baxter, J., Buchler, S., Perales, F., & Western, M. (2015). A life-changing event: First births and men's and women's attitudes to mothering and gender divisions of labor. *Social Forces*, 93(3), 989-1014. doi: 10.1093/sf/sou103
- Belsky, J., & Rovine, M. (1990). Patterns of marital change across the transition to parenthood: Pregnancy to three years postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52(1), 5-19.
- Bianchi, S. M., & Mattingly, M. J. (2003). Time, work, and family in the united states. *Advances in Life Course Research*, 8, 95-118. doi: 10.1016/S1040-2608(03)08005-5

- Blair, S. L. (2013). The division of the labor. In: G. W. Peterson and G. R. Bush (Eds.), *Handbook of Marriage and Family*. (3rd ed., pp. 613-635). Newyork: Springer.
- Block, J. (2016). *Relationship satisfaction and coparenting over the transition to parenthood: Depression, division of labor, and child temperament as moderators*. Unpublished master thesis. Old Dominion University, Virginia, USA.
- Bray, J. H. (1995). Family assessment: current issues in evaluating families. *Family Relations*, 44(4), 469-477.
- Botkin, D. R., Weeks, M. N., & Morris, J. E. (2000). Changing marriage role expectations: 1961–1996. *Sex roles*, 42(9-10), 933-942.
- Bozok, M. (2018a). Türkiye’de ataerkillik, kapitalizm ve erkeklik ilişkilerinde biçimlenen babalık. *Fe Dergi*, 10(2), 30-42.
- Bozok, M. (2018b). *Ebeveynlik, erkeklik ve çalışma hayatı arasında türkiye’de babalık*. Araştırma Raporu. Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), İstanbul.
- Bush, K. R., Price, C. A., Price S. J., & McKenry, P. C. (2017). Families coping with change: A conceptual overview. In: C. A. Price, K. R. Bush, S. J. Price (Eds.), *Families & Change*. (5th. ed., pp. 28-53). Los Angeles: Sage.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carter, B. & McGoldrick, M. (1988). *The changing family life cycle: A framework for family therapy*. (2nd ed). Massachusetts: Gardner Press.
- Christopher, C., Umemura, T., Mann, T., Jacobvitz, D., & Hazen, N. (2015). Marital quality over the transition to parenthood as a predictor of coparenting. *Journal of Child and Family Studies*, 24(12), 3636-3651. doi: 10.1007/s10826-015-0172-0
- Choi P., Henshaw C., Baker S., & Tree J. (2005). Supermum, superwife, supereverything: Performing femininity in the transition to motherhood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 23(2), 1671–1680. doi: 10.1080/02646830500129487
- Cohen, L., Manion, L., & Morrisom, K. (2000). *Research methods in education*. New York: Routledge.
- Condon, J. T., Boyce, P., & Corkindale, C. J. (2004). The first-time fathers study: A prospective study of the mental health and wellbeing of men during the transition to parenthood. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 38(1-2), 56-64. doi: 10.1111/j.1440-1614.2004.01298.x
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1988). Who does what when partners become parents: Implications for men, women, and marriage. *Marriage & Family Review*, 12(3), 105-131.

- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1995). Interventions to ease the transition to parenthood: Why they are needed and what they can do. *Family relations*, 44(4) 412-423.
- Cowan, C. P., Cowan, P. A., Heming, G., & Miller, N. B. (1991). Becoming a family: Marriage, parenting, and child development. In: P. A. Cowan and M. Hetherington (Eds.), *Family Transitions* (1st ed., pp. 79-110). Routledge.
- Cowan, P. A. (1991). Individual and family life transitions: A proposal for a new definition. In: P. A. Cowan and M. Hetherington (Eds.), *Family Transitions* (1st ed., pp. 3-30). Routledge.
- Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cowdery, R., Knudson-Martin, C., & Mahoney, A., R. (2009). In: C. Knudson-Martin and A.R. Mahoney (Eds.), *Couples, Gender and Power: Creating Change in Intimate Relationships* (1st ed., pp. 127-147). New York, NY: Springer.
- Crohan, S. E. (1996). Marital quality and conflict across the transition to parenthood in African American and White couples. *Journal of Marriage and the Family*, 933-944.
- Çaykuş, E. T. (2020). *İlişki istikrarı: ilişkilerde güç algısı, ilişkiyel alçakgönüllülük ve romantik ilişkilerde obsesyon ve kompulsiyon ilişkilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çiçek, B., & Çopur, Z. (2018). Bireylerin kadınların çalışmasına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(4), 1-21.
- Çopur, Z. ve Şafak, Ş. (1999). Gençliğin evliliğe ilişkin rol beklentilerinin oluşması. *Eğitim ve Bilim*, 23(113).
- Deutsch, F. M., Kokot, A. P., & Binder, K. S. (2007). College women's plans for different types of egalitarian marriages. *Journal of Marriage and Family*, 69(4), 916-929. doi:10.1111/j.1741-3737.2007.00421.x
- Dew, J., & Wilcox, W. B. (2011). If momma ain't happy: Explaining declines in marital satisfaction among new mothers. *Journal of Marriage and Family*, 73(1), 1-12. doi: 10.1111/j.1741-3737.2010.00782.x
- Disk/Genel İş Sendikası Raporu (2020). *Türkiye'de Kadın Emeği Raporu*. Ankara.
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2009). The effect of the transition to parenthood on relationship quality: an eight-year prospective study. *Journal of personality and Social Psychology*, 96(3), 601.
- Dunn, M. S. (1960). Marriage role expectations of adolescents. *Marriage and Family Living*, 22(2), 99-111.

- Dur, C. (2020). *Evli bireylerde eşe kendini açma ve eş tükenmişliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dünya Ekonomik Formu. (2020). *Global Gender Gap*. Araştırma Raporu. Cenevre.
- Dvorsky, G., & Hughes, J. (2008). *Postgenderism: Beyond the gender binary*.
- Dyer, W. G. (1962). Analyzing marital adjustment using role theory. *Marriage and Family Living*, 24(4), 371-375.
- Eker, H. (2018). Toplumsal cinsiyet bağlamında iş dışı zaman kullanımı: kamuda çalışanlar üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1218-1240.
- England, P. (2010). The gender revolution: Uneven and stalled. *Gender & society*, 24(2), 149-166. doi: 10.1177/0891243210361475
- Enns, C. Z. (1988). Dilemmas of power and equality in marital and family counseling: Proposals for a feminist perspective. *Journal of Counseling & Development*, 67(4), 242-248. doi:10.1002/j.1556-6676.1988.tb02591.x
- Eraslan, D., Yakalı-Çamoğlu, D., Harunzade, Y. P., Ergun, B. M., & Dokur, M. (2012). Interpersonal communication in and through family: Structure and therapy in Turkey. *International Review of Psychiatry*, 24(2), 133-138.
- Erikson, E. (1968). *İdenty: Youth and Crsis*. USA: W. W. Norton & Company.
- Erzeybek, B. ve Çifçi, E., G. (2019). Akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 61-80.
- Esmer, Y. (2012). *Türkiye Değerler Atlası*. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul. https://www.academia.edu/9620697/T%C3%BCrkiye_De%C4%9Ferler_Atlas%C4%B1_2012_sayfasından_erişilmiştir.
- Faircloth, C. (2015). Negotiating intimacy, equality and sexuality in the transition to parenthood. *Sociological Research Online*, 20(4), 1-11. doi: 10.5153/sro.3705
- Faircloth, C. (2020). When equal partners become unequal parents: couple relationships and intensive parenting culture. *Families, Relationships and Societies*. 1-18. doi: 10.1332/204674319X15761552010506
- Feldman, R., Sussman, A. L., & Zigler, E. (2004). Paternal leave and work adaptation at the transition to parenthood: Individual, marital, and social correlated. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(4), 459-479.
- Fishbane, M. D. (2001). Relational narratives of the self. *Family Process*, 40(3), 273-291. doi: 10.1111/j.1545-5300.2001.4030100273.x

- Fishbane, M. D. (2007). Wired to connect: Neuroscience, relationships, and therapy. *Family Process*, 46(3), 395. doi: 10.1111/j.1545-5300.2007.00219.x
- Fishbane, M. D. (2011). Facilitating relational empowerment in couple therapy. *Family Process*, 50(3), 337-352. doi: 10.1111/j.1545-5300.2011.01364.x
- Fishbane, M. D., & Wells, M. A. (2015). Toward relational empowerment: interpersonal neurobiology, couples, and the societal context. . In: C. Knudson-Martin, M. A. Wells and S. K. Sammam (Eds.), *Socio-Emotional Relationship Therapy* (pp. 27-40). New York, NY: Springer.
- Fox B. (2001). The formative years: How parenthood creates gender. *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 28(4): 373–390.
- Fox, G. L., & Murry, V. M. (2000). Gender and families: Feminist perspectives and family research. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1160-1172. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01160.x>
- George, D., & Mallery, P. (2020). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. New York: Routledge.
- Girardin, N., Bühlmann, F., Hanappi, D., Le Goff, J. M., & Valarino, I. (2016). The transition to parenthood in Switzerland: Between institutional constraints and gender ideologies. In: D. Grunow and M. Evertsson (Eds.), *Couples' Transitions to Parenthood: Analysing Gender and Work in Europe* (pp. 146-170). Edward Elgar Publishing.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile Terapisi: Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. (çev. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 1995).
- Glick, P. C. (1977). Updating the life cycle of the family. *Journal of Marriage and the Family*, 39(1), 5-13.
- Goldenberg, I., & Goldenberg, H. (2006). *Family Therapy and Overview*. USA: Brooks/Cole Publishing Com.
- Gottman, J., & Silver, N. (1999). *The seven principles for making marriage work*. New York, NY: Crown.
- Gross, C. L., & Marcussen, K. (2017). Postpartum depression in mothers and fathers: The role of parenting efficacy expectations during the transition to parenthood. *Sex Roles*, 76(5-6), 290-305. doi: 10.1007/s11199-016-0629-7
- Grunow, D., & Evertsson, M. (2016). *Couples' transitions to parenthood: Analysing gender and work in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Günay, G., ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.

- Haddock, S. A., Zimmerman, T. S., & MacPhee, D. (2000). The power equity guide: Attending to gender in family therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(2), 153-170.
- Han, W. J., & Waldfogel, J. (2003). Parental leave: The impact of recent legislation on parents' leave taking. *Demography*, 40(1), 191-200. doi: 10.1353/dem.2003.0003
- Hare-Mustin, R. T. (1980). Family therapy may be dangerous for your health. *Professional Psychology*, 11(6), 935.
- Harvey, S. M., Beckman, L. J., Browner, C. H., & Sherman, C. A. (2002). Relationship power, decision making, and sexual relations: An exploratory study with couples of Mexican origin. *Journal of Sex Research*, 39(4), 284-291. doi: 10.1080/00224490209552152
- Hobbs, D. F. (1965). Parenthood as crisis: a third study. *Journal of Marriage and the Family*, 27(3), 367-372.
- Hobbs, D. F., & Cole, S. P. (1976). Transition to parenthood: A decade replication. *Journal of Marriage and the Family*. 38(4), 724-731.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. California: Sage publications.
- Hornung, M. (2018). *The perception of fairness in the division of labor across the transition to parenthood*. Unpublished master thesis. Stockholm University, Stockholm.
- Huss, B., & Pollmann-Schult, M. (2019). Relationship satisfaction across the transition to parenthood: The impact of conflict behavior. *Journal of Family Issues*, 41(3), 383-411. doi: 10.1177/0192513X19876084
- İmamoğlu, E. O. (1993). Değişen dünyada değişen aile-içi roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (1), 58-61.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105. doi: 10.1080/00223989809599268
- Kadir Has Üniversitesi, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, (2020). *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması*. Araştırma raporu. <https://gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi> sayfasından erişilmiştir.
- Katz-Wise, S. L., Priess, H. A., & Hyde, J. S. (2010). Gender-role attitudes and behavior across the transition to parenthood. *Developmental Psychology*, 46(1), 18. doi: 10.1037/a0017820.
- Kamp-Dush, C. M., Yavorsky, J. E., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2018). What are men doing while women perform extra unpaid labor? Leisure and specialization at the transitions to parenthood. *Sex Roles*, 78(11), 715-730. doi: 10.1007/s11199-017-0841-0

- Kaźmierczak, M. & Karasiewicz, K. (2019). Making space for a new role—gender differences in identity changes in couples transitioning to parenthood. *Journal of Gender Studies*, 28(3), 271-287. doi:10.1080/09589236.2018.1441015
- Keizer, R., Dykstra, P. A., & Poortman, A. R. (2010). The transition to parenthood and well-being: The impact of partner status and work hour transitions. *Journal of Family Psychology*, 24(4), 429-438.
- Kılıçarslan, A. (2011). *Ebeveynliğe geçiş döneminin çeşitli doğum öncesi ve doğum sonrası etkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıtbilmez, R. (2018). *Çalışan evli kadınların evlilik doyumu düzeylerinin demografik değişkenler ve ev içi paylaşım üzerinden yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kim, E. H., & Cheung, A., K. (2019). The gendered division of household labor over parenthood transitions: a longitudinal study in South Korea. *Population Research and Policy Review*, 38, 459–482. doi:10.1007/s11113-018-09508-9
- Kim, J. J., Visserman, M. L., & Impett, E. A. (2019). Power in close intimate relationships. In C. R. Agnew & J. J. Harman (Eds.), *Advances in personal relationships. Power in close relationships* (p. 192–224). Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108131490.010
- Kimmel, M. (2011). Introduction: human beings: An engendered species. In M. Kimmel (Ed.), *The Gendered Society* (4th ed., pp. 1-18). New York, NY: Oxford.
- Kluwer, E. S. (2010). From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105-125. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00045.x
- Kluwer, E. S., & Johnson, M. D. (2007). Conflict frequency and relationship quality across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 69(5), 1089-1106. doi: 10.1111/j.1741-3737.2007.00434.x
- Knudson-Martin, C. (1997). The politics of gender in family therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23(4), 421-437.
- Knudson-Martin, C. (2013). Why power matters: Creating a foundation of mutual support in couple relationships. *Family Process*, 52(1), 5-18. doi: 10.1111/famp.12011.
- Knudson-Martin, C. (2015). When therapy challenges patriarchy: Undoing gendered power in heterosexual couple relationships. In: C. Knudson-Martin, M. A. Wells and S. K. Sammam (Eds.), *Socio-Emotional Relationship Therapy* (pp. 15-26). New York, NY: Springer.

- Knudson-Martin, C., & Huenergardt, D. (2010). A socio-emotional approach to couple therapy: Linking social context and couple interaction. *Family Process*, 49(3), 369-384.
- Knudson-Martin, C., & Huenergardt, D. (2015). Bridging emotion, societal discourse, and couple interaction in clinical practice. In: C. Knudson-Martin, M. A. Wells and S. K. Sammam (Eds.), *Socio-Emotional Relationship Therapy* (pp. 1-13). New York, NY: Springer.
- Knudson-Martin, C., & Laughlin, M. J. (2005). Gender and sexual orientation in family therapy: Toward a postgender approach. *Family Relations*, 54(1), 101-115.
- Knudson-Martin, C., & Mahoney, A. R. (2005). Moving beyond gender: Processes that create relationship equality. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 235-258.
- Knudson-Martin, C. & Mahoney, A. R. (2009). The myth of equality. In: C. Knudson-Martin and A.R. Mahoney (Eds.), *Couples, Gender And Power: Creating Change In Intimate Relationships* (1st ed., pp. 43–61). New York, NY: Springer.
- Knudson-Martin, C. & Silverstein, C. (2009). Suffering in silence: Idealized motherhood and postpartum depression. In: C. Knudson-Martin and A. R. Mahoney (Eds.), *Couples, Gender And Power: Creating Change in Intimate Relationships* (1st ed., pp. 171-190). New York, NY: Springer.
- Koivunen, J. M., Rothaupt, J. W., & Wolfram, S. M. (2009). Gender dynamics and role adjustment during the transition to parenthood: Current perspectives. *The Family Journal*, 17(4), 323-328. doi: 10.1177/1066480709347360
- Kolukırcık, Ü., Şimşek, H. ve Ergör, A. (2018). Doğum sonrası dönemdeki annelerde depresif belirtilerle ilişkili etmenler: Toplum tabanlı kesitsel bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 33(1), 1-8. doi: 10.5505/deutfd.2019.30092
- Köksal, B. (2017). *Evlilik rol beklentileri ölçeğinin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Kühhirt, M. (2012). Childbirth and the long-term division of labour within couples: How do substitution, bargaining power, and norms affect parents' time allocation in West Germany?. *European Sociological Review*, 28(5), 565-582.
- Lawrence, E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., Rothman, M. T., & Bradbury, T. N. (2008). Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 41–50. doi: 10.1037/0893-3200.22.1.41
- Lawrence, E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., & Bradbury, T. N. (2010). Marital satisfaction across the transition to parenthood: Three eras of research. In: M. S. Schulz, M. K. Pruett, P. K. Kerig, and R. D. Parke (Eds.), *Strengthening couple relationships for optimal child development: Lessons from research and intervention* (pp. 97–114). Washington, DC: American Psychological Association.
- LeMasters, E. (1957). Parenthood as crisis. *Marriage and Family Living*, 19(4), 352-355.

- Lévesque, S., Bisson, V., Charton, L., & Fernet, M. (2020). Parenting and relational well-being during the transition to parenthood: challenges for first-time parents. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 1938-1956.
- Lindová, J., Průšová, D., & Klapilová, K. (2020). Power distribution and relationship quality in long-term heterosexual couples. *Journal of sex & marital therapy*, 46(6), 528-541. doi: 10.1080/0092623X.2020.1761493
- Lorensen, M., Wilson, M., & White, M. (2010). Norwegian families: transition to parenthood. *Health Care for Women International*, 25(4), 334-348. doi:10.1080/07399330490278394.
- Mahoney, A. R., & Knudson-Martin, C. (2009a). How gendered power undermines relationships. In C. Knudson-Martin and A. R. Mahoney (Eds.), *Couples, Gender and Power: Creating Change In Intimate Relationships* (1st ed., pp. 3- 16). New York, NY: Springer.
- Mahoney, A. R., & Knudson-Martin, C. (2009b). The Social Context of Gendered Power. In C. Knudson-Martin and A. R. Mahoney (Eds.), *Couples, Gender and Power: Creating Change in Intimate Relationships* (1st ed., pp. 17- 29). New York, NY: Springer.
- Mangus, A. R. (1957). Role theory and marriage counseling. *Social Forces*, 200-209.
- Markey, (2005). *The Lifecycle Stages of a Marriage*. Promoting And Sustaining Marriage As A Community Of Life And Love/A Colloquium Of Social Scientists And Theologians, 24-25 Ekim, Omaha, ABD.
- McDowell, T. (2015). *Applying critical social theories to family therapy practice*. New York: Springer.
- McGoldrick, M., Preto, N. G., & Carter, B. (2015). *The expanding family life cycle: Individual, family, and social perspectives*. London: Pearson.
- Meier, F., Milek, A., Rauch-Anderegg, V., Benz-Fragnière, C., Nieuwenboom, J. W., Schmid, H., & Bodenmann, G. (2020). Fair enough? Decreased equity of dyadic coping across the transition to parenthood associated with depression of first-time parents. *PloS one*, 15(2), doi:10.1371/journal.pone.0227342
- Mickelson, K. D., & Biehle, S. N. (2017). Gender and the transition to parenthood: Introduction to the special issue. *Sex Roles*, 76(5-6), 271-275. doi: 10.1007/s11199-016-0724-9
- Miller, B. C., & Sollie, D. L. (1986) Developmental life transitions : career choice and parenthood. In: R. H. Moss, (Ed.), *Coping with the Life Crises: An Integrated Approach*. (1st. ed., pp. 97-139). New York: Springer.

- Murry, V. M., Satterwhite-Mayberry, & Berkel, C. (2013). Gender and family relations. In: G. W. Peterson and G. R. Bush (Eds.), *Handbook of Marriage and Family*. (3rd ed., pp. 401-422). Newyork: Springer.
- Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD, (2019). *Labour Force Statistic by sex and age indicators: Labour force participation rate*. https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=IFS_sexage_i_r sayfasından erişilmiştir.
- Özmete, E. ve Zubaroglu-Yanardağ, M. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: Kadın ve erkek olmanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 91-107
- Öztürk, R. (2016). *Üniversite mezunu çalışan evli bireylerde evlilik çatışmasının nedensellik – sorumluluk yükleme tarzları ve algılanan güç açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Melikşah Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. (çev. S. Balcı ve B. Ahi). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2001).
- Parfitt, Y., & Ayers, S. (2014). Transition to parenthood and mental health in first-time parents. *Infant Mental Health Journal*, 35(3), 263-273. doi: 10.1002/imhj.21443
- Pedersen, D. E. (2012). The good mother, the good father, and the good parent: gendered definitions of parenting. *Journal of Feminist Family Therapy*, 24(3), 230-246, doi:10.1080/08952833.2012.648141
- Pekel-Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-92.
- Perales, F., Jarallah, Y., & Baxter, J. (2018). Men's and women's gender-role attitudes across the transition to parenthood: Accounting for child's gender. *Social Forces*, 97(1), 251-276. doi: 10.1093/sf/soy015
- Peterson, G. W. (2017). Conceptualizing parental stress with family stress theory. In: C. A. Price, K. R. Bush, S. J. Price (Eds.), *Families & Change*. (5th. ed., pp. 84-114). Los Angeles: Sage.
- Rabin, C. (1996). *Equal partners-good friends: Empowering couples through therapy*. London, England: Routledge.
- Rabin, C. (1998). Gender and intimacy in the treatment of couples in the 1990s. *Sexual and Marital Therapy*, 13(2), 179-190.
- Rauch-Anderegg, V., Kuhn, R., Milek, A., Halford, W. K., & Bodenmann, G. (2019). Relationship behaviors across the transition to parenthood. *Journal of Family Issues*, 41(4), 483-506. doi: doi.org/10.1177/0192513X19878864
- Risman, B. J., & Johnson-Sumerford, D. (1998). Doing it fairly: a study of postgender marriages. *Journal of Marriage and the Family*, 60(1), 23-40.

- Rodgers, R. (1964). Toward a theory of family development. *Journal of Marriage and Family*, 26(3), 262-270.
- Rossi, A. S. (1968). Transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 26-39.
- Roy, R. N., Schumm, B. R., & Britt, S. L. (2014). *Transition to Parenthood*. New York: Springer.
- Savaş, G. (2018). Türkiye’de yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(2), 101-121.
- Schwartz, P. (1994). *Love between equals: How peer marriage really works*. New York, NY: The Free Press.
- Selman, A. ve Uçar, R. (2017). Türk toplumu bağlamında aile yaşam döngüsü süreçleri. *Toplum Bilimleri*, 11(22), 213-234.
- Sevón, E. (2011). ‘My life has changed, but his life hasn’t’: Making sense of the gendering of parenthood during the transition to motherhood. *Feminism & Psychology*, 22(1), 60-80. doi: 10.1177/0959353511415076
- Shapiro, A. L., Gottman, J. M., & Carrere, S. (2000). The baby and the marriage: Identifying factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 59-70.
- Sönmez, B. (2020). Romantik ilişkilerde güç dengesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 28-42. doi : 10.29157/etusbe.2020.53
- Spiteri, G. (2018). *An exploration of preparation for parenthood amongst first-time biological parents*. Unpublished doctoral thesis. Newcastle University Faculty of Medical Sciences, Newcastle.
- Stone, P., & Lovejoy, M. (2004). Fast-track women and the “choice” to stay home. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 596(1), 62-83. doi: org/10.1177/0002716204268552
- Sun, Y., Yoshitake, N., Sugawara, M., Matsumoto, S., Sakai, A., Takaoka, J., & Goto, N. (2019). Quality of life in Japanese couples during the transition to parenthood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 37(2), 161-175.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (çev. M. Baloğlu). Ankara: Nobel. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2013).
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). *Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması, Tespitler, Öneriler*. Ankara.

- T.C. Resmi Gazete, (2003). 4857 Sayılı İş Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm#1> sayfasından erişilmiştir.
- T.C. Resmi Gazete, (2016). 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160413-10.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Tezel-Şahin, F. (2007). *Sosyal değişim sürecinde değişen baba rolü*. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül, Ankara.
- Tuason, M. T., & Friedlander, M. L. (2000). Do parents' differentiation levels predict those of their adult children? and other tests of Bowen theory in a Philippine sample. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 27.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK. (2018a), *Evlilik ve Boşanma İstatistikleri*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30698> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK. (2018b). *Annenin Evlilik Süresine Göre Doğumlar*.
- Ulusoy, M. N. (2010). *Doğum sonrası altı aylık dönemde postpartum depresyon sıklığının bebeklerin beslenme ve büyümesi ile ilişkisinin longitudinal incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Van de Vijver, F. J. R. (2007). Cultural and gender differences in gender-role beliefs, sharing household task and child-care responsibilities, and well-being among immigrants and majority members in the netherlands. *Sex Roles* 57(11), 813–824. doi:10.1007/s11199-007-9316-z
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(35), 29-56.
- Vural-Batık. M. (2019). *Ebeveynliğe geçiş dönemindeki evli bireylerin evlilik ilişkilerini geliştirme programının evlilik doyumu ve eş destek düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yavorsky, J. E., Kamp-Dush, C. M., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2015). The production of inequality: The gender division of labor across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 77(3), 662-679.
- Yoshida, A. (2012). Dads who do diapers: Factors affecting care of young children by fathers. *Journal of Family Issues*, 33(4), 451-477.
- Walzer, S. (1998). *Thinking about the baby: gender and transitions into parenthood women in the political economy*. Philadelphia: Temple University Press
- Western (2014). A Life-changing event: First births and men's and women's attitudes to mothering and gender divisions of labor. *Social Forces* 93(3) 989–1014. doi: 10.1093/sf/sou103

White, J. M., Martin, T. F., & Adamsons, K. (2019). *Family theories: An introduction*. USA: Sage Publications.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzin Belgesi

Ek 2. Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, Pamukkale Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında yapmakta olduğum tez çalışması için yürütülmektedir. Bu çalışmada, en fazla 5 yıldır evli olan çiftler arasındaki bazı değişkenlerin belirlenmesini amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda sizlere aşağıda bulunan sorular yöneltilmiştir. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve size en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Sorulara içten cevap vermeniz çalışmanın bulgularının doğruluğu için önemlidir.

Çalışmada eşlerin cevapları birlikte değerlendirilecektir, eşlerin belirlenmesi için soyadınızı yazmanız ya da her bir çiftin ortak bir rumuz yazması gerekmektedir. Paylaştığınız bilgiler kesinlikle gizli tutulacak, üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Çalışmaya katılmak gönüllük gerektirmektedir, çalışmaya katılmamakta ya da dilediğiniz zaman bırakmakta özgürsünüz.

Çalışmamıza katılmak için belirlenen bazı şartlar vardır. Lütfen aşağıdaki koşulları sağlamıyorsanız, çalışmaya katılmayınız.

*En fazla 5 yıllık evli olmak

*3 yaşından küçük ilk çocuğa sahip olmak ya da sizin/eşinizin hamile olması ya da henüz çocuk sahibi olmamış olmak

Çalışmaya katkılarınız ve değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Ayşe Cansu Sönmez
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Anabilim Dalı

Yukarı yazılanları okudum, anladım.

İmza

Ek 3. Kişisel Bilgi Formu

1) Cinsiyetiniz () K () E

2) Yaşınız:.....

3) Eğitim durumunuz nedir?

1.() Okur-yazar 2.() İlkokul mezunu 3.() Ortaokul mezunu

4.() Lise mezunu 5.() Üniversite / Yüksekokul mezunu

4) Mesleğiniz nedir?:.....

5) Kaç yıldır evlisiniz?.....

6) Eşinizle nasıl evlendiniz?

1.() Kendimiz tanışarak 2.() Ailemin ve kendimin kararıyla 3.() Görücü usulü ile

4.() Ailemin kararıyla 5.() Eşimle kaçarak 6.() Diğer (.....)

7) Evlilik durumunuz nedir?

1.() İlk evliliğim. 2.() Daha önce evlenip boşandım.

8) Çocuk sahibi olma durumunuz nedir?

1.() Çocuğumuz yok. 2.() Eşim hamile. / Ben hamileyim. 3.() Bir

çocuğumuz var.

9) Çocuğunuz var ise; kaç yaşındadır?

1.() 0-6 aylık 2.() 7-12 aylık 3.() 13-24 aylık 4.() 25-36 aylık

Ek 4. Çift İlişkilerinde Güç Paylaşım Ölçeği (ÇİPGÖ)

Bu ölçekte 30 adet soru bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1=hiç uygun değil, 5=tamamen uygun olarak kodlanmıştır. Eğer bir madde sizin için tamamen uygunsa 5'i, uygunsa 4'ü, kısmen uygunsa 3'ü, uygun değilse 2'yi, hiç uygun değilse 1'i işaretleyiniz.	Hiç Uygun Değil	Uygun değil	Kısmen uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1. Partnerim aynı zamanda benim yakın arkadaşımıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Partnerim öfkelenildiğinde elim ayağım dolaşır, ne yapacağımı bilemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Partnerimin benim mutlu olmamı gerçekten önemseydiğini hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Tartıştığımızda birimizin verdiği yoğun duygusal tepkiler nedeniyle diyalogu sürdüremeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30. Tartıştığımızda birimiz çoğunlukla kaybeder, diğeri kazanır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 5. Evlilik Rol Beklentileri (ERBÖ)

Bu ölçekte 40 adet soru bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1=hiç uygun değil, 5= tamamen uygun olarak kodlanmıştır. Eğer bir madde sizin için tamamen uygunsa 5'i, uygunsa 4'ü, kısmen uygunsa 3'ü, uygun değilse 2'yi, hiç uygun değilse 1'i işaretleyiniz.	Hiç Uygun Değil	Uygun değil	Kısmen uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1.Eşler ailenin tamamını ilgilendiren konularda karar alırken eşit haklara sahip olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Ailenin ekonomik kararları hakkında eşler eşit haklara sahip olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Dini bayramlarda eşler birlikte önce erkeğin ailesini ziyaret etmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Eşler nerede yaşayacakları konusunda farklı fikirdelerse son kararı erkek vermelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29. Eşler çocukların istekleriyle ilgili konularda ortak karar vermelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31. Eşlerden kimin ihtiyacı varsa arabayı o kullanmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36. Eşler ne zaman çocuk sahibi olacaklarına birlikte karar vermelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40. Kadın çalışıyor olsa bile ev işleri öncelikle onun görevidir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)